

NADLER HERBERT

**VADÁSZNAPLÓ
1943**

**Erdészettörténeti Közlemények
XL.**

1999

NADLER HERBERT KONYVE

NADLER HERBERT

**VADÁSZNAPLÓ
1943**

**ERDÉSZETTÖRTÉNETI
KÖZLEMÉNYEK
XL.**

**ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET
ERDÉSZETTÖRTÉNETI SZAKOSZTÁLY
BUDAPEST, 1999**

A sorozatot szerkeszti
Oroszi Sándor

A sorozat kötetei megrendelhetők
a szerkesztő nevében és címén
1367 Budapest, Pf. 129.

Felelős kiadó
Oroszi Sándor
az OEE Erdészettörténeli Szakosztály elnöke

ISBN 963-8251-35-2
ISSN 0866-3181

Sokszorosítás: Diós Print BT., Budapest

BUCSA (Békés megye)

Január 11. Első vadászatom 1943-ban. Házigazda Báró Fould-Springer, képviseli és engem meghívott jószágigazgatója, Mailáth-Pokorny János. Vonalhajtás nyúlra 16 puskással és 220 hajtóval.

Mire reggel szánon kimegyünk a határba, a vonal és a két szárny már helyén áll, a puskások beállnak a sorba és megindul a körülbelül másfél kilométer széles, óriás „U”.

A hőmérő 14 fokot mutat fagypont alatt, a csontkeményre fagyott földet félaraszos hóréteg takarja, enyhén fúj a szél, hidegen süt a nap, s a hosszú, végeletlan emberson csak ballag, egyre ballag a végtelen síkságon. Itt-ott egy árok, egy dűlőút, egy fasor vagy akácok kis csenderes, egyébként ez a táj - különösen télen - maga a rideg unalom. S az ember csetlik-botlik a szántásokon, fagyoskodik a csipős, jéghideg szélben, fogyasztja a drága töltényt, és örömet leli abban, hogy bukfencezteni az ide-oda futkosó, menekülő nyulakat.

Az első hajtás délelőtt $\frac{1}{2}$ 10-től $\frac{1}{2}$ 1-ig tart. Esik benne 327 nyúl és három fácánkakas. Sarokpuskás vagyok, azért én lövöm a legtöbbet, *56 nyulat és egy fácánkakast.*

A délutáni hajtás már csak fele olyan hosszú, mint a délelőtti volt, és körülbelül feleannyi ideig tart. Esik benne összesen 184 nyúl és nyolc kakas. Saroktartó, vagyis kettes számú puskás vagyok, sokkal kevesebb nyúl jön rám és gyengébben is lövök, mint délelőtt. Néhány sebzett nyulam elmenekül. Hajtóim *11 nyulat és három kakast* vesznek fel.

A mai két vonalhajtás összes eredménye tehát 511 nyúl és 11 fácánkakas; ebből az enyém 67 nyúl és négy kakas.

Január 12. A hideg valamennyire enyhült, ma reggel csak 10 fok fagypont alatt. Egyébként a mai nap mindenben hasonló a tegnapihoz. A délelőtti vonalhajtásban megint sarokpuskás vagyok, de az én sarokomat a nyulak kerülik, és az ebben a hajtásban esett 224 nyulból és csak tizenkilencet lövök.

A délutáni hajtásban a vonal közepén van a helyem, mégis lövök 28 nyulat és két kakast a 267 nyulból és tizenegy kakasból.

A mai összes eredmény tehát 491 nyúl és tizenegy kakas; ebből az enyém *47 nyúl és két kakas.*

Este hazautazom.

FELSŐJATTÓ (Nyitra-Pozsony megye)

Január 15. Itt is - miként legutóbb Bucsán - Báró Fould-Springer birtokán Mailáth-Pokorny János vendége vagyok.

Két hosszú vonalhajtás nyúlra 170 hajtóval és 14 puskással.

A hőmérséklet 3 fok fagyponthoz, sűrűen havazik és fúj a szél. Kilométereket gőzekezzánton járunk, helyenként térdig a hóba süppedve, és titokban bevallom magamnak, hogy a vadászatnak ez a módja egyáltalán nem élvezetes, nem is érdekes.

A délelőtti hajtásban 222 nyúl és két kakas esik. A vonal közepe táján, hetes számú puskás vagyok, és 15 nyulat lövök.

A délutáni hajtásban sarokpuskás vagyok, és a 139-ből 23 nyulat lövök. Ebben a hajtásban három fácánkakas is esik.

A tizennégy puskás mai összes eredménye tehát 361 nyúl és öt kakas, ebből az enyém *38 nyúl*.

Reggel ½ 6-kor indultam hazulról és este 9 órára érek haza.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

Március 11. Egy hét óta enyhe, derült idő van, és néhány nap óta hírlík, hogy már akad szalonka. Itt tegnap este láttak első ízben. A tanító látott állítólag kettőt, de lehet, hogy rigót vagy denevért nézett szalonkának.

János délután Budapestről gépkocsiján kihoz, aztán napnyugtával kimegyünk az erdőbe, a legalkalmasabbnak vélt helyre. Derült, csendes az idő, a negyedhold magasan áll az égbolton, alkonyattal jó hűvös a levegő, az erdő természetesen még csupasz, szürke, színtelen, a vágás sötét söprű, ragyognak a csillagok és nagy a csend. Semmi mozgás, semmi élet, csak néhány fácánkakas rikácsol, miközben éjszakára felgallyaz.

6¹²-kor durran János puskája. Messziről rálött egy magában, szótlanul, sebesen szálló szalonkára.

En nem láttam és nem hallottam semmit, sem szalonkát, sem egyéb madarat az említett kakason felül. Nem baj! Jólesett félórát magamban az erdőben állni, várni, reménykedni és meggyőződni, hogy a még sohasem látott „zöme” még nincs itt. Nyugodtan töltöm majd otthon a holnapi estét.

Március 27. Hetek óta tart a nagy szárazság. Nappal enyhe, derült az idő, még sütkérezni is lehet, de éjjelenként jócskán fagypont alá száll a hőmérséklet. A szalonkáról pedig a legrosszabb hírek vannak, még Somogyban, Tolnában is csak elvétve látnak egyet-egyét. Babádon csak két este jelentettek két-három darabot.

Délután családotstul idejöttem két esti lesre, mivel ma szombat, holnap pedig Oculi van.

½ 6-kor Erzsivel a Földház-szigettől keletre, a határnyiladékon elallok. János Babával 2-300 lépésnyire délre áll el.

Hangulatos, borongós, csendes, langyos az idő. Rucahápagás hallik, fácánkakas rikácsol, őz riaszt, a nyugati látóhatár fölött vörösek a felhők és várjuk elszíntelenedésükkel a csupasz, aszott, szürke vágás fölött az első szalonka megjelenését.

Valami kisebb fajta ruca hátunk mögül jövet lep meg, s a lövéssel elkésem. Sajnos, betegen száll tovább, és látom, körülbelül hol ereszedik le a szálásba, de a sok talajvíz miatt nem kereshetem meg.

6²⁴-kor látom messziről az idén az első szalonkát. Tőlünk 120-150 lépésnyire száll a vágás fölött, délről északnak.

6³⁰-kor látjuk ugyanott és ugyanabban az irányban szállni a másodikat.

Aztán egy ruca északról délnek tartva szállna el mellettem, igen sebesen, de hirtelen lövésem lekapja.

6⁴⁰-kor - már igen késői alkonyattal - suhan el alacsonyan a bokrok között egy szalonka, és 6⁴⁵ után még két távoli lövés durran, aztán vége a mozgalmas estének és következik az éjszaka.

Értünk jön János, és a villanylámpákkal megkeressük és hamarosan meg is találjuk másodjára lőtt rucámat. *Tőkés gácsér.*

Jánosék egy szalonkát láttak és kettőnek a pisszegését hallották.

Március 28. (Oculi) Egész nap olyan melegen tűzött a Nap, hogy ingünket is levetve sütkéreztem Jánossal a kertben. Az este is csendes, a levegő langyos, az ég beborult. Csak a poros szárazság nem kedvez a szalonkának.

A fácánkakasok még vidámabban vannak, mint tegnap voltak, az erdő minden részéből hallik rikácsolásuk. Őzek riasztanak, néhány kacsza kering magasan, és késő alkonyattal látok két párhuzamosan, lassan, magasan, némán szálló szalonkát. Kissé messze vannak tőlem, hát nem lövök.

János 6²⁵ és 6⁴⁰ között öt szalonkát lát, négyre lő, de csak egyet szed le.

JÁSZÓ (Abaúj-Torna megye)

Április 3. Reggel 7-kor indulunk hárman, Gévay-Wolff Aladár, Fodor Tibor és jómagam, Budapestről a gyorsvonattal, déli 12 órakor vagyunk Kassán, s onnan gépkocsi visz ki bennünket 30 kilométernyire, Jászóvárra.

A prépost vendégei vagyunk két-három napi szalonkavadászatra. Szállásunk a prépostsági monostorban van.

Esti húzásra a „Hetény” nevű pagonyban, egy széles, enyhén emelkedő domboldalon, cseres-tölgyes vágásban állunk el. Elöttem félkörben hegyek sötétlenek a háttérben, s még távolabb, a látóhatáron a hóborította szepesi, magasabb hegyek. Egyébként a természet még nagyon elmaradt, az erdő szürkésbarna, csupasz, aszott, csak a fűz barkái nyíltak már ki.

Hideg a levegő, fúj a szél, s az égen sötét felhők lógnak.

Én csak egy szalonkát látok 6⁵⁵-kor, amint alacsonyan száll, némán a cserjék ágai között. Már annyira beesteledett és olyan sötét a háttere, hogy sebtiben odadobott lövésem nem sikerül.

Közben Gévay-Wolff Aladár két szalonkát lát - az elsőt 6³⁰-kor -, még vagy hatot hall korrogni, pisszegni és 6³⁵-kor egyet lelő. Fodor Tibor pedig hármát lát és ugyancsak egyet lő 6⁴⁵-kor.

A húzás tehát ma este 6³⁰-tól 6⁵⁵-ig tartott.

Április 4. A prépostsági erdők „Hetény” és „Kőfölyt” nevű alsó, illetve legalacsonyabb fekvésű részein csaknem egész nap 15 hajtóval vágásokat, fiatalosokat, léceseket hajtattunk meg, szalonkára vadászva.

Csak ebéd után tartunk egy kétórás pihenőt, a napsütésben sütkérezve.

Az idő nem valami kellemes. Bár süt a nap, de hideg szél fúj, és darabos felhők vonulnak gyorsan, az égboltot helyenként rövid időre eltakarva.

Aránylag igen kevés szalonkát találunk. Egész nap csak öt-hat darabot sikerül felröptetnünk. Én csak egyet látok, ezt pedig olyan gyengén serétezem meg, hogy az egyik hajtó véletlenül talál rá a következő hajtásban. Hajkurászásunk eredménye csak ez az *egy szalonkám és egy róka*. Ezt is én marasztom helyben, amint az egyik hajtásban tőlem 20 lépésnyire a sűrűségből kidugja az orrát.

Esti húzásra a területnek egy jóval magasabb fekvésű részébe, a „Kriska-tető” nevű pagonyba visz a szekér. Egy hegyoldalon állunk mind a hárman, és meglepődünk a sok húzó szalonkán.

A meglepetés már azzal kezdődik, hogy amikor Gévay-Wolff Aladár helyére megy, egy szalonka előtte szárnyra kel. Ezt messziről látom, és ahol a lejtőn, a ritkított fiatalosban leszáll, megkísérlem megkeresését, de nem találom meg.

6²⁵-kor durran Fodor Tibor első lövése. 6³²-kor tőlem meglehetősen távol száll egy korrogó szalonka. Rálövök, a *szalonka* irányt változtatva, felém közeledik, és második lövésemre lepottyan. Aztán egymás után hol Aladár, hol Tibor puskája durran, és én is látok még, igen messziről, három húzó szalonkát, és még négyet hallok korrogni.

Egyik társam utolsó lövése pontosan 7 órakor durran, és még vagy öt percig utána is hallok korrogást. A ma esti húzás tehát negyven percig tartott.

Tibor négy szalonkára lőtt, hármát leszed, de csak kettőt vesz fel.

Aladár két szalonkára lő, egyet lekalimpáltat, de nem találja meg, a másikat elhibázza.

Április 5. Tart a száraz idő és melegen süt a Nap. Dél előtt három óra hosszat, majd ebéd után is még egy óráig a jászóújfalusi pagonyban hajtatunk 12 hajtóval vágásokat és szálasokat haszontalanul. Én messziről látok egy szalonkát mindjárt az első hajtásban, alacsonyan, a lécesben, a hajtók mögé kerülni, ezenfelül egész nap egyet sem találunk.

Az esti húzásra megint felmegyünk tegnap esti helyünkre, a Kriska-tetőre.

Aladár 6³⁰-kor látja az első húzó szalonkát, aztán még hatot lát, hat tölténnyel egy szalonkát lő, de azt sem találja meg.

Én 6⁴²-kor látom az első szalonkát, tőlem igen messze, korrogva húzni. Feléje lövök, de nem érem el.

Két perccel később egy másik szalonka ugyancsak messze száll, a hegyoldal fölött, korrogva, meglehetősen gyorsan. Jól eléje dobom a lövést, erre leesik. A húzás drága idejének hátralévő részét *szalonkám* megkeresésével töltöm, mert csak igen nagysókára sikerül megtalálnom.

7 órára jár az idő, úgy érzem, a húzás véget ért, pipára gyújtok, és egyik kezemben a botszék és a szalonka, másik kezemben az elzárt puská, és elindulok a hegyoldalon lefelé, társaimhoz. Egyszerre fejem fölött terem egy korrogva húzó szalonka. Természetesen elkésem a lövéssel, bár nem biztos, hogy elhibáztam; holnap még keressük.

Tibor, tegnapi jó helyén állva, nem lát és nem hall szalonkát.

Április 6. Fodor Tibor az éjjel hazautazni indult, ezért ma már csak ketten vadászunk.

Tíz hajtóval felmegyünk a Kriskára, és 10-től 12-ig hajtjuk a hegyoldalon a, helyenként már erősen meggritkított, fiatalost. Ennek csak az a haszna, hogy a hajtók megtalálják Gévy-Wolff Aladár tegnapelőtt és tegnap este lőtt két szalonkáját. Ezenfelül csak két szalonkát röptetünk fel, az egyikre mind a ketten messziről rálövünk, de hasztalan.

Délben félóra alatt felmászunk a „Debródi-tető” nevű, terjedelmes fennsíkra, és ott hajkurászunk délután $\frac{1}{2}$ 2-től 4-ig, de egyetlen szalonkát sem röptetünk fel.

Esti húzásra is a Debródi-tetőn maradunk, noha onnan egy jó óra járással van a szállásunk, a jászóvári monostor.

6 órára, sajnos, vastagon beborul, és 6¹⁵-kor, amikor az első húzó szalonkát messziről látom, megered az eső és goromba szél kerekedik. Mégis látok tizenöt perc alatt öt húzó szalonkát. Ezek közül kettőre, igen messziről, lövök; egyikük jól jelez és látszólag sebzetten ereszkedik le a vágásba, de a mellettem álló erdőőr hiába keresi. Egy szalonkát még közelről piszkolok meg; tolla hull, de betegesen tovább száll.

Az eredménytelen nap után sötét éjjel, szitáló esőben, csúszós, sáros úton megyünk le egy óra alatt a monostorhoz.

Még az éjjel utazunk haza, Budapestre.

A körülmények nem ismerete folytán igen helytelenül működtünk. A háromnapos hajtóvadászat haszontalan dolog volt, hiszen csak egy szalonkát eredményezett. Az egész időt - negyedfél napot - a Debródi-tetőn kellett volna töltenünk, a vadászkunyhóban kellett volna laknunk, és esti és hajnali húzásra kiállnunk, biztosan lőttünk volna fejünként nyolc-tíz szalonkát, vagy még többet.

ÓTÁTRAFÜRED (Szepes megye)

Április 20. Megismétlem tavalyi kísérletemet; egy-két nyírfajdakaszt szeretnék löni. Tavaly nem sikerült, mert - ahogyan itt mondták - elkéstem. Ez idén két héttel korábban jöttem ide. Most meg azt mondják, kissé későbbben kellett volna jönnöm, a dürgés még csak igen lanyhán, a kezdetén van.

Feltűnő, mennyivel sötétebbek a hegyek, mennyivel kevesebb rajtuk a hó, mint tavaly május első hetében.

Délután 4 óra tájt szállunk meg hárman a „Tátra Szanatórium”-ban, ezúttal ugyanis Erzsébet és Baba velem van.

Aztán estére felmegyünk félóra járásnyira a fiatal fenyvesbe, a Szalóki-csúcs lábához, szalonkát lesni. Szlovákiában ugyanis a szalonka tilalmi ideje csak május 16-án kezdődik, ezenfelül úgy vélem, ha ilyenkor korrogva húzó szalonka akad, az csak kakas lehet, és bátran lőhető.

Borongós az idő, sötét felhők vonulnak és torlódnak fölöttünk, és $\frac{1}{2}$ 7-kor (naplómban mellőzöm az egy órával előretolt, nyári időszámítást) megered az eső.

Nem látunk, nem hallunk szalonkát, és ázottan térünk be este a szanatóriumba.

Április 21. Hajnal előtt, $\frac{1}{4}$ 4-kor felébredek és kimegyek az erkélyre az időt kémlelni. Még sötét van, nem tudom a halk zúgást a szél vagy az eső szemergése okozza-e, csak azt látom, hogy barátságatlanul borongós, sötétben felhős az idő és mintha köd támadna.

Aztán negyedóránként még kétszer megyek ki az erkélyre tájékozódni, és $\frac{3}{4}$ 4-kor, az alig biztató idő ellenére, felöltözöm, lemegyek a szanatórium előcsarnokába, ott érem önkéntes baráti kíséromet - jobban mondvá, vezetőmet, hiszen megint fülünkkel vadászunk dürgő kiskakasra -, Hoepfner Félixet, és már megvirradt, amikor $\frac{1}{2}$ 5-kor kisétálunk az erdőbe.

A kakas elejtésének, illetve meglövésének feltétele a dürgés. Ha javában fűjja gurgulyázó, bugyborékoló nótáját, akkor is bajos feladat belopni - hiszen egy német vadászmondás szerint, minden tollán van szeme -, de amikor hallgat, az ember egyáltalán nem tudhatja, hol keresse. Azért nem tehetünk egyebet, csak hallgatódzunk. A telep fölött körülbelül egy kilométernyire lassan ballagunk egyet, majd megállunk, sokáig egyhelyben vesztegelünk és fülelünk, majd megint ballagunk és ismét álldogálunk, s ily módon vagy másfél órát töltünk a vizes, csöpögős, igen hézagos, növendék fenyvesben, és nem látunk egyebet, csak néhány keresztcsőrut.

Egy kiskakas rövid ideig tartó néhány gurgulyázó szólamát én is jól hallom, kísérom még kettőt hall messziről, de alulról, a síkvidék felől egyre-másra tódulnak fel a hegyoldalra a ködgomolyagok, ezt a kiskakasok nem szeretik, és alighogy megszólaltak, mindjárt elhallgatnak. Becserkelésükről szó sem lehet.

Poprád-Virág völgy (Szepes megye)

Április 21. Délután 2 órakor Ótátrafüredről útnak indultam, a vilányossal lejttem Poprádra, Bohus Jenő főszolgabírónál uzsonnáztam, majd 5 óra felé vele és Lipter Dezsővel gépkocsin kijöttem, a dobsinai országuton hat kilométernyire, a Virág völgybe, az erdőöri lakhoz, egy - esetleg két - napi szállásomra. Ugyanis Bohus Jenő szíves közvetítése folytán Lipter Dezső meghívott Poprád várostól bérelt területére egy, állítólag biztos, kakas elejtésére.

Délután $\frac{1}{2}$ 6-kor hárman, az erdőörrel nekivágunk a völgytől nyugatra, a tenger színe fölött 900 méternyi magas Vysova nevű hegytetőnek, amelynek déli oldalán van a nyírfajoknak valami jó dűrgőhelye. Csak azért mászunk fel oda, hogy holnap reggeli, illetve hajnali leshelyemen a körülmények és lehetőségek iránt tájékozódjam.

Egy óra alatt a hegy keleti oldalán szép öreg fenyvesben felmásztunk a tetőre, majd egy további negyedóra múltán a dűrgőhelyre érkezünk. A hegy déli oldalán, enyhe lejtőn, nagydarab tarvágásban, néhány elszórtan meghagyott fiatal, csenevész fenyő szomszédságában épített az erdőör a luc- és jegenyefenyő ágaiból egy kis leskunyhót. Csak akkora, hogy két ember egymás mellett állva fér el benne. A fenyőágak között tenyérnyi nagyságú néhány résen lehet a kunyhó sötétes belsejéből kilátni, esetleg kilőni.

Az erdőör két ilyen fenyőgallyas, kocka alakú leskunyhót épített a széles domboldalon, egymástól néhány száz lépésnyire, és azt mondja, akármelyikből lehet virradással kakast látni, megfigyelni, esetleg löni, ha az embernek csak kis szerencséje is van.

Miután holnap reggeli leshelyemen szétnéztem és tájékozódtam, a hegy déli oldalán egyet kerülve, mindvégig gyéren fás és bokros vágásban cserkelve, másfél óra alatt visszamegyünk a virágvölgyi erdőslakhoz. Útközben öt őzet, köztük két derék bakot látunk. Az őzek még ép téli ruhájukat viselik, a két bak közül az egyiknek még barkás az agancsa.

Az erdő itt csaknem tisztára fenyves, csak a vágásokban akad néhány - már virágzó - rekettyefűz. Egyébként a növényzet még csak most kezd ráeszmélni a tavaszra. A kőkénybokrok bimbókat hajtanak, s a fű kezd zöldülni.

Alkonyattal kiállnék valahová szalonkát lesni, de azt mondják, nem érdemes, nincsen errefelé szalonka.

Az erdőslakban hármásban, kedélyesen eltöltjük az estét, vacsorázunk, aztán Bohus és Lipter a közben értük jött gépkocsin hazamegy Poprádra.

Április 22. Éjfél után 2 órakor indulunk. Az igen korán ébredő és a derengés legkezdetén dürgőhelyükre beszálló nyírfajdokat meg kell előzünk, márpedig ötnegyed óra járásra vagyunk tőlük, illetve hajnali szerezplésük színhelyétől.

Holdvilágos, csillagos, jócskán hűvös az éjszaka. Az öreg fenyvesben, régi szekércsapán, felkapaszzkodunk a tetőre. A magas fák sötét árnyékában helyenként villanyos zseblámpámmal kell lábam elé világítani, hogy lássam, hová lépek. Másutt meg, ahol ritkább az erdő, a Hold csalóka képet festve, sápadt fényfoltokat szór a fák tövéhez.

Odafönt, a vágásban holdfényben csillog és lábunk alatt zizeg a dér. Kísérőm azt mondja, dürgésre nagyszerű idő van.

¼ 4-kor leskunyhónkhoz értünk, és mindjárt elbújunk benne, mert keleten az égbolt alja gyengén rózsásodni kezd. Az erdőőr töltényt kér és csendesen megtölti nála lévő serétes puskámat. Célzótávcsöves kis Tell-puskámat még nem töltöm meg, úgy vélem, ráérek vele, hiszen még éjszaka van. Ugyanis két puskát hoztam ki erre az alkalomra, mert még nem tudom, seréttel vagy golyóval lövöm-e kiskakasomat.

Alig öt perce, hogy fenyőgallyas fedezékünkbe bújunk, hangos suhintás, halk zörgés és utána valami pisszegés és furcsa susorgás, csacsogás vegyül a csendbe. Kísérőm fülembe súgja, hogy - itt a kakas!

Aztán a különös hangok erősödnek, változatosan egymásba folynak, és kísérőm megint súgva mondja, hogy két kakas van közelünkben. Persze nem látjuk őket. Kunyhónktól a lejtőn lefelé, a földön civakodnak, ott pedig még sötét van.

Nem tudom betűkkel különféle hangadásukat kifejezni. Hol sziszegnek, mint a haragvó gúnár, hol mintha békák módjára kurutyolnának, hol a víz dallamos bugyborékolásához hasonlóan tilinkóznak, és egy rövid rukkantással akad torkukon a szó: - gullurulu ... gullurulu ... krk ... cshui ...

Lassan dereng, s a két kakas szünet nélkül gurulyáz, sziszeg és kaskasos hangon köszörüli torkát tőlünk serétlövésnyire látatlanul: - gulluru ... lurulu ... lurulu ... luluruk ... luruk ... krk ... tysss ...

Egyszerre megint zörgés, szárnycsapás, suhogás támad; a két leányke összezördült, szárnyra kelt és éppen fölöttünk száll a lejtőn

egy darabot feljebb, majd tőlünk 100-150 lépésnyire folytatja a szószátyárkodást.

- Gullurulu ... rulu ... rulu ... rulu ... tysss! - hangzik megint szünet nélkül onnan, ahová elszálltak.

Halad a derengés, lassan nappalodni kezd, de a kakasokból még semmit sem látunk.

Aztán abbahagyják, bizonyára az öregebbik, az erősebb jogán, nekitámadt a fiatalabbiknak, felrebbentette és utánaszállva, elúzi. Körülbelül 120 lépésről látom őket a vágás fölött - egyiket a másik nyomában - elszállni.

Néhány másodperc múltán, eltávozásuk irányából, 2-300 lépésről hallom gurulyázásukat.

A tyúkok valahol közelünkben, a földön időnként szerényen kotyogva, csalogatják, bolondítják a kakasokat, azért remélhetjük, hogy legalább egyikük - bizonyára a legderekabb köztük - még visszatér leskunyhónk közelébe. Megtöltöm kis Tell-puskámat. Nagyobb örömm telnék a sikerben, ha golyóval lőhetném meg.

Az idő 4 órára jár, s az egyik kakas hangja megint közelebről hallik. Aztán meglátjuk a fekete madarat. Tőlünk keletre, száz lépésre, egy csonka kis fenyőn, két méternyire a föld fölött nyújtogatja nyakát, pirosdíszes kis fejével bólogat, miközben bugyborékol belőle guruló hangja. Rövid ideig nézem a messzelátóval, majd ráfogom a Tell-puskát, de a célzótávcsőben nem elég tisztán látom, közttem és közte a száraz avarfü néhány hosszú, sárga szála zavar.

A kakas segít a bajon, közelebb száll, és tőlem 60-70 lépésnyire felül egy lombtalan, száraz faváz legfelső ágára, öt-hat méternyire a föld fölött. Ott nagyszerű célja a golyónak. Sötét körvonalainak háttere a közben aranysárgára változott, derült égbolt.

Dürögni kezd, megcélzom a távcsővel, a lövés pattan, s a *kakas* lezuhan a fáról.

Kísérőm meglegegedetten mosolyogva kezét nyújt, és el akar menni a kakasért. Megkínálom egy szivarral, magam is rágyújtok, és azt mondom, maradjunk helyünkön, hátha látunk még valami érdekes dolgot. Hiszen a lelőtt kakason túl, a lejtőn, velünk egymagasságban, még javában dürög a másik, sőt rézsút lejjebb gurulyáz egy harmadik betyár.

Eltelik még egy negyedóra, felkel a Nap és három irányból hallik dürgés. A terület gazdája tegnap este búcsúzása közben ugyan azt mondta, hogy két kakast lőhetek, ilyen szándékom nincsen, csak látni, nézni szeretném még mókázásukat.

Egyszerre kísérőm megböök és fedezékünk egyik kis nyílásán kifele mutat. Kikandikálok a lyukon, és meglátom az egyik kakast. Alig tíz lépésről nézhetem egy alacsony kis fenyő tetején. A fiatalabbak közül való. Meg-megrázkódik, vége felé szélesedő, szétterült, de még nem lantalakúvá kunkorodó farkát felbillenti, nyakát kinyújtva, fejével bólogat, szeme fölött kétoldalt szinte virít vastag, piros szemöldöke, hol sziszeg, hol rövideket rukkant, hol hosszasan gurulyáz és felelget a lejtőn lejjebb dürgő társának.

Óvatosan előveszem fényképezőgépet, rákapcsolom a sárga fényzűrőt - hiszen már ragyog a napsütés -, és takarásunk fenyőgalylei között keresem a módját a fényképezésnek, de hirtelen kavarodás, szárnycsapás, suhogás, zörgés támad ... egy erőszakos vetélytársa alulról jövet, nekiront a gurulyázó legénykének, ez ijedten levágódik a közelben néhány kis fenyő alá, és rajtuk túl menekülve, alacsonyan tovább száll. A támadó zsvány pedig oldalt tér, és felszáll ugyanannak a száraz fenyőváznak ugyanarra az ágára, amelyről félórája lelöttem első nyírfajdkakasomat. Ott a sárgásan fénylő égbolt adta háttérrel nagyszerű célpontnak kínálkozik, és a jelenet, a ritka élmény különben is lövésre csábít. Amikor keresztbe fordulva dűrgögni kezd, pattan a Tell, a harcias kis *lovagnak* néhány tolla száll és lezuhan kimúlt, már kihűlő társa mellé.

Erre már kibújunk rejtekünkéből, felvesszük a földről az egymás mellett fekvő két szép madarat, felfüggesztjük őket arra a vékony, száraz fenyőrúdra, amelynek tetején utoljára tilinkózták bele a tavaszodás deres reggelébe szerelmi vágyukat, és a számomra nagyon élvezetes, körülményeiben tökéletes dürgési reggel emlékére néhány fényképet készíték róluk, majd kívülről a csak fenyőboglyának festő leskunyhónkról is.

Közben hallgatjuk a harmadik és negyedik kakas dürgését. Aztán messziről meglátjuk egyiküket, amint a hegyoldal felső részéről egy tyúk nyomában szárnyra kel, magasan a lejtő fölött, nyílegyenesen elhúz, tőlünk vagy 400 lépésnyire, a szomszédos völgyben sötétlő öreg fenyves egyik legmagasabb csúcsára telepedik és ott folytatja gurulyázását.

A hegyen át, amerről éjjel jöttünk, ballagunk visszafelé. A tetőn, fényes napsütésben, még néhány fényképet készíték a Magas-Tátra látóképeről, és közben - reggel 6 órakor is - még egyre hallom a megmaradt két kiskakas dürgését.

8 órára lent vagyok a virágvölgyi erdőslaknál.

A nap hátralevő része fényképezéssel, naplóírással, egy kis szundikalással, csomagolással és azzal telik el, hogy Poprádon át visszaautozom Ótátrafüredre, drága Pofikámhoz.

Vadászati szempontból ennek a kirándulásomnak folytatása nincsen; hogy még öt napig a Magas-Tátrában lézengtünk és csavarogtunk, nem tartozik vadásznaplómba. Ellenben érdemes feljegyezni, hogy meghívást kaptam az idei őszre egy zergebak elejtésére, ezt pedig sokért nem adnám.

Szászrégen (Maros-Torda megye)

Június 6. (Vasárnap) Csütörtök reggel jöttem el hazulról, de mivel két szörnyen unalmas „könyvnap”-ot Kolozsvárt kellett töltenem, csak tegnap, szombat este értem ide.

Délután egy rozoga, egyfogatú bérkocsin Popescu Bibivel kidöcögök a tanyára, ahol tavaly olyan sokat lestem hiába az ismert bakot. A helyzet ott azonban tavaly óta, sajnos, lényegesen megváltozott. Bibi tavalyi bérese bevonult katonának, és a helyette felfogadott ember - a vadászat iránt nem érdeklődve - nem tud a bakról jelenteni semmit.

Cserkelgetünk, és egy kis erdőt útba ejtve, gyalogszerrel bandukolunk a dombokon át estére vissza, a városba. Látunk egy csavargó, vadászó kutyát, egy őzsutát, majd még egy sutát egy hitvány bakkal, s végül sokáig elnézegetünk a mezőn egy egerészó, bogarászó, nyeszlett rókát.

Élveztem a sétát az üdezőld, dús vetések között és a csupazöld cseres-tölgyes erdőben, de vadászati szempontból gyenge multság volt.

Június 7. Tegnap este záróráig kocsmában ültünk, ezért, és megfelelő intézkedés hiánya folytán is, a reggeli cserkészlet szöba sem jön.

Délelőtt meglátogat bennünket - már elsősorban házigazdámékat és részben engem is - Éltető Buba és férje, és meghívnak egy őzbakra saját kis erdejükbe, a Magyarrégen határában lévő „Kereszterdő”-be.

Ennek folytán délután ½ 6-kor Bibivel gépkocsin kirobogunk a várostól keletre vagy három kilométernyire, majd a „Kereszterdő” déli lejtőjével szemben leszállunk, átvágunk egy vizenyős, zsombikos réten, és az erdőbe érve, lassan felballagunk az enyhén emelkedő domboldalon, a puszta tarvágásban a gerincig. Ezen keletnek fordulva, leereszkedünk egy darabot a néhányéves, tehát már meglehetősen magas, gazos, üdezőld vágásba. Bibi elől jár és felugrat egy derék

bakot; én csak a cserjék megmozdulását látom a menekülő bak nyomában. Aztán én fedezek fel a bozótban, jócskán messziről, egy fiatal bakot. Hitvány az agancsa, nem érdemes vele foglalkozni.

Visszakerülünk a gerincre, és az északi domboldalon is lecserkeltünk egy darabon, majd a vágásnak ott már embermagasságú cserjéi között egy, bennünket 30 lépésről mozdulatlanul figyelő, ózsuta mellett megyünk el.

Végül a gerincen nagyot járva, kiérünk az erdő nyugati, majd dél-nyugati szélére. Ott egy állítólag ismert, már nehányszor látott, derék bakot akarok lesni. Buba és férje azt mondja, a bak esténként kijár az erdőből, illetve a sűrű fiatalosból a rétre és rajta túl, a mezőre legelni.

Ámde éppen ott, ahol a bakot lesném, az erdő alatt, a réten legel a gulya. Megkérjük a gulyást, hajtsa tovább teheneit, aztán attól a helytől, ahol a „nagy” bak esténként állítólag az erdőből kivonul, egy öreg tölgy vastag tövéhez lapulva, lekuporodom a földre, bár egyáltalán nem bízom hozzá, hogy a bak a rengeteg változatos táplálékot adó, ritka fiatalosból kijöjjön a marhatrágyától bűzös rétre.

7 órára jár az idő. Éppen szembenézek a nyugvó Nappal. Lángvörös fénye vakít, mint a tűz. Alig várom, hogy letűnjék a látóhatár alá.

Bibi tőlem 100-150 lépésre, az erdő szélének kanyarán túl les és figyel.

A gulya kolompja egyre messzebről hallik, csendesedik a táj, elhalkul minden nappali nesz. Eltelik háromnegyed óra, mialatt fogy a világosság, és fogy, amúgy is gyenge, reményem.

A tölgy törzséhez támaszkodva, az erdő felé fordulva, ülök mozdulatlanul. Lövésre kész puskám ölemben fekszik.

Az alkonyati, söt esti szürkület már elnyeli a dolgok színét, rajzát, amikor valami sötét árnyalak tűnik fel az erdőszélen, a fűben. Nem tudom hamarjában, micsoda. Őznek alacsony, disznónak kicsi és karcú, rókának sötét, nyúlnak nagy. Alig 50 lépésnyire van tőlem. Különös mozdulatokkal közeledik lassan, fokozatosan felém. Hol lapulva kúszik, hol megáll, kiemelkedik a fűből, fejét magasra emeli és szénéz.

Amikor megint fűbe lapulva mászik, szememhez kapom a messzelátót és kíváncsian nézem. Macska! Bár nagyobbnak látszik a macskánál. Hátha hiúz kóborolt le ide, a dombvidékre, a közeli havasokról.

A hatalmas macska minduntalan megáll, és, szinte ágaskodva, felém figyel. Ilyenkor kétszer olyan magas, mint amikor hosszúra nyúlva halad.

Megvárom, hogy megint lekapja fejét a fűbe és elinduljon. Ráfogom a Schoenauert, megkeresem a távcsővel, és 40 lépésről oldalba lövöm. Természetesen helyben marad, csak feketekarikás lompos farkával csapkod még egyet-kettőt.

Bibi hamarosan hozzám jön, és azt mondja, ekkora vadmacska elejtése különvadászélmény egy őzbak lövésénél.

Szerencsénkre a közeli országúton vár a gépkocsi és a macskával együtt bevisz Szászrégenbe. A hatalmas nőstény *macska* súlya hat kiló.

Június 8. A Kereszterdőben az Éltestő Bubától nekem engedélyezett bakot szeretném meglőni, hát elkértem tegnap este Bibitől, illetve Pruncától a kapukulcsot, és hajnal előtt, 2 óraker kionsok a házból, és gyalog vágok neki a csendes éjszakának.

Amikor a városból kiérek, már rózsásodik keleten a látóhatár, és ólomkékes színben látszanak tisztán a Kelemen-havas körvonalai, köztük szembetűnő a sajtáságosan jellegzetes „Istenszéke” nevű hegy rajza.

$\frac{3}{4}$ 3-kor érek a Kereszterdő szélén a tarvágás alá. Északkeletnek tartva, lassan felkapaszkodom benne a korosabb, bokrosabb, dúsabb növényzettel teli vágás felső részébe, ahol tegnap délután jártunk.

Ahogy nappalodik, feltámad és egyre erősebben fúj a szél. Napkelte tájt időnként kellemetlenül gorombán fúj. Ez lehet az oka, hogy alig látok vadat.

Két órát töltök a területnek ezen a részén, a még valamennyire áttekinthető, helyenként hézagos vágásban, hol egy helyben álldogálva és felülről belenézve, hol óvatosan ide-oda mászkálva benne, de csak egy barkás agancsú, fiatal bakocskát és egy ugyancsak fiatal sutát sikerül a cserjék között felfedeznem. A bak egyébként tegnapi ismerősöm.

Réggel 7 óráig még nagyot kerülök a Kereszterdőben - nem akadok több vadra -, azután úgy, ahogyan derengéssel kijöttem, a poros országúton gyalogolva térek vissza a városba.

Héttükk és Petele (Maros-Torda megye)

Június 8. Szabó Kálmán, a Kelemen-társaság elnöke egy ajándék-bakot szánt nekem, s az ő tanácsára jöttem ki ebbe, az Isten háta mögé rejtett kis román faluba. Nem messze ettől a falutól érem el a

szászrégeni szász vadásztársaság egyik területét, Petele község erdejét is, ahol ugyancsak lőhetek - ha tudok - egy bakot.

Ide jöttem tehát Szászrégentől gépkocsival félóránnyira - a Kelemen-társaság fővadászával, Bohanek Józseffel - azzal a szándékkal, hogy a világnak erről a még nem látott, félreeső tájáról két őzagancsot viszek haza.

Körülbelül 12 kilométernyire vagyok Szászrégentől, délkeleti irányban. Erősen hullámos, dimbes-dombos, szép vidék, sok réttel, kevesebb szántófölddel és közben - főképpen a dombtetőkön - nagydarab erdőkkel.

Egy román parasztházban szállok meg délután 4 órakor, majd ½ 5-kor a közben szolgálatra jelentkezett öreg, mezítlásos, borostás képű, félszemű vadórrel útnak indulok. Mivel az öreg azt mondja, a petelei erdőben tud egy biztos járású bakot, kívánságomra ma délután mindjárt ott kezdjük a dolgot.

Egyőrai gyaloglás után egy völgyfenéken a rétektől, legelőkről befordulunk az erdőbe, és néhány száz lépéssel beljebb, egy vadregényes völgyben, patak menti, vadvirágos tisztáson azt mondja a vadőr, hogy helyben vagyunk, ezen a kis réten látta az idén már három ízben a bakot.

Odakint, a mezőn aggasztott a szél, de a védett völgyben áll a levegő. Egyébként is néma csend van ezen a világ forgatagától és minden zajtól elrejtett, mesésen szép, kis helyen.

A tisztástól nem messze, az erdőben letelepszem egy fa tövéhez úgy, hogy jól kilássak a rétre. Kisérom valahol beljebb, mögöttem rejtőzik el. Úgy eltűnik, hogy azt sem tudom, merre van.

A várakozás idejét naplóírással töltöm. Elmaradtam vele másfél nappal. Közben természetesen dohányszom is. Nagy csendben és csaknem mozdulatlanul irkálom tele a füzet oldalait, közben-közben kinézve a magas erdő keretezte, egy-két holdas kis rétre.

Eltelik vagy félóra, egyszerre csak ott áll a vörös bak a zöld réten, térdig vadvirágok között, tőlem 50 lépésnyire. Nem hallottam jönni - mintha valami varázslat fújta volna oda -, mozdulatlanul áll és figyel.

Néhány fatörzs között látok rá. Átlagos, rendes hatos bak. Ennél nagyobbat vámi, remélni, keresni, nem érek rá. Tehát meglőném, de amíg nem mozdul, én sem merek megmozdulni.

Néhány percnyi várakozás után a bak elindul, és lassan lépkedve, fejét hol a fübe horgasztva, hol hirtelen felkapva, átvonul a tisztáson. Ámde közben ráfogtam a puskát, s amikor a túlsó szélén megáll, ma-

gasan lapockán lövöm. Elvágódik, kapalószik, csülökre kap, néhány lépést rohan visszafelé, ahonnan jött, megint elvágódik és elterül.

Fényképezés, zsigerelés után a vadőr hátára veszi és indulunk vissza, a völgyből s az erdőből kifelé, majd a dűlőúton a falu felé. Feleúton aztán feltesszük a *bakot* egy arra haladó szekérre.

Június 9. Tiszta szobában, tiszta ágyban jól aludtam, csak nyugtalanított, hogy nem tudtam, mikor hány az óra. Zsebóráam ugyanis tegnap délben, bizonytalan időtartamra, megállt. Megtette ezt már máskor is, de ez alkalommal ugyancsak rosszkor tette. Igen kényelmetlen érzés, hogy az ember sohasem tudja, hány óra van.

Valamikor hajnal előtt felkelek, felöltözöm, majd a konyhán megtudom, hogy 2 óra múlt.

Reggelizem, folytatom a tegnap este még elmaradt naplóiírást, aztán derengéssel kimegyek a gödörben rejtőző faluból a szomszédságában magasló dombokra. A tetőket borító erdő szélén cserkelve, kereszük a mezőre, főképpen a herékre kijáró őzeket. Egy meredeken lejtő, éles gerincen lesbe ülünk. Mellette, a széles hajlatban, a lóherén a vadőr mostanában ismételten látott egy derék bakot. Úgy véli, ma reggel még kijön oda legelni.

Üldögélünk, várakozunk, nézdegélünk, de csak néhány nyulat látunk.

Kísérőm megunja a dolgot, és azt mondja, menjünk tovább. Felállunk és ugyanakkor megpillantjuk az erdőből éppen kilépett derék bakot. Ha még kitarottunk volna helyünkön, 150 lépésről kényelmesen meglőhettem volna, és ma délelőtt visszamehettem volna Szászrégenbe. Ez a vágyam, sajnos, dugába dől. A bak bennünket azonnal észrevett, és mielőtt lőhetnék, bevonul az erdőbe. Még vagy félóráig várjuk, remélve, hogy ismét kijön szokott legelőjére, de bizony, nem jön.

Aztán még egydarabig az erdőben mászkálva, leskelődve, elbabráljuk a borongós, harmatos, nedves reggelt és 7 órára visszatérünk a faluba.

Reggel 6 órától délután 6 óráig az embernek ilyen helyen és ilyenkor semmi más dolga, csak várja, hogy teljék az idő és elmúlják a nap. Tulajdonképpen szörnyű időpocsékolás, de a júniusi őzbakvadászat már ezzel jár. Nehány óráig a legmelegebb déli időben, derékig meztenül, szállásadóm udvarán sütkérezem. Egész levetkőzéssel nem merem a derék falusiakat megbotránkoztatni.

½ 5-kor végre útnak indulok. Kísérom a félszemű, mezítlábas, fehér ruhás vadőr. A falutól délre arra a magas domboldalra megyünk, ahol reggel láttuk a bakot, de ellenkező irányból, alulról és hátulról kapaszkodunk fel arra a gerincre, amely mellett és alatt van az a bizonyos heretábla, a bak szokott legelője. Ezúttal a gerinc bokros felső részén a látást és lövést zavaró ágak kinyesésével készíték magamnak jól takart, igen alkalmas leshelyet.

Ámde a vadász tervez, s a бүдös paraszt mindent elront. A mezőn dolgozó valamelyik paraszt kihozta magával három kutyáját, s a ronda дögök egy nyulat kergetve, vadul csaholva, az erdőnek éppen abban a részében folytatják a hajszát, amelyikből a baknak kellene kijönnie. Ezzel reménységem fokmérője fagypontra alá száll.

Ráadásul a szél is fúj - noha szép, derült idő van -, a heretábla közepétől 300 lépésnyire egy pirosszoknyás parasztasszony kukoricát kapál, s az erdőből kilép két hangosan beszélő paraszt, nagy kötegvesszővel a hátán.

Ha ismerném a területet és más bak járását tudnám, odébb állnék, de nem tudok a helyi körülményekről semmit, a vadőr pedig hülye, hát, csodát várva, helyemen maradok.

Kis idő múlva két nyúl jön ki az erdőből és nyugodtan legel a herében, majd eláll a szél, a kutyák valamerre elmentek, csaholásukat nem hallom, hát egy-két fokkal emelkedik a reménységmérő higanyoszlopa.

Napnyugtáig aztán nem történik semmi, csak a légáramlat változtat egyre irányt, s a munkájukról hazatérő parasztok csaholó kutyáikkal együtt neszeznek messze alattam, a mezőn, a dűlőutakon. A Nap, szokása szerint, tűzvörösen már letűnt a látóhatár alá, de a pirosszoknyás parasztasszony még egyre kapál ... nagy bosszúságonra.

Aztán a sikernek ez az akadálya is elhárul, negyedórával napnyugtá után a piros szoknya távozik.

Megint eltelik vagy negyedóra, s az erdőszélen megjelenik ... egy fehér macska.

- No, ez nem lesz jó; a fehér macska aligha tetszik majd a baknak - gondolom aggódva.

Vége nagy későn, alkonyattal mégis megtörténik a csoda, megjelenik a bak. Sajnos, jócskán messze, 180-200 lépésnyire van tőlem. A szélső bokrok alatt megáll, és nézi a macskát, majd idegesen ide-oda lépked az erdőszélen, egyre a macskát nézve.

Rohamosan fogy a világosság, és csaknem másodpercenként érzem a lövés lehetőségének elmúlását.

Végre kijön a bak a herébe, s ott még jobban egybeolvad környezetével. Bár látom - valamennyire, homályosan - színfoltját, de nem látom rajta tisztán a vékonyszálú célzókeresztet. Bölcsen cselekednék, ha nem lőnék; sajnos, néha kerül a bölcsesség.

Megcélzom a bakot és ... meglep a gerinc másik oldaláról hozzám kúszott vadór érintése és sűgása. Nem is hallom, mit sűg. Haragosan leintem, közben megint eltelt néhány másodperc, s a világosságnak még egy árnyalati foka is elveszett -, ismét megcélzom a bakot és lővök. Meg sem mozdul! Ismételek, meghúzom a rögtönzöt, megint célozni készülök, de előbb a fényerősebb messzelátóval akarom megnézni, hogyan áll a bak, leteszem a puskát a hátizsákra, ennek valamelyik része a ravaszhoz ér, s a lövés durran.

Erre már elindul a bak és a lejtőn lefelé futva, rézsút alá jön és ... nem látom többé.

Kísérőm végre szólni mer, és azt mondja, hogy még egy bak volt kint a mezőn, alattunk, a gerinc másik oldalán. Ezt nem láthattam, s a vadór azért zavart meg, hogy jelentse a bakot. A hiba főképpen abban volt, hogy mind a két bak későn, alkonyati szürkületben bűjt ki az erdőből, amikor a biztos célzás lehetősége már másodpercek múltán elfogyott.

Visszahúzódnak a gerinc mögé és lemegyünk a mezőre, a legközelebbi dűlőútra. Lent járva halljuk, hogy odafönt, ahonnan lejöttünk, a heretáblán két őz riaszt ..., hogy a fene enne meg ezt a balszerencsés estét!

Június 10. Ma egy hete jöttem el hazulról. Múlik a drága idő, hamarosan kifogyok belőle. Szeretném már meglőni a „hétbűkki” bakot és innen továbbállni.

Derengéssel sietve kimegyek a faluból, s mire rendesen megvirradt, már a heretábla fölött, a tegnap elkészített, jó leshelyemen vagyok.

A mező egyelőre üres, de napkeltével egyszerre csak kiperdül egy bak az erdőből, és - mintha valami kergetné - menekülésszerűen lefut a heretábla közepéig, ott megáll és ijedősen tekintget ide-oda. Valamit figyel, mintha valamitől félne.

Az a gyanúm, egy erősebb bak kergette ki az erdőből. Mintha nem a várt, a tegnap este elhibázott bak volna. Habozok, meglőjem-e. Hol gyengéllem, hol elfogadhatónak vélem. Hosszas egyhelyben állás és

figyelés után elindul, és tőlem még távolodva, a következő heretáblára fut. Ott egy fa terebélyes koronája takarja. Arra számítok, hogy a tegnap kukoricáját kapált parasztasszony nemsokára megjön munkáját folytatni, s a bak előle menekülve leshelyem közelében tér vissza az erdőbe.

Meg is jön az asszony, de a bakot hiába várom, hiába keresem szememmel; észrevétlenül meglépett.

Süt a Nap, neszez a nép a mezőn, 5 órára jár az idő, már nincsen mihez fognom, hát leballagunk a faluba.

Félórával később, leshelyem alatt, a gerinc másik oldalán legel egy derék bak a mezőn. Bohanek reggeli cserkészetéről visszatérve, látja és jelenti később nekem.

Bohanek ma reggel egy közepes minőségű bakot lőtt, és délelőtt szekérrel hazatér Szászrégenbe.

Délután jóval 5 óra előtt, perzselő napsütésben, ballagunk kifelé. Még lent, a dülőúton járva, látjuk, hogy a herében két parasztkölyök, a kukorica pirosszoknyás kapálójának két csemetéje, becserkel egy nyulat, majd, hogy felugrasztotta, hahotázva rohan utána, be az erdőbe. Ez a játék is alkalmas őzbakom szelídítésére.

Az asszony kapálásával még egy darabbal közelebb ért a heréhez. Felmászunk hozzá, és szépen megkérjük, könnyítsen rajtunk, és távozzék kölykeivel, lehetőleg nemsokára. A derék nő kívánságunkat azonnal készségesen teljesíti.

Nagyszerű leshelyemen, páholyomban ülve, figyelem a heretáblát. Kísérőm mögöttem, a gerinc másik oldalán lesi az általa tegnap este és Bohanek által ma reggel látott másik bakot.

Meleg, nyári délután. Körülöttem zümmögnek a legyek, a darazsak, a dongók, messze alattam, a mezőn neszeznek a parasztok, és felhallatszik hozzám a falu jellegzetes lármája is.

Nagysokára nyugszik le a Nap, és ugyanakkor egy suta jön ki az erdőből, sietősen levonul a tábla közepéig, ott megáll és legel. Epedve várom a bakot, de nem jön.

- Ilyen az én szerencsém - kesergek magamban, amikor már erősen alkonyodik, s a bak mégsem mutatkozik.

Már olyankor van, mint tegnap volt, amikor a bakot csak a késői szürkület miatt hibáztam el, s már úgy vélekedem, hogy száz lépésen belül kellene a bakot látnom, hogy még meglőhessem. Minden perc elmúlásával tűnik a látás és a célzás lehetősége, és tűnik vele a remény. Már csak azzal vigasztalódom, hogy holnap péntek lesz, reggel

még kijövök, a pénteki nap már sokszor juttatott a napokig hiába remélt sikerhez.

Zörgést hallok mögöttem, megfordulok. Sötétképű kísérőm csúszott hozzám, és néma jelekkel adja tudtomra, hogy a gerinc másik oldala alatt valami van.

- Mi az? - kérdem halkán.
- Egy őz ... lent ... a zabban!
- Bak?
- Nem tudom, nem lehet látni.

Felkelek, átmegyek a másik oldalra, lenézek a hajlatba, de semmit sem látok. Van ott fa, bokor, rét, vetés, de őzet a sötétedő szürkületben felfedezni nem tudok. Úgy vélem, hogy ezen az oldalon még valamivel sötétebb van, mint odaát, a heretáblán, és azzal a gondolattal, hogy hátha közben kijött az ismert bak a herébe, visszalopakodom leshelemre. De hiába minden reménykedésem, Isten tudja, hol maradt ma az ott már három ízben látott bak.

Megint hozzám bújik az öreg vadőr és súgva mondja, hogy látja a másik oldal alatt az őzet.

- Hiába minden - felelek -, ha nem tudjuk bak-e vagy suta, úgysem lőhetek. Ha sutát lövök, nagy a baj.

- Nem baj! Ha suta, eldobjuk és nem mondjuk senkinek.

Eszembe jut Juan. Ezeknek a született vadorzóknak vadászkerölcsi felfogása mind egyforma. Ilyen disznóságot elkövetni ugyan nem akarok, mégis átkerülök megint a túlsó oldalra, és lenézek a jelzett irányba. Szabad szemmel ott semmit sem látok, de a messzelátóval csakugyan sikerül vagy 120 lépésnyire lent, a zabban egy őz alakját felfedeznem. Ezzel azonban nem értem el semmit. A célzótávcső segítségével talán meglőhetném, de mivel nem tudhatom, bak-e vagy suta, a lövést nem kockáztathatom meg.

Magam sem tudom, mi lehet a célja és eredménye vállalkozásomnak, de leülök a földre és félig ülepemen, félig hátamon, lassan lecsúszom a meredek domboldalon, puskámat ölemben tartva.

Közben a sötétedésben nem veszem észre, hogy az őz rézsút fölfelé kapaszkodva, felém közeledett. Egyszerre meglepetésszerűen, alattam 50-60 lépésre megugrik és riasztva elfut. De csak 20-30 lépésnyire megy el, megáll és riaszt. Erre már tudom, hogy bak. Olyan öblös, mély hangon olyan rövideket böffent, hogy biztos vagyok a dologban. Ilyen hangja sutának nem lehet.

Nem látom, csak hallom, hogy hol van. Egyhelyről, tőlem balra, lent hallik folytonos riasztása.

Aztán a messzelátóval sikerül a gyenge holdvilágtól kissé enyhített, csaknem éjjeli sötétségben árnyalakját felfedeznem. De csak a messzelátóval találok meg, a célzó távcsővel semmit sem látok.

Erre olyan élményem következik, amely annyira eredeti, érdekes és ritka, hogy nagyon élvezem. A bakot ugyan nyugtalanítja a fölötte, a domboldalon sötétlő összekuporodott alak - egyre riasztva adja jelét bizalmatlanságának -, de valami állatnak tarthat, mert nem megy el, sőt lassan lépkedve, meg-megállva, rézsút lefelé tartva, alám jön.

A távolság köztünk körülbelül 80 lépés, meredeken lefelé. Közünk egy terephullám a bakot alulról félig takarja, úgyhogy csak alakja felső fele látszik, már amennyire egyáltalán látszik. Velem szemben, a bak fölött, világít a Hold sarlója. A messzelátóval még csak megtalálom a bak alakját, a célzó távcsővel azonban hiába keresem, a holdfény tükröződik és fénylik benne.

A bak alattam egyszerre megriad, megperdül, nagyokat riasztva, balra elfut, 40-50 lépéssel odébb megáll, egydarabig egyhelyben bőfent, megfordul és megint, lassan lépkedve, alám jön.

Nem tudja, ki vagyok, mi vagyok. A puszta gyepen, szabadon félig fekszem, félig ülök. Talán a domboldalon túró disznót gyanít bennem, de nem biztos a dolgában. Szeretné kideríteni, mi az, amit alighanem éppen olyan homályosan lát, mint én ökelmét.

Én meg közben hol a messzelátóval igyekszem megállapítani, hol is van, hol a távcsővel céloznám meg, ha tudnám, de ... sehogyan sem tudom.

A bak megint alám ért, ismét hirtelen megfordul és izgatottan bőfentve, visszafut, ahonnan jött. Ott megint megáll, egy-két percig egyhelyben riaszt és lassan visszajön, egyenest alám.

Ezt a mesterkedését még háromszor megismétli, s amikor ötödször vagy hatodszor ér alám, és a nála világosabb zabvetésben valahogyan úgy áll meg, hogy többet látok sötétes alakjából, végre belekapom a célzó távcsőbe és meghúzzom a ravaszt. Abban a pillanatban tűnik el a bak, csak egy nagy porfelhő támad a helyén, illetve irányában, rajta túl.

Nem tudom, meglöttem-e vagy sem. Felülről, hátam mögött hozám csúszik a vadőr, és azt mondja, ő már egyáltalán semmit sem látott. Fölöttem 30-40 lépésnyire, az erdőszélen kuporodott, amíg alatta a gyepen csúszkáltam lefelé.

Sietve lebotorkálunk a meredek oldalon lövésem irányában, és még egy darabbal lejjebb, mint ahol állt, a zabban megtaláljuk a kimúlt, derék *bakot*. Tíz-tizenöt métert gurult lefelé. Gyufát kell gyújtani.

nom, hogy megnézhessem agancsát. Ilyen sötétségben - emlékezetem szerint - még aligha löttem bakot. Hiszen csak egy halvány árnyat láttam a távcsőben és csak bős hangjáról tudtam, hogy bak. Egyéb-ként lehetett volna akár disznó, akár bármi más vad.

A bak olyan súlyos, hogy az öreg vadór nem tudja egymaga hazapipelni, hát, mialatt mellette ülve őrzöm, befut a faluba segítőtársért.

Várakozásom ideje a szerencsés vadásznak az a bizonyos jellegzetes boldog félórája, amelyben egészen eltölti a beteljesülés, a megelégedés, a küzdelem után a célhoz érés békés, nyugodt érzése. A csendes nyári éjszakában egyedül üldögélek a zabvetésben, mellettem jól sikerült vadászásom és ügyes lövésem eredménye, a nagyagancsú, derék bak. Keleti irányban, de még magasán az égbolton, világít a sarló alakú Hold és ragyog két nagy csillag. Holnap reggel a községbíró szekere bevisz Szászrégenbe.

MAGYARRÉGEN (Maros-Torda megye)

Június 11. Reggel jöttem el Hétbükről Alsóbölkényen és Radnótfáján át - parasztszekérrel.

A mai délutánt még Éltető Buba kis területének, a Kereszterdőnek szánom nagy feleslegesen, mert nem látok benne egy szőrszálát sem. Igaz, hogy nyugtalanítóan szeles, sötéten felhős, csepergős volt az idő.

Holnap reggel utazom tovább Galonyára.

GALONYA (Maros-Torda megye)

Június 12. Reggel Szászrégenben alszom, mert valamikor pihenni is kell, s erre Popescuék kedélyes vendégszobája felette alkalmas hely.

Délelőtt Bibi gépkocsitulajdonos vendége, Dan Grigore Plessia, román követségi titkár Kolozsvárt, kocsiján kivisz Déda-Bisztrára. Onnan a Galonya-patak völgyében felmegyünk ötödfél kilométernyire Kemény János méhésztelepéig, mai szállásomhoz. Bibi és barátja ugyanis kirándulásképpen felkísér odáig.

Délután 1 órára érünk a kis telepre. Lassan haladunk a vadregényes, szép völgyön fölfelé, mert Bibi útközben sikertelenül horgászott pisztrángra. Ez sok álldogálással és várakozással járt. Azt mondja, a pisztráng nem „harap” a déli órákban, különösen jó időben, ha nem érez esőt.

Aztán ebédelünk, heverészünk. Közben sötéten beborul az ég, s a pisztrángok időjósági tehetségét kétségbevonva, még ma esőt, magamnak megázást jósolok.

½ 4-kor Bibi és barátja elbúcsúzik tőlem, és lemegy Bisztrára, én pedig Goricával, a vadőrrel cserkelni indulok. Azt mondja, nem megyünk messzire, mert jön az eső, de én arra kérem, vezessen oda, ahol leginkább remélhető, hogy őzbakot látunk, az esővel ne törődjék.

Felkapaszkodunk egy hosszú, magas gerincre, és sziklás élén mászunk egyre feljebb. Mintha havason zergére cserkelnénk, úgy járhatjuk körül szemünket a letarolt, füves, gyéren bokros hegyoldalakon kétoldalt alattunk és a jobb kézre eső Borta-patak másik oldalán, valamint balra, a Galonya-völgy túlsó oldalának sok mellékvölgyén, árkan, gerincén. Csupa meredek, sziklás, szagztatott terep.

Közben egyre sötétedik az idő, délről ólomszürke felhők, a hegytetőket sűrűlva és elborítva, nyomulnak felénk.

Hamarosan látunk a Borta-patak fölött, a túlsó, meredek oldalon, 4-500 lépésről, a bokrok között egy őzsutát, majd még egy sutát, odébb egy szarvastehenet és még feljebb egy derék tizenkettes bikát. Agancsa természetesen még barkás, de már elérte teljes nagyságát.

Egyórai erős kapaszkodás után kíséröm egy világos vörös foltra figyelmeztet, vagy 150 lépésnyire alattunk, a fűben. Megnézem a meszszelátóval; derék bak. Agancsa fülénél jóval magasabb, tehát lehető. Nem sokat vizsgálatom agancsa minőségét, a száruk vastagságát. Biztos, hogy nem fiatal, és nekem csak ez a fontos. Nem érek rá a Galonya-völgy legnagyobb agancsú bakját megkeresni.

Lehasalok az ősvényen, magam elé teszem hátizsákomat - benne az esőgallérral és egyéb dolgokkal -, feltámasztom rá a puskát és keresem a célzás módját. Közben a bak egy bokor mögé tűnt, és vastag cseppekkel kezd verni az eső.

Kíséröm a lejtős ősvényen néhány méterrel feljebb kuporog, és int, hogy fölöle látható a bak. Hozzácsúsodom és meglátom a felénk fordult, fölfelé figyelő bakot. Nem nagyon tetszik a helyzet, mert csak szűgyön lehetem, és meredeken lefelé nézve, igen közel látom fejét szűgyéhez, sőt feje nyakatövét takarja. Ha a golyó csak néhány centiméterrel feljebb megy, mint akarom, fejbe lövöm a bakot. Ez pedig az ilyen lövésnél felülről lefelé esetleg megesik. Ezenfelül a puska csöve előtt fűszálak veszélyeztetik a golyó irányát.

De Gorica tapasztalt kísérő, a puska elé kúszik és a fűszálakat eltávolítja. Az eső mind sűrűbben esik, s a bak még egyre felénk néz.

Erre, a hátizsákra feltámasztva, megcélzom szügyét és eleresztem a golyót. A bak eltűnt! El kellett esnie a helyén, mert látatlanul nem mehetett el.

A magas, vizes növényzetben rejtetten korhadó sok rönk és tuskó között lecsúszkálunk, mászunk, botorkálunk hozzá. Nem éppen ott fekszik, ahol a lövés érte, hanem néhány méterrel lejjebb csúszott.

Átlagos, rendes, unalmas, hatos agancsa megint csak egy szám, a 383-adik, őzagancsaim sorában. De nem fiatal, sőt koros *bak*, és egy élvezetes cserkészlet eredménye. Sajnos, csúnya lövést kapott. Amitől célzás közben tartottam, bekövetkezett. Fejbe löttem. A golyó bal szemébe csapott, tarkóján jött ki és, darabokra válva, még négy lyukat vágott felülről jobb combjába.

Mialatt a vadőr kizsigerelei, egy suta riasztva menekül a túlsó oldalon a hegynek.

Mire $\frac{1}{2}$ 6-ra leérünk a bakkal a méhésztelepre, ugyancsak megázunk, felülről az esőtől, alulról a latyakos fűtől.

Vacsorám vajban sült két pisztráng. Gorica fogta őket, mialatt ebéd után a gyepen heverésztünk. Ezek - úgy látszik - okosabbak voltak, megérezték az esőt és haraptak.

Az este a fagerendákból épült méhészháznak a vadászok számára fenntartott szobájában egyike azoknak a nyugalmas, békés, hangulatos estéknek, amelyek az igazi vadászéletnek kiegészítő részei, boldogságos tartozékai és ... semmi közülük a „sport” fogalmához.

A kis vaskályhában ég a tűz, mellette ülök, hogy megszáradjon rajtam vizes ruhám, pipázom és elgondolkodom a múlton, a jelenen és mai cserkészetemen. A naplórírást, puskatisztítást, vacsorázást elvégeztem, amíg világos volt. Lámpavilág nem kell, megvilágítja a szobát valamennyire a kályha nyitott ajtaján át a tűz. Odakint zúg a Galonyapatak köögörgeteges medrében sietve völgynek rohanó árja; idebent duruzsol a kályhában a tűz, mi pedig - Gorica és jómagam - többet hallgatunk, mint amennyit beszélünk. A bőbeszédűség nem vadászos tulajdonság. Kérdezősködésemmre Gorica csak elmondja, hogy négy-öt kilométerrel feljebb legelő juhnyájból a farkasok mostanában hat juhot raboltak el. De heteket kellene a nyáj mellett tölteni, hogy az ember lövésre kapjon farkast. Érdekes, hogy a farkas többnyire világos nappal támad a nyájra.

8 óra után elálmosodunk és lefekszünk aludni.

Június 13. Pünkösdvásárnap. Esik az eső reggel is. Csak egy bakra hivattam meg, ezt pedig már meglőttem, tehát legfeljebb farkast lőhetnék még, vele találkozni azonban olyan ritkaság, hogy ezért ugyan nem érdemes esőben, latyakban hegyet mászni. Hiszen akárhány olyan öreg vadász van, aki évtizedekig járta a havasokat, és sem farkassal, sem hiúzzal nem találkozott.

6-kor kelek, 7-kor indulok és ½ 10-kor lent vagyok Déda-Bisztrán.

Lassan, cserkelve jöttem le, remélve, hogy még hátha látok valami vadat. Láttam is jobb oldalt, magasán fent, a vágásban egy derék bakot.

Gorica a méhész fiával hozta utánam hátizsákomat és az őzbakot. Egész úton szemergett az eső, tehát ázottan érünk le a faluba.

Ennek a kirándulásomnak végére értem. Délután vonatra ülök, hogy holnap délelőtt hazaérjek.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

Július 6. Délután 6 órától este ½ 9-ig Jánostól kísérve cserkelek. A vadászásnak ez a módja Babádon ugyan szokatlan, de János az erdőben, helyesebben mondva, a ligetek és csenderesek változatos sorában legújabban cserkészösvényeket takarított, s a nagy munkaidőben, szekér híján, gyalogosan keresünk bakot.

Tikkasztó nyári idő van. A körises lécesekben, rudasokban megrekedt a meleg, és úgy megizzaszt, mintha gőzfürdőben volnánk. Ráadásul gyötör a sokféle rovar és pókháló. Egyáltalán, a nyár jellegzetes, legdúsabb napjait, a legnagyobb jólét időszakát éljük. Ahová az ember néz, mindenütt, minden élőlény a jólét feleslegében dúslakodik és virul. Szúnyogok, pókok, legyek, dongók keserítik el a vadászt ... gerlék gurrogása, vadgalambok bűgása hallik az erdő minden sarkából

varangyos békák mászkálnak az ösvényen és a szekérutakon a kerékvágás porában a mezőn, a réteken a fácányúk körül sűrűforog a sok csibe rigók surrannak ide-oda a bokrok között az őzbakok biztos takarásukban hevernek és nem mutatkoznak, legfeljebb néhány böffentésük ér fülünkhöz hol messziről, hol a közeli sűrűségből a csatornák megfogyatkozott vizében lubickolnak a törpeharcsák aratómunkások kaszálják a rozsot én pedig - ahelyett, hogy bölcsen a Gellért-fürdőben sütkéreznék és hűsölnék - őzbakot akarok lőni, mintha még nem lőttem volna eleget életemben. De nem sikerül ám! Csak öt őzet látunk; az erdőben egy sutát két gidájával, egy árpatáblában egy előlünk nagy ugrásokkal menekülő, középszerű bakot, s végül, alkonyattal, egy lucernatáblán egy öreg sutát.

Július 7. Éjjel esett az eső és még hajnal előtt is szemereg, amikor szekérré ültünk és kihajtatunk az alsóbabádi határba, a rétekre.

Sötét felhők takarják az eget, s az eső hol megered, néhány percig szemereg, hol eláll. Csak $\frac{1}{2}$ 4-kor lehet már valamennyire látni.

Reggel 7 óráig barkácsolunk, helyenként megállunk és tájképeket, főképpen felhőket fényképezek, időnként ázunk, sokat forgolódunk a réteken is, a mezők között is, az erdőben is, és összesen tíz özet láttunk, de lövésre nem kerül sor. Messze lent, a birtok déli végén, a sári határ felé egy bak alighogy megvirradt, a szekértől 300 lépésnyire, a rétről bevonul a nádba; egy másik bakocska ugyancsak messziről menekül előlünk a lucernából a turjánba.

Korán délután vad vihar támad és zuhogó zápor szakad a tájra. Később az eső ugyan eláll, de az ég felhős marad, s a szél viharra dagad.

6 óra felé a szokott barkácsoló szekéren kihajtatunk a határba, bár a kellemetlenül goromba szél miatt semmi reményem, hogy vaddal találkozzunk.

Lent, az erdők déli végén kezdjük. Felülünk egy lesállványra. Mögöttünk sűrűség, mellettünk egy darab erdőirtás, benne sok ledörgölt fácska - tehát egy őzbak járása -, előttünk lucernatábla, rajta túl rétek és a jól ismert, jellegzetes babádi sík vidék, sok rét, turján, nád, vetések, kis bozótosok és facsoportok.

Félóra múltán, Jánossal egyetértve, azt mondom, nem érdemes magunkat ezen a helyen a szélviharral fúvatni és rázatni; úgy érezzük, hogy a dolog errefelé reménytelen.

Lejövünk a lesállványról, a réten tőlünk fél kilométernyire várakozó kocsisnak intünk, hogy jöjjön értünk, aztán a birtok keleti határa mentén, a dabasi út közelében északnak dőcögünk, és $\frac{1}{2}$ 7-kor egy nagydarab vágás és rét között felmászunk egy másik lesállványra.

Az idő egyre kellemetlenebbé válik. Nagy, sötét, darabos felhők takarják el a Napot, és torlódva, szakadozva, egyre alakjukat változtatva, kavarnak az égen. A szélvihar rázza a cserjéket, bokrokat, hajtogatja a magasabb fákat és átjárja ruhánkat. Remek képek, fényhatások a földön és az égbolton; mégsem fényképezhetek, mert minden mozog, rángatózik.

Tegnap ilyenkor gyötört a meleg, ma a lesállványon fázom.

Felülről rálátunk a vágás jókora darabjára. A gyéren nőtt cserjék között másfél méteres sásos fű, sokféle gaz és a virágok gazdag gyűjteménye. Bajos lesz ebben a csak itt-ott valamennyire ritkább növényrengetegben az özet meglátni. De az ilyen viharos időben ez körülbe-

lül az egyetlen hely, ahol mégis remélhetek özet látni. A rétekre, lucernatáblákra legfeljebb késő alkonyattal bátorkodnak kijönni.

Látunk is nemsokára 160-180 lépésről egy magányos sutát. A vágást szelő csatorna partján, a bokrok között álldogál, nem sokat mozog, csak legel ... békésen, unalmasan. Az ilyen bozótban, ahol a vad takarásban tudja magát, meghúzódik, elrejtőzik és egyhelyben legel.

Mielőtt lenyugszik, a látóhatár fölött a sötét felhőfüggöny mögül kikandikál a Nap, és félóráig vakítóan tűz velünk szembe. A vágás csupa ragyogás és fekete árnyék, s a szél tépi, rázza, rángatja.

Aztán lenyugszik a Nap. A szél tovább tombol, egyre hűvösebben fúj kiskabátom és ingem alá, egyre jobban fádom, és már javasolni akarom, hogy másszunk le túlságosan szellős árbocunkról, és menjünk el a következő ligeten túl várakozó szekérhez, de János megbök, kimutat a vágásba, és azt mondja halkán, a maga kedves módja szerint: - Ott van a Te bakod!

Tőlünk 120 lépésnyire, nagyrészt takartan, áll egy bak a gazban és dörgöl. Ez nem viselkedik olyan nyugodtan, mint a napnyugta előtt látott suta; izeg-mozog, nyugtalanul ballag ide-oda, hol néhány másodpercre felbukkan, hol eltűnik és meglepetésszerűen másutt bújlik megint elő valami bokor mögül, mint ahol gyanítottuk.

A kényelmetlenül megépített lesállványon vesződöm a lövéshez, illetve a biztos célzáshoz készülődéssel. Végre megtalálom ennek is a módját, a bak ide-oda fordulva, közelebb jutott hozzánk, és a széltől rángatott egyik széles bokor mögül végre olyan helyre lép ki, ahol csak a gaz takarja teste alsó részét. Tőlünk 80 lépésnyire keresztbe fordul, s én meghúzom a ravaszt. A Schoenauer závarzata nagyot csettenve becsap, de puskám nem sül el, a töltény csütörtököt mondott. Ritka eset, hogy a Schoenauer cserben hagy; nem is a puskában volt a hiba, hanem a töltényben.

A bak a csettenést meghallotta, megáll, felkapja fejét, felénk figyel, én pedig sietve, lehetőleg csendesen, ismételek, illetve kiszedem a csöből, vagyis a závarzatból a rossz töltényt és másikat tolok helyébe. A bak ezt a nem zajtalan műveletet, szerencsémre, megvárja, ismét megcélzom lapockáját, a lövés durran, s a bak elvágódik. Lemegyek érte és kihúzom a hónaljig érő gazosból a vadvirágos, tarka rétre.

Tömzsi, vastag, rövidagancsú öreg *bak* (384.). Nagyon örülök neki, és - miként Babádon mindig - házigazdám is örül sikeremnek, jobban mondva, szerencsémnek, ami fokozza vadászboldogságomat. Mert, hogy a bakot a növényzetnek ebben a rengetegében egyáltalán

megláttuk, hogy felénk tartott, és végül, hogy a „csütörtök” után másodszor is ráfoghattam a puskát, nem érdemem, csak szerencsém.

A tanya felé döcögünk.

8 órára jár az idő, de még elég jól lehet látni. A lucernatáblák között haladó szekérről még hét őzet nézünk meg nagyszerű legelőjükön. Három fiatal bak van köztük. Alkonyattal a szél ellenére tűrik a szekér megjelenését, és hasig a lucernában állva, 200-250 lépésről figyelnek bennünket. Igaz, hogy öreg bak nincsen köztük.

Estére eltűnnek a felhők, ragyognak a csillagok, s a sarló alakú Hold gyenge fényt áraszt a hangulatos vidékre, a turjánra, a rétekre, a nádra, zombikosra, a csenderesekre, kis ligetekre, és köztük a buján díszlő vetésekre, lucerna-, káposzta-, kukorica-, árpa-, búza- és rozstáblákra.

Ezzel megint egyszer végére értem egy másfél napos, derűs babádi kirándulásomnak.

János holnap reggel gépkocsiján hazavisz, sőt tovább, egyenest be szállít a hivatalomba.

MÁRIA-VÖLGY-RUSÁJA (Beszterce-Naszód megye)

Július 11. A tegnapi egész nap azzal telt el, hogy hazulról Óradnáig utaztam. Tíz órát ültem Budapeستől Bethlenig a túlszűfolt gyorsvonaton, aztán három órát álldogáltam a még zsűfoltabb személyvonaton. Óradnán kaptam jó vacsorát Fehér Jenő erdőgondnok otthonában, és két pengőért (!) szállást a kincstári tisztai szállóban.

Ma délelőtt mennék tovább a Mária-völgyi fűrésztelepig, de várnom kell ebéd utánig, hogy kihasználjam a költségmentes, jó alkalmat Fehér Jenő kocsiján odajutni. Fuvarost bajosan és csak igen költségesen lehet szerezni.

Az idő hűvös és borongós, amikor pedig ebéd után 1 órakor kocsira ülünk, szemereg az eső.

A Szamos vadregényes völgyében folytatom utazásomat, és egy óra alatt feldöcögünk a Mária-völgyi fűrésztelepig. Megjegyzendő, hogy Kolozsvártól idáig egyre a Szamos völgyében utaztam fölfelé.

A faluban előkerítjük a Szabó Tóni és Ambroze Mihály nevű két vadórt. Noha már tegnap kaptak üzenetet, hogy ma érkezünk és utasítást, hogy várjanak, ittasan bújnak elő a korcsmából. Természetesen óriás bakokról tudnak. Ha a bakoknak errefelé olyan nagy agancsuk volna, amilyen nagy szája van a két vadórnek, meglőném végre „életem nagy bakját”.

Mivel holnapra Gévy-Wolff Aladárt várják ide, és nem szeretek más kárára vadászni, illetve baráti vadásztársaim elől bármi vadat ellőni, a Mária-völgy közelében jelentett, állítólag legnagyobb bakról lemondok, és egyórai tárgyalás, tanakodás után továbbhajtunk. Negyedóra múltán a Szamostól jobbra, a Nagy-Mária-völgybe fordulunk, és a patak mentén, keservesen rossz úton, egy távoli kis tanya és csendőrszállás felé tartunk, mert, a jelentések szerint, a tanya tájékán egy, állítólag, ugyancsak igen derék bak jár ki a rétekre.

4 óra után helyben vagyunk.

A széles völgy magas, lankás oldalain üde zöld, vadvirágos rétek, fölöttük kevés bükkal vegyes középkorú fenyves. A völgy alján zajosan csobog a patak. Hűvös, borongós az idő.

A tanyán hagyjuk a kocsit, és a patak mentén ballagunk a vízzel szemben tovább. Kísérőim: Fehér Jenő erdőgondnok és Ambroze Mihály vadőr. A pityókás vadórt végre sikerült elhallgattatnunk. A kocsin egész úton járt a szája, dicső vadászmultját, nagy szakértelmét és érdemeit magyarázta. Ez a legutálatosabb fajtája a kísérőnek, aki folytonos kérdésével, hengegésével, oktató előadásával akar magának az urak előtt tekintélyt szerezni. Sajnos, vannak urak, akiknek éppen ilyen „vezető” kell.

Egy jó golyólövésnyire mentünk el a tanyától, amikor egyszerre izgalom támad mellettem és mögöttem. Jobbra, a völgy partos oldalán, a réten, kalibája alatt megjelenik egy paraszt, és a völgy túlsó oldalára mutatva mond valamit. Erre mögöttem az erdőgondnok és Ambroze szól, hogy két őz van a mutatott irányban, kint, a réten.

A bal oldalt az erdőszélig magasra felérő rétet számunkra nagyrészt takarja a patak mentén égersor lombja. Ennek hézagain át fölfelé kémelve, mindjárt meglátom a két őzet. Derék bak és suta legel ott fönt, az erdő alatt, a szabad réten, tőlünk körülbelül 350 lépésnyire. A messzelátóval vizsgálgom a bakot. Igen hosszú, de vékony az agancsa, egyébként nagytestű, derék bak. Ambroze megint mellém tolakszik és izgatottan magyaráz valamit. Rászólok, hogy üljön le és hallgasson.

A bőbeszédű vadőr már odalent a fűrésztelepen és egész úton idáig szavalt, hogy ezen a réten jár a terület legnagyobb bakja, hát nem habozok a hosszúagancsú bakot elejtendőnek elfogadni, és már csak a biztos lövés módját keresem. Ezt néhány lépéssel odébb meg is találom; a patak partján egy kis tuskóra teszem esőgalléromat, féloldalt könyökölve mögéje fekszem, a célzótávcsőben az irányzékot a 300-as távolságra állítom be, és az égerfák törzse és lombja között, egy nyílá-

son át meredeken fölfelé célozva, a vadvirágos fűben alulról hasig takart, de szépen keresztben álló *bakot* oldalba durrantom. Helyben elvágódik, és kalimpálva egy darabot lefelé gurul.

A suta odamegy hozzá, közlőről nézi, majd nyugodtan legel mellett. Nem tudja, mi történt, nem is izgatja az eset; nem tudja, mi a halál.

A közeli tanyáról és a kalibából hamarosan előkerül néhány ember, asszony és gyerek, mint kíváncsi nézőközönség. Aztán Ambroze harmadmagával felmászik a hegyoldalra és lehozza a bakot a patakhoz.

Olyan, amilyennek messziről néztem. Agancsa bár 26 centiméter hosszú, de vékony. Életkorát négy évre becsülöm. Ennél derekabbat szerettem volna lőni.

Amikor megkérdeztem Ambrozét, hogy ez az ő legnagyobb bakja-e, tétovázva felel, hogy talán az, talán nem az, nincsen messzelátója, nem nézheti meg pontosan a bakok agancsát.

A bak 5 óra felé esett el, hát futja az időből tovább kísérletezni. Fél kilométerrel a völgyön feljebb egy másik rét alatt, illetve vele szemben, Fehér Jenővel és Ambrozéval lesbe ülök. A „nagy” bak ugyanis - állítólag - néha ezen a felső réten is látható volt. Ott ülünk alkonyodásig, de bizony nem látunk semmit.

A patak mentén lesietünk a tanyához. Fölötte 200 lépésnyire, a hegyoldalra egy őz alig észrevehetően vöröslik. Nyugtalanul mászkál ide-oda. A messzelátóval még sikerül megállapítanom, hogy bak, de agancsa nagyságát az esti szürkületben már nem látom.

Hátha ez Ambroze nagy bakja?

Mivel Ambroze azt mondja, hogy a tanyától két óra járásra, a Szuhár nevű hegytetőn, egy havasi réten, egy rövidebb, de igen vastag agancsú, öreg bakot tud, utasítjuk, hogy holnap hajnalban és reggel a tanya fölötti réteket figyelje és várjon meg engem. Délelőtt szekérrel megjövök, hogy megtudjam tőle, él-e még a „nagy” bakja, hogy aztán vagy azt lessem, vagy felköltözsem vele egy esti és egy reggeli lesre - és közben egy éjjeli kalibázásra arra a bizonyos távoli hegytetőre.

Sötét éjjel dőcögünk le ketten, Fehér Jenő és jómagam a Mária-völgyi fűrésztelepre; Ambroze ugyanis a Nagy-Mária-völgyben egy kilométerrel feljebb, a maga kis házikójában lakik és oda tér.

Fűrésztelepi szállásunkon vacsorára elkészítem a bak máját pirítva. Ennek folytán éjjel után kerülünk az ágyba, és a holnap hajnali cserkészetről lemondok. Le kell róla mondanom már csak azért is, mert egyelőre úgy áll a dolog, hogy csak két bakot lőhetek, s a második Ambrozénak valamelyik nagy bakja legyen. Az ő járásába pedig hajnalig már nem jutok el.

Július 12. Reggel 8 óraker ülök szekérre. Éjjel zuhogott az eső és reggel is vastag a borulás; a felhők a hegytetőket sűrölik és elködösítik.

9 óraker tegnapi helyünkre, Pop Valér Nagy-mária-völgyi tanyájához érek. Ott a végre kijózanodott Ambroze azzal fogad, hogy a tegnap este látott bak most is kint van a réten, illetve fönt, az erdőszélen a bokrok között bujkál és időnként kijön a szabad lejtőre.

Ambroze igazat beszél. Nehány perc múltán a pataktól 300 lépésnyire megjelenik a bak, és a bokrok között ballagva, legelészve, hol eltűnik, hol felbukkan. Félóra hosszat nézegetem. Közepes minőségűnek ítélem, és biztosan hiszem, hogy azonos a tegnap esti szürkülettel látott bakkal.

Más bakot Ambroze ma reggel ezen a tájon nem látott. Arra a rétélyre, hogy tegnap délután a nagy garral bejelentett „kapitális” bakot lőttem-e meg vagy mást, egyelőre nem derül világosság. Régi tapasztalat, hogy az elejtett bak sohasem akkora, amekkorának mondták, amikor még élt.

Délelőtt 10 óra után Ambrozéval nekivágoz a meredek kapaszkodónak, és csaknem mindvégig fenyőerdőben, csak egy helyen egy hosszú réten - útközben egyszer húsz percig pihelve - két óra alatt felmászunk az ígéretes helyre, illetve egyelőre csak közelébe, egy széles hegyháton, terjedelmes kaszálón, a kalibához. Tőle messze még néhány faház és kaliba szürkélik a réteken.

Közben a felhők szétszakadoztak, s bár nem fogynak el, időnként mégis kisüt köztük a Nap. A fűben heverészünk, és hol melegedünk, hol hűlünk.

Falatozunk és várjuk a délutánt. Ambroze ivóvizet hoz a közeli forrásból, majd egy tavalyi petrencéből szénát lop a kalibába derékaljnak. Közben nagyokat mesél sikereiről, mint vadászurak vezetője. Nagy bikákat, medvéket, kanokat, bakokat, kakasokat lövetett, és azt mondja, ha októberben vele vadászom - csak három-négy napig -, biztosan lövet velem farkast. Ezzel szívem legfőbb vágyának beteljesedését ígéri.

Ambroze egyebek közt azt is állítja, hogy az őzek üzekedése már megkezdődött, már egy héttel ezelőtt látott sutát hajszólo bakot. Jó volna tudni - mert érdekes és értékes adat lenne -, igazat mond-e, vagy hasból lotyog.

Írogatom elmaradt vadásznaplómat. Ezzel a már inkább szokásból és kötelességszerűen, mint örömet végzett munkával 3 órára elkészülök, és felszólítom Ambrozét, vezessen el arra a rétre, amelyre az a

bizonyos vastag agancsú bak jár. Noha még korán van a vadat a rétre várni, „az ördög nem alszik” jelszóval inkább ott üldögélek, mint a terjedelmes kaszálón, a hegyháton.

Negyedóra múltán a köröskörül középkorú fenyőerdő keretezte nagy tisztás szélén, vastag tuskó tövéhez telepedve, lesbe ülök, kíséromet pedig visszaküldöm a nagy kaszálóra figyelni.

Nagyon kedvemre való helyem van, és élvezem, hogy egyedül vagyok. Medve-, farkas-, hiúzjárta kárpáti vadonban, lejtős erdei tisztás egyik felső sarkában üldögélek, ahol bolondjában valami ritka, nagy szerencse érhet, ha ... a vadászat legjelentősebb tényezője, a „bolond véletlen” is úgy akarná.

Gyönyörködöm a fenséges vidék képében, a helyenként tisztásoktól foltos, fenyvesek borította, magashegységi tájban. Az égen vonulnak, gyülekeznek, hol sűrűsödnek, hol ritkulnak, s a legmagasabb hegyek tetejét megint eltakarják a felhők, fúj a szél, zúg az erdő, és tolokodásukkal zavarnak a legyek, mert ebből a szemtelen rovarból idefönt, a tenger színe fölött 1300-1400 méternyi magasságban is bőven van.

½ 5-kor velem egymagasságban, a nagy tisztás túlsó sarkában, a rét felé hirtelen lejtő erdőszélén, jobban mondva, a szélső fenyők alatt megjelenik egy őz, és lassan lejjebb és kijjebb vonul. A távolság közöttünk 400 lépés, a világitás a sötét borulás folytán igen kedvezőtlen, ezért sehogyan sem tudom megbízhatóan megítélni. Csak azt állapítom meg, hogy karcsú, nem nagytestű bak. Agancsát hol középszerűnek, hol hitványnak nézem, hol egyáltalán nem látom, mintha semmi sem volna a fején. Orra fölött fehér folt virít, homloka feltűnően sötét. Felém közeledve, lefelé tart, a tisztás szélén leereszkedik egy hajlatba, eltűnik benne és ... várom, lesem, hogy kijöjjön a rét szabadabb részére, de nem jön.

A felhők mind sűrűbben és egyre alacsonyabban borulnak a hegyvidékre, és nagyon lehül a levegő.

Várom, hogy a bak a hajlatból valamerre kijöjjön, de eltelik másfél óra úgy, hogy semmit sem látok belőle.

6 órakor hátizsákomból szalonnát és kenyeret veszek elő, és hozzáfogok vacsorám elfogyasztásához. Kényelmesebben eszem világossal szabad ég alatt, mint később, a sötét kalibában.

¼ 7-kor ismét meglátom a bakot. Abból a hajlatból, amelyben másfél órája eltűnt, visszamegy, ahonnan jött. Felmászik az erdő széle felé és eltűnik a bokrok között.

Erre felkerekedem, és a réten át szabadon nekimegyek, remélve, hogy még meglátom és közlől megnézhetem.

A dolog váratlanul jól sikerül. Az erdő szélétől száz lépésre egy karám romjai között megbújok, és egy darabig türelmesen várok, figyelem a bakot takaró fák és bokrok között.

Egyszerre meglátom a bakot. Hitvány agancsú, fiatal hatos.

Megfordulok, visszamegyek leshelyemre, ott találom Ambrozét, együtt megvárjuk az alkonyatot, aztán $\frac{1}{2}$ 8-kor elballagunk a kalibához.

Ambroze úgy mondja, hogy ma délután a kaliba alatt, a nagy kaszálón három sutát és egy közepszerű bakot látott.

Az estét a szabadfűzhelyes kalibában, a földön, kevés szénán heverve, szótlánul pipázva, nagyon élvezem. Nyugalom, békesség, mesés hangulat és kedélyes meleg. Leshelyemen ugyanis, napnyugta után, fáztam.

Július 13. Úgy aludtam a kalibában, hogy jobban már nem lehet. Ámde a reggel csaldódást okoz. Sűrű köd borult a hegyekre. Meg kell várnunk a jobb időt.

$\frac{3}{4}$ 5-kor a köd végre annyira megritkul, hogy 50-60 lépésre - bár homályosan - látni lehet. Kimegyünk arra a „Grove” nevű tisztásra, amelyen a tegnapi délutánt töltöttem, és ott várjuk, reméljük, hogy feltámadjon a szél és elfújja a ködöt. Ezt egy óra hosszát várjuk hiába; amennyire a harmattól csöpögő, latyakos réten mégis ellátunk, nincsen rajta vad, hát 6 órakor elindulunk lefelé, ahonnan tegnap délben feljöttünk.

Útközben kijutunk a ködből, s egy hosszú réten megint húsz percig leskelődve, pihenünk, aztán 8 órára leérünk a Nagy-Mária-patakhoz, Pop Valér tanyájához, ahol a megrendelt szekér már vár.

Félórát töltök a tanyánál. Fölötte 300 lépésnyire, az erdő alatt, legelészve vonul át a nagy réten az ismert, immár harmadszor látott, gyenge agancsú bak. Közben Ambroze egy darabot felcserkel a patak mentén, megnézi, van-e még valahol a hegyoldalon a réteken őz - főképpen a maga, állítólag még élő, nagy bakja -, de nem lát semmit.

$\frac{1}{2}$ 9-kor Ambrozét útnak bocsátom a maga tanyája felé, szekérré ülök, és lehajtatok a Mária-völgyi fűrésztelepre. Ott találom Gévy-Wolff Aladárt. Elmondja, hogy tegnap délután és ma reggel cserkelve tizenegy bakot látott és kettőt elhibázott.

Délben gépkocsin megjön Fehér Jenő feleségével. Együtt ebédelünk, majd Fehérék gépkocsijukon a Radnai-hágón átvezető országú-

ton egy óra alatt átszállítanak az Aranyos-Beszterce völgyébe, a „Rotunda-híd”-hoz. Örülök viszontlátni azt a szép vidéket, ahol nyolc évvel ezelőtt jártam.

Musinszky erdőőr már vár, hogy felkísérjen a Rusája völgyébe, az idei szarvasbögésre bérelt területemre. Egy kis tájékozódás és terepszemle céljából megyek fel oda, ezenfelül meg akarok ismerkedni Musinszkyval, idei ősszel kísérőmmel, és megbeszélem vele az előkészületeket a szarvasbögésre, néhány cserkészösvény létesítését, két-három leszállvány készítését és szállásunk ügyét.

Hamarosan kerítünk egy málhacipelő legényt, délután 2 órakor indulunk az Aranyos-Besztercén átvezető Rotunda-hídtól, és a nemcsak vadregényes, hanem helyenként valóban kínlódva járható, meredek hegyoldalak aljában, hatalmas ősfenyőktől beárnyékolt, szűk, vad Rusája-völgyben másfél óra alatt felmászunk a patak partján épült, igen kezdetleges, régi, viharvert kis kalibához.

A délután hátralévő része azzal telik el, hogy két emberem kitakarítja a kalibát, a lócákra friss fenyőlombot és tüzelésre fát vág, én pedig naplót írok, és pipázva védekezem a tömegesen nekem támadó, kellemetlenül szúró, apró legyek ellen.

Július 14. Hajnali ½ 4-kor ébredünk, de még csak hozzá sem fogtunk a reggelizéshez, megered az eső és egyfolytában sűrűn esik délelőtt ½ 10-ig. Aztán, hogy elállt, mindjárt elindulok Musinszkyval a terület legjelentősebb részébe, a vágásba. A meglehetősen meredek hegyoldalon rézsút felvezető ösvényen, illetve az egykori facsúsztató nyomán, a földbe süppedt, helyenként még megmaradt dorongokon, félóra alatt felértünk a vágás derekán meghagyott kisdarab öreg fenyvesbe, amelyben tavaly vadászkaliba épült. Azon túl is még jókora darabon felkapaszkodunk a vágásba szétnézni, tájékozódni.

Közben a felhők közül kisütött a Nap, és nagyjában végiglátok a Rusája-völgyéhez tartozó egész területen. Fellátnék az „Omului” nevű hegy csúcsára is, ha nem takarná egy felhősüveg.

A Rusája-völgy a Keleti-Kárpátoknak óriási katlana. Keletről és északról magas havasok szegélyezik, rajtuk törpefenyőbozótok és havasi legelők. A katlanban szakadékos völgyek, patakok, gerincek és közepén egy külön nagy hegy, a „Butka-Rusája”.

Megállapodom Musinszkyval, hogy a vágás fele magasságában három leszállványt, köztük cserkészösvényt készített, a kalibát azonban nem használjuk, mert a vad járásában, a java bögőhelyen van. Az ilyen helyet a kalibázással járó lármával, füsttel, éjjeli tűzfénnyel, emberi

szaggal a vad számára elrontani oktalanság. A Rusája-patak mellett épült alsó kalibát pedig áthelyeztetjük a patak bal partjáról a jobb partja fölé, az erdőbe, és úgy fordítjuk - a légáramlat irányához alkalmazkodva -, hogy ne rekedjen meg benne a füst, mint ahogyan az elmúlt éjszaka tette.

Délután 1 órára visszatérünk kalibánkhoz. Vadat nem láttam, nyomokat sem, csak tilosban legelő marhát.

Jókora adag őzpörköltet főzök, hárman jóllakunk vele, aztán 3 órakor felkerekedünk és ötnegyed óra alatt lemegyünk a Rotundahídhöz, ahol most egy nagy katonai telep épül kaszányákkal és lakóházakkal. „Borsa-Széplak”-nak keresztelték el, pedig elcsúfítja az Aranyos-Beszterce völgyét ezen a helyen.

A Rotundán aztán három óra hosszat az országúton álldogálok és várakozom, amíg Musinszkynek sikerül előkerítenie a maga szekerét, amelyen már késő alkonyattal berobogunk Lajosfalvára, éjjeli szállásra.

Vizontlátom az Aranyos-Besztercére dülő Ciganu-oldalt, nyolc évvel ezelőtt volt vadászterületemet, és Papfalvánál a sokszor megcsodált óriás sziklát. Most megint a hármashatárt jelöli Beszterce-Naszód, Máramaros és Bukovina között.

Július 15. Kődös, hűvös reggel indulok Musinszkyval, szekeren, Lajosfalváról ¼ 6-kor. Mire Papfalvára érünk, felszáll a köd és süt a Nap.

Néhány száz lépéssel a Rotunda előtt, azon az emlékezetes helyen, ahol nyolc évvel ezelőtt a fenyves sűrűségben órák hosszat kerestem és nyomon követtem egy sebzett őzbakomat - s ahol tegnap késő alkonyattal a szekérről egy nagy sutát láttam -, az erdő alatt, az Aranyos-Beszterce túlsó partján, egy darabka réten áll egy napsütötte bak. Meg sem nézem a messzelátóval, hiszen 80 lépésről szabad szemmel is látom, hogy elejtésre érett, derék bak. Hamar hozzákészülök a lövéshez, megállítom a szekeret és - bár a bak tőlem egyenest elfordulva, tükrét mutatja -, a kedvező alkalmat mindenképpen kihasználva, felülről gerincen lövöm. Természetesen helyben elvágódik. Az előbb nem látott suta egy kis fenyőcsoport mögül kiugrik és a fenyves fiatalosba menekül.

A *bak* a magas fűben vergődik. A kocsis kifogja az egyik lovat, hátára ül és átgázol rajta a sebesfolyású patakon, hogy áthozza a bakot. Ámde nem bír vele. A bak rugdalózik, kapálózik. Erre az előttünk ülő Szabó Elek vadőrjelölt leveti cipőjét és harisnyáját, gyalog-

szerral átgázol a vízen, szíven szúrja a bakot, hátára veszi és áthozza hozzánk az országútra. Mivel váratlan ráadás, örülök neki, bár agancsa sima, díztelen, átlagos, unalmas hatos. Helyes volt meglőni, mert sohasem növesztett volna szebb, nagyobb agancsot, hiszen már elérte a hét-nyolc éves életkort.

Húsát Musinszknak ajándékozom. A rotundai erdőőr udvarán kiszigereli, kamrájában elhelyezi, aztán folytatjuk a hosszú utazást szerén.

½ 8-kor indulunk a Rotundától, egy óra múltán fõnt vagyunk, a Radnai-hágón, és további két óra múltán - jócskán megviselve a szörnnyú rázástól, zötyköléstõl - leérünk a Mária-völgyi fûrésztelepre.

Ott néhány sor írást kapok Gévy-Wolff Aladártól. Felszólít, kövessem a területnek körülbelül kétóránnyira lévõ olyan részébe, ahol sok az õz. Ott tanyázik tegnap délután óta, és két cserkészeten már 15 bakot látott és egyet lőtt.

Délelõtt ½ 11-re értem a Mária-völgyi fûrésztelepre, szállásomra, a kincstári tisztai szállóba. Ebédeltem, puskát tisztítottam, lenyúztam õzbakom fejérõl a bõrt és lefaragtam róla a húst, beáztattam, naplót írtam, és ½ 2-kor két málhacipelõ gyerekkel útnak indulok.

Két és fél órát mászom folyvást erõsen hegynek, többnyire kaszálókõn, erdei tisztásokon, csak helyenként köztük rövidebb darabon fenyves szálasokon át, míg felérek a Dealu Gladului nevû, óriás terjedelmû havasi rétre.

Az ilyen réti is a dombok, hajlatok, sõt völgyek és hegyoldalak változatos sora.

Az egyik kalibánál találok Gévy-Wolff Aladárt, és megcsodálom tegnap este lőtt bakjának igen derék, igen szép, páratlan nyolcas agancsát. Sokkal különb az én két utolsó bakomnál.

Rövid pihenõ után, 5 órakor megint tovább ballagok, és félóra alatt elérem azt a helyet, amelyet Aladár és a Szabó Tõni névre hallgatõ vadõr számomra leshelynek kijelölt.

Az erdõ felé erõsen lejtõ terepnek egy kis kupaca mögött, a szabad réten, az erdõ szélétõl tíz méternyire fekszem a fûben. Rálátok egy átlag fél kilométer széles, meredeken lejtõ hajlatra, amelynek felsõ része rét, alsó része, valamint folytatása lefelé, a fõvölgyek felé, magas, koros fenyves.

Ott ülök egymagam, pipázva védekezem a szûnyogok és egyébfajta rovarok ellen, gyönyörködöm a fenséges hegyvidék látóképében és körülöttem a réti virágok gazdag választékában, és régi rossz szokásom szerint ... naplót írok.

Mögöttem a hegyhát már takarja a Napot, árnyékban ülök, de mellettem a magas fenyők csúcsát, valamint velem szemben, a hajlat túlsó oldalán a rétet is, és az erdőt is, még süti a Nap.

Aladár és Tóni azt mondja, a katlan közepén, leshelyemtől 200 lépésre egy derék bak jár ki az erdőből a rétre. Ezt várom.

Aladár a hegyhát másik oldalán les.

Még jól fent van a Nap, amikor a hajlat túlsó oldalán vagy fél kilométerről az erdőszélen egy őzsutát, majd jóval kijebb, a szabad réten egy bakot látok. Megkísérelhetném megközelítésüket, de úgy vélem, célszerűbb helyemen maradni.

6 óra tájt a hajlat közepe táján, tőlem vagy 350 lépésre, az erdőből kilép valami őz nagyságú, de nem vörös, hanem szürke állat, majd még egy. Szememhez kapom a messzelátót. Farkasok!

Szörnyen örülök nekik, hiszen életemben az első eset, hogy farkast látok a szabad természetben. Csak ne volnának olyan kegyetlenül messze!

Esőgalléromat összegöngyölitve magam elé teszem, a célzótávcsőben az irányzékot a 300-as távolságra igazítom, és közben látom, hogy nem ketten, hanem négyen vannak. Úgy nézem, a legnagyobb jár elől, a második nyomon követi, és vele párhuzamosan, hozzám valamivel közelebb, rajvonalba ballag hegynek a harmadik és a negyedik. Négy farkas együtt.

Nagyszerű látvány! Minden mozdulatuk újság számomra. Csodálatos fegyelmezetten, látszólag egyakaraton, mint a támadásra készülő katonák, egyformán nagyokat lépve, gyorsan haladnak a lejtőn fölfelé.

Lövésre készen várom, hogy az előljáró legnagyobb - és tőlem legtávolabb - egy pillanatra megálljon, de mind a négy megállás nélkül vonul egyre feljebb, s a távolság köztünk egyre nő. Szaporán és nagyokat lépnek, látszólag valami tudott céljuk felé.

Egy forró fohással, hogy bárcsak sikerülne lövésem, megérintem a ravaszt. A farkas megperdül, egyenest irányában, rajta túl porzik valami, tompa puffanást hallok, és mind a négy farkas eszeveszetten rohan vissza, ahonnan jött, lefelé, az erdőbe. Meglőttem-e a csapatot vezető farkast, nem tudom, sőt ma már meg sem tudhatom, mert talán hasba lőttem, és az elkorázott kereséssel nem rontom el magamnak a dolgot.

Egyszerre megszólal mögöttem a hason csúszva hozzám jött vadőr:

- Megvan a bak?

- Nem bakra lőttem - felelek -, farkasra!

Szörnyen csodálkozik. Hiszen olyan nagy ritkaság, olyan ritka véletlen, hogy a vadász fényes nappal farkast lát.

Elmegyünk a rálövés helyére; ezt azonban a hullámos terepen, a nagy kiterjedésű réten pontosan nem tudom, ezért meg sem találjuk. Közben megtudom a vadórtól, hogy a széles hegyhát másik oldalán juhok legelnek; biztos, hogy a farkasok a nyáját szándékoztak megdézsmálni. Ezt gyakran teszik meg ezen a hegyvidéken.

Fölöttünk, a hajlat túlsó oldalán riaszt egy őz. Az imént látott bak és suta néz bennünket messziről és pöröl velünk. A vadór azt mondja, az a bizonyos nagy bak került fel oda, amelyet lestem; bizonyára megérezte a farkasok közelségét, és azért hagyta el szokott helyét. Legalább 400 lépésre van tőlünk, Tóni mégis biztat, kíséreljem meg a lövést.

A szabad lejtőn kuporogva, semmi más feltámasztási alkalmam nincsen, hát lefektetem magam elé a vadórt, a puskát a hátára támasztva lövök és hibázok. A bak néhány másodpercig nyugodtan néz, majd riasztva, nagy ugrásokkal menekül be az erdőbe.

A suta helyén maradt, s a vadór javasolja, menjünk hozzá közelebb; a bak biztosan még kijön az erdőből, hiszen az őzek javában üzekednek, s a bak nem marad el sokáig a sutától.

A suta egy terephullám mögött eltűnik, mi pedig sietünk az erdő szélén feljebb kapaszkodni.

Körülbelül 200 lépésnyire attól a helytől, ahol a bak bebújt az erdőbe, az erdőszélen egy öreg fenyő vastag törzse mögött megállok. A vadór kimegy oldalt a rétre, tőlem tíz lépésre, egy füves-gazos földkupac mögé, és int, hogy menjek hozzá, onnan messzebbre lehet látni. Nekem azonban a magam helye jobban tetszik.

Egyszerre fölöttünk és mögöttünk, a szabad réten, vad kavarodás támad. Felülről jövet, riasztva fut le az erdő felé két őz. Elöl a suta, mögötte a bak. A vadór int, hogy lőjek. Tőlem 150 lépésre a nagytestű, hosszú agancsú, derék bak megáll. Hallom a vadór hangját: - Tessek löni!

A *bak* magasan lapockán kapja a golyót és helyben elvágódik, a vadór pedig izgatottan súg valamit és lefelé mutat, a hajlat alsó része felé. Nem értem, mit akar. Rászólok, hogy - Meglöttem a bakot, mit akar még?

- Nem a nagy bakot tetszett meglőni, az lejjebb állt, mert alulról, az erdőből szembe jött a másikkal.

Nem tudhatom, igazat mond-e a vadór, én csak azt a bakot láttam, amelyet meglöttem, s az is igen derék bak, az ideiek közül a legdere-

kabb. Aganca 25 centiméter hosszú, szépen gyöngyözött és nagy a rózsája. De ezen a területen, illetve a területnek ezen a részén, a Dealu-Glodului olyan nagyagancsú bakok teremnek, hogy az én bakom csak középszerűnek számít. Sajnos, megint nem volt szerencsém.

Aladár bakja sokkal nagyobb az enyémnél, és azt mondja, hogy az általa elhibázott két bak még sokkal nagyobb volt.

Ha farkasomat holnap megtalálják, boldog és felette meglegedett vagyok, különben azzal az érzéssel megyek el innen, hogy jobban is járhattam volna.

Július 16. A szörnyen füstös kalibában töltött éjszaka után derült, verőfényes reggelre ébredek. Aladár odakint cserkel, én pedig megvárom a délelőttöt, a vadőr szabad idejét, farkasom megkeresését. Nagy jutalmat, száz pengőt ígértem Tóninak, ha a farkast megtalálja, hát másodmagával sokáig keresi, de nem talál semmit.

Egy reménnyel kevesebb, egy csalódással több! Hibázásom érthető, bár olyan messziről már lőttem őzet, túzokot, hát egy kis szerencsével meglőhettem volna a farkast is, hacsak nem tévedtem a havason a távolság megbecsülésében, s a farkas nem volt még messzebb, mint gondoltam.

Aladár még fönt marad a Dealu-Glodului. Azt mondja, még akar egy díjas bakot lőni. Nekem azonban már nincs mit keresnem itt, hát málhacipelő legényemmel 11 órakor a kalibától elindulok, és ott, ahol tegnap délután két és fél óra alatt feljöttem, két óra alatt lemegyek a Mária-völgyi fűrésztelepre. Derült időben, nagy melegben nem volt élvezet két óra hosszat folyvást, meglehetősen meredeken lefelé jönni.

A továbbutazás megint körülményes és kalandos. Hogy ne kelljen Óradnág a 14 kilométeres fuvarozásért 50 Pengőt fizetnem, este 8 óráig az országúton poggyászm mellett állodogálva, várok egy alkalmi tehergépkocsit, amely 5 Pengőért kivisz ebből a vadonból.

Óradnán az erdészeti tisztai szállóban hálok, és holnap Besztercén át utazom haza.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

Augusztus 7. Szörnyű hőségben jöttem ide Erzsivel tegnap délután. Hetek óta tart itt a mindent megaszaló, hervasztó, forró szárazság. A másfélórás vonatbanulás Budapeستől Ócsáig felért egy gőzfürdővel.

Az ember nem gondolná, amikor a vonatból Kispesten és Kőbányán a kültelki, ronda utazóközönséget, a tenger csöcseléket látja és az ugyancsak piszok külvárosi tájakon áthalad, milyen gyorsan, mennyire közel ér Babádon a természet tiszta, eredeti keretébe. Babád a maga réteivel, ingoványos nádasaival, turjánaival, mohás, süppedős zsombikosaival, a réteken elszórtan megtűrt egyes bokraival, fáival, kis csendereseivel és erdőligeteivel egy kis szigete a vadászt boldogító szép természetnek, egy darab eredeti, jellegzetes, ősi alföldi táj.

János ismét meghívott őzbakra, pedig ez idén már meglőttem babádi járulékbakomat, és szerénytelenségnek érzem egy második bak elejtését, de hát „könnyű Katót táncba vinni”.

Éjjel a vendégszobában hallottuk, hogy esik az eső. Éjfél után 2 óra tájt a szél meglehetősen zúgását esőnek véljük, azért fel sem kelek, amíg János be nem szól hozzánk, hogy - itt az ideje a felkelésnek; bár erősen fúj a szél, de csillagos az ég.

3 órakor Jánossal és a vadőrrel szekérre ülök, és a kecskeméti műúton déli irányban kikocogunk az alsóbabádi határ déli végébe. Útközben megint megered az eső, az északi szél keményen fúj és ugyancsak átjárja könnyű nyári öltözékemet.

Az alsóbabádi réteken a szekéren ülve és pokrócokkal betakarózva várjuk meg a derengést.

4 órára annyira megvirrad, hogy látni lehet.

A réteknek az aszály ellenére e helyütt még üdezőld képét tartkítja a sok sárga szénaboglya. Az egyik boglya mellett áll egy feltűnően vörös suta, néhány lépésnyire tőle a heverő baknak csak a feje látszik ki a fűből. Aztán felkel a bak és udvarolni kezd. A boglya körül folyik az üzekedő pár kedves játéka. A bak ide-oda tereli a magát, szokása szerint, kellető, hol előle ellépő, hol vele kötekedve szembeforduló sutát. Időnként lefekszik pihenni, de csakhamar megint csülökre kap és folytatja az ostromot. Körülbelül 150 lépésről egydarabig nézegetjük őket, majd - mivel a bakocska még fiatal és agancsa hitvány - továbbhajtunk.

Odébb, a nagy csatorna partján, egy sutát látunk a gidájával, és a csatornán túl az egyik „besenyővár”-nak mondott liget szélén, vagy 200 lépésről megint sokáig elnézegetünk egy üzekedő párt. A magas gazban hol eltűnik, hol felbukkan. Ezt a bakot sem ítéljük elejtendőnek. Bár nagyobb az agancsa az imént látott bakénál, de ez is még fiatal.

A hosszú, sugáregyenes csatorna mentén északnak kocogva, egy magányos sutával találkozunk, majd a túlsó oldalon, a gyéren befási-

tott turjánban, megint egy üzekedő párt látunk. Ezt is nagyrészt takarja a sásos fű. Nem tudjuk eldönteni, öreg-e a bak vagy fiatal. Ha öreg, meg kellene lőni, mert igen vékonyszárú, kis, hatos agancsa van. Nem egészen fiatal, de kétséges, milyen korú. Úgy határozunk, hogy egyelőre nem bántjuk.

Rendes, vagyis nedvesebb időjárás esetén szekérrel járhatatlan helyeken - ahol a lovak hasig, a kerekek tengelyig süppednének a rét vízáztatta, puha talajába - folytatjuk tovább északra a barkácsolást, és ugyancsak a csatorna túlsó oldalán, a fiatal nyárfák egyik sorközében, megint látunk egy üzekedő párt. Erre a bakra mindjárt azt mondom, hogy elejtendő. Rövid, csupasz agancsa nem vékony, testalkatra derék és viselkedésére, mozdulataira koros bak. Lassan ballag sutája nyomában északi irányban. Vele párhuzamosan döcögünk a csatorna mentén tovább, és a sorközökben, a sásban hol látjuk, hol nem. A turján növényzete annyira takarja, hogy csak a feje és háta bukkan fel benne helyenként. Vele egymagasságba jutva, megállítjuk a szekeret, és egy alkalmas pillanatban 150 lépésről oldalba lövöm. A durranás pillanatában eltűnik.

János térdig érő gumicsizmájában - a vadőr pedig bocskorát levetve és nadrágját feltúrva - a csatorna féllábszárig érő, vizes iszapján átgázol, a még élő bakot két lépésre belopja és kis zsebpisztolyával fektében kivégzi. Aztán a kocsis is átgázol a túlsó partra és segít a vadőrnek a *bakot* áthozni a szekérhez.

Nagyon örülök neki. Hitvány, dísztelen, sima, villás agancsa becses trófeám, mert nagyon kopott fogazata legalább nyolcéves életkora vall. A bak tehát ugyancsak megérett az elejtésre, sőt az állományból való kiselejtezésre. Sokkal többre becsülöm egy tenyésztésre, illetve örökítésre alkalmas három-négyéves bak szép hatos agancsánál.

Mialatt ezt a bakot figyeltem és megcélzása alkalmát kerestem, a tanya irányában, a szabad réten 3-400 lépésről még néhány őzet, köztük két bakot láttunk. Ilyenformán ma reggel a valóban alkalmatlan, gorombán szeles idő ellenére összesen tizenhat őzet, köztük hat bakot olvastunk meg. Ennek oka és magyarázata, hogy az őzek üzekedésének legjava idejében vagyunk. Most kellene őzakra vadászni, egyszerre mindenhol, ha ... az embernek volna hozzá pénze és ideje.

7 órára érünk vissza a tanyára.

Délután csak 6 óra tájt indulunk egy kis sétakocsizásra az erdőligetek közé. Négyen ülünk a szekérre, Melinda, Erzsi, János és én. Nekem vadászati szándékom nincsen, ezért nem is viszek magammal puskát.

Augusztusi hangulat. A búzatarlókon hosszú sorokban a keresztekbe rakott kepék, valahol zakatolva bűg a cséplőgép, helyét messziről árulja el egy nagy porfelhő - a nagy szárazságban minden porrá válik -, a csatornákból elfogyott a víz, a gyékény sötét buzogányai körül sárgállnak hosszú, szalagos levelei, minden élőlény az esőt áhítozza, csak az őzek nem törődnek semmivel, emberrel, szekérrel, lármával, és vígan élnek nászukat.

Nagy a meleg, alkonyatig alig mozog a vad, ezért csak hat őzet látunk, és János késő szürkületben, egy lucernatáblán, sutája mellől, 200 lépésről egy derék, öreg bakot ló el.

Augusztus 8. Azzal a jelszóval, hogy ha valami igen öreg vagy feltétlenül selejtes, esetleg igen kiváló bakkal találkozunk, azt még meglövöm, hajnalban 3 órakor János a szokott barkácsoló kocsin kivisz a birtok ligetes részébe.

A dabasi úton várjuk meg a virradást, aztán órák hosszat döcögünk ide-oda. Összesen 29 őzet látunk, és ismét meggyőződünk arról, hogy most van az üzekedés java ideje. Minden baknak, az öregjének és a fiataljának egyaránt van üzekedő sutája, és nagyban folyik az udvarlás, sőt egy jobbfajta hatos bakot tetten érünk, amint éppen sutáját hágja. Egy leszállványon negyedóráig sípolunk is, de csak egy öreg sutát bolondítunk meg vele. Futva jön aláink, és riasztva keresgél alattunk a bozótban.

Meleg, de szeles időben térünk be a tanyára reggel 8 órára.

Nem törekszem ez idén még egy harmadik babádi bak elejtésére, hát délután már nem vadászom, csak fényképezés céljából, puska nélkül, sétálok ki Erzsivel a tanyától keletre a közeli ligetek és lucernatáblák közé. A nyugvó naptól tarkára festett, hangulatos képeket és egy fiatal őzbakot látunk.

Holnap reggel hazautazunk.

LAJOSMIZSE (Pest megye)

Augusztus 21. Tegnap este jöttem le Babádra. Erzsi elkísért, hogy a mai napot Babádon töltsse, és ne élvezze bolondjában egyedül Budapest esetleges bombázását. Ma reggel János gépkocsiján levisz Lajosmizsére, Altörjay Györgyékhez, kacsavadászatra.

Szörnyű meleg van. Tegnap délután is majd' elolvadtunk a vonaton, ma meg a nádasok szélén hosszasan álldogálva és a hajtott kacsákat várva, sültünk, pörköldünk. Ingemet hátizsákomba tettem, s a

nadrágszíjon felül meztelenül túrók, állom a Nap perzselő sugarait. A hőmérő féllányékos helyen 42 °C fokot mutat.

Három tavat hajtattunk meg. A néhány hajtótól és a puszkadurranásoktól felzavart kacsák - hol nagy rajokba vagy kisebb csapatokba verődve, hol egyenként vagy kettesével-négyesével, többnyire igen magasan - sebesen keringnek, kavarnak a tavak és nádasok fölött, mi pedig - hatan puszkások, a mai töltényínség ellenére - kísérletezünk távoli lövésekkel. Kacsavadászaton ez már így szokott lenni. A magam találati eredménye 25 %, illetve egynegyede meglőtt kacsáimnak esik le.

Elrontja azonban kedvem, hogy a lelőtt kacsáknak aránylag nagy része a nádban elvész. Nekem *nyolc kacsámat és egy sárszalókámat* veszik fel, ezenfelül hat kacsám marad bent a nádban.

Délelőtt 10 órától délután 3 óráig vadászunk, illetve puszkázunk; összes eredményünk - a házigazda bemondása szerint - 55 kacsáé.

Estére Jánossal visszatérek Babádra, és holnap délben Erzsivel hazautazom.

NAGYVÁZSONY (Veszprém megye)

Szeptember 9. Milyen nagy dolog, hogy megint a szarvasbögés küszöbére értünk! Nagy dolog nekem és azoknak, akik úgy várják az esztendőnek ezt a legszebb szakát, ahogyan én várom évről évre.

Napok óta tartott a készülődés láza, a bevásárlás, csomagolás, telefonálás, levelezés, táviratozás, a függő ügyek elrendezése, hogy az ember hangulatát semmi mulasztás, semmi elintézetlen dolog tudata ne zavarja. Mert ilyenkor az ember kedélye derűs legyen, ne gondoljon otthoni bajokra, és boldogan vadásszék! Ezzel az elhatározással jöttem el ma reggel Erzsivel hazulról ... életünkben negyedszer a Kabhegyre.

Ez idén néhány nappal korábban kezdek itt vadászni, mint az elmúlt években, noha csak egy bikát lőhetek. De sietnem kell, hogy idejekorán jussak el a Radnai-havasokba, a Rusájába, ahol két bikát akarok lőni. Szándék és remény tehát van bőven, csak a megvalósulás is megfelelő legyen. Majd rajta leszek!

A háborús közlekedési viszonyok folytán manapság hosszadalmas dolog Budapestről ide jutni. Reggel ½ 7-kor indultunk hazulról és délután ½ 5-kor értünk a kabhegyi vadászházhoz.

Azzal fogadnak bennünket, hogy a bikák még csak éjjelenként bögnek valami keveset. Nagy bikát lőni ilyen korán aligha lehet; nagy bikával csak a hónap utolsó hetében lehet - ha egyáltalán lehet - találkozni. Az időjárás, sajnos, nem kedvező, mert száraz és meleg. Derült kék égről tűz a Nap.

5 óraker már kocscira ülünk és barkácsolni indulunk. Kocsisunk a régi, megszokott, Wolff József, mellette ül a bakon a kedves Trobert Tóni, az erdőőr.

A Kabhegy nyugati oldalát megkerülve mindjárt látunk vadat. A Bécsi-rét szomszédságában, a szálásban nyolc tehen és borjú 80 lépésről nézi a kocsit. Bikát nem látunk közelükben. Majd egy darabbal odébb egy tehen álldogál magában a szálfa között.

Elhajtatunk a Szíjjártó-rétig, aztán a Kabhegy déli oldala felé tartunk. A nagy vágásban kétoldalt, sűrűségek között, a nyiladékon végigdöcögve, előbb két tehenet egész közelről ugratunk meg, majd messze előttünk egy tehenet borjával és még messzebb egy magányos, fiatal bikát látunk.

$\frac{1}{2}$ 7-kor hallok az idén az első bögést. A „Géhat”-ban kezd bögni egy bika és vígan folytatja. Leszállunk a kocsciról, és a gazos csepőtében odalopakodunk hozzá, már jómagam, Tónival mögöttem. Közben a bikán túl még három társa zendít rá.

Sajnos, késő este van, s mire a folyvást bögő bikát 7 óra tájt sikerül 80 lépésnyire megközelítenünk, már annyira fogytán van a világosság, hogy agancsát helyesen megítélni nem tudom. A bika felénk fordulva egyre bög, látom agancsát, fejét, tátott száját, örülök a belopás sikerének, aztán óvatosan hátrálva, egy kis kerülővel visszamegyünk arra a nyiladékra, amelyen Erzszi a kocsin vár.

Holdvilágos este kocszunk a Kabhegy nyugati oldalán, a szálerdőn át, vissza a vadászházhoz. Amikor az erdész tanya fölött megállunk hallgatódzni, a Bécsi-rét és a „Cékettő” és „Bénégy” táján ugyan csak vígan bög öt bika.

Tehát jókor jöttünk ide, sőt nem lett volna korán akár még egy-két nappal előbb jönni.

Szeptember 10. (péntek) Hajnal előtt 4, óraker indulunk a szokott barkácsoló kocsin a vadászháztól. Csillagos, keleten halványan világosodó az égbolt. Bögés több irányból hallik.

$\frac{3}{4}$ 5-kor ott vagyunk, ahol tegnap este abbahagytuk, a Kabhegy déli oldala alatt, a Hármás-völgy mellett, a vágásban. A bika megint szorgalmasan bög, de mire - úgy, mint tegnap - gyalogszerrel közelébe érünk, elhallgat és eltűnik. Bennünket gyorsan megkerülve szél alá jutott. Már csak zörgését halljuk a bozótnban, vagy száz lépésről.

5 órára rendszeresen megvirrad, és $\frac{3}{4}$ 6-kor a keleti látóhatár fölé emelkedik vakító vörösen a Nap. A bikák pedig hallgatnak. Olyan nagy a szárazság, hogy harmat sincs, és száraz cipővel járunk a fűben, gazban.

Délelőtt $\frac{1}{2}$ 9-ig barkácsolunk a Háhat, Háöt, Hánég, Háhárom, Géhárom, Gékettő, Efkető és Efháromban, csak egy nyársast és két tehenet látunk, és reggelire visszatérünk a vadászházba. Közben megfordult a szél - virradással még északról fúj, reggel már délről legeyz - és felhősödik az ég.

Délután is borongós az idő s a szél délnyugatról fúj. A mai délutánt a nekem különösen kedves nyírtói kerületnek szánom. A már évek óta tudott „fenyvesi bika” érdekel az egész nagyvázsonyi erdőben legjobban. Ha ráérnék vele sokáig, napok hosszat foglalkozni, alighanem lövésre kapnám, és ezt a sikert nagyon megbecsülném. Attól tartok azonban, hogy ezúttal kifogyok az időből, mielőtt vele komolyan érintkezésbe juthatnék.

4 óraker ülünk kocsira és előbb a Bécsi-rétnek kerülünk. Rajta túl betérünk a lécesbe, majd a Déhárom rudasán dőcögünk át.

$\frac{3}{4}$ 6-kor a Cékető szélén Tónival felmászom a lesállványra, hogy szétnézzünk a vágáson. Mindjárt látunk a nyiladékon jócskán messze egy magányos borjút, és a csalitosban, vagy száz lépésről négy tehenet egy gyenge és egy középszerű bikával. Egy darabbal odébb, nyugati irányban, bög egy jóhangú bika. Lejövünk a lesállványról, felülünk a kocsira és feléje hajtatunk. Mielőtt odaérünk, ahonnan hangját hallottuk, egy csapatban négy fiatal bikával találkozunk. Aztán néhány száz lépéssel tovább szétugrik a kocsi előtt a böggő bika csapata. Ezek hatan vannak. Egy tehen két borjúval tölünk jobbra tér és kifut a vágás alacsonyabb részébe, a derék bika egy kisebb kontárbikával és egy tehénnel a kocsitól balra bebújik a lécesbe. Futtában a bokroktól részben takart bikát nem tudtam rendszeren megnézni, csak azt láttam, hogy elég vastagszárú, koronás - alighanem tizennégyes -, de rövid az agancsa. Aligha díjas minőségű, mégis derék bika.

A vágásban, a léces szélével párhuzamosan még egy darabbal továbbhajtatunk, aztán megfordulunk, megállítom a kocsit, néhány percig csendesesen várunk, majd a tülökkel megszólítom a bikát. Rögtön felel; 100-150 lépésre van tőlünk, a már sötét lécesben. Ismételt böggősemre ismételten felel, és halljuk, hogy kijön a vágásba. De messze tőlünk és olyan helyen, ahová nem látunk.

Megint feléje hajtatunk és barkácsolva keressük, de a magas cserjék takarják, és egyébként is fogy meglátásának lehetősége, mert gyor-

san alkonyodik. Nem is zavarjuk tovább, hanem áthajtatunk előbb a lécesen, majd a Torma-réten át a Dékettőbe. Ott is mordul egyet egy bika. Ez a domboldalon, oldalt, fölöttünk áll, fejének háttére a szürke ég, körvonalai jól látszanak, és meg tudom állapítani, hogy középszerű, koronás tízes.

$\frac{3}{4}$ 7-re besötétedik.

Ilyenformán ma délután, illetve alkonyattal a nyírtói vágásban tizennyolc szarvast láttam, ezekből nyolc volt bika.

A Dé-nyiladékon dőcögünk vissza, a vadászház felé. Útközben meg-megállunk hallgatódzni. A Dékettőben, a Cékettőben és a Céháromban bög öt-hat bika. A Bécsi-rét és a Lakatos-rét táján csend van. A szél iránya délnyugatnak vitte a szarvasokat.

Este rövid ideig vékonyan szemereg az eső.

Szeptember 11. A vadászház ebédlőjében a kakukkos óra éppen 4 órát jelez, amikor puskámat megtöltöm, és kilépünk a csillagos szabad ég alá. A tegnapi borulás és eső nem volt tartós.

Az erdésztanya alatt, a nagy vágásban három-négy bika bög. Alighanem két és négy év előtti, régi ismerőseim. A Lakatos-rét táján is bög két bika. Nem törődünk velük, mert a nyírtói vágásban, a Cékettőben tegnap este látott derék bikát akarom megnézni.

A Cé-nyiladékon megyünk, illetve visz a kocsi nyugatnak, aztán a fenyvesen innen, a Céhárom és Déhárom között mind a hárman - már Erzsí, Tóni és jómagam leszállunk, és kicserkelünk a Hármasyiladéokra. Közben már javában virrad, és körülöttünk minden irányban bögnek a bikák. A legközelebbi a Déhárom rudasában, tőlünk 150-200 lépésnyire bög.

Az a szándékunk, hogy felülünk a lesállványra, ámde éppen alatta, a nyiladékon legel két tehén. Ellenkező irányban, a Dékettő és Cékettő között is vannak szarvasok a nyiladékon. Egy középszerű bika sokáig egyhelyben állva, felénk fordulva figyel, majd egy gyengébb bika és egy tehén kerül mellé, és mind a három kereket oldva, együtt távolodik tőlünk a nyiladékon hosszat.

A lesállvány alatt legelő két tehén belép a vágásba. Rajtuk túl, a tábla nagy hajlatában bög egy bika. Ezt szeretnők megnézni. A lesállvány felé cserkelünk, ámde az egyik tehén megint kilép a nyiladéokra, meglát bennünket, riasztva visszafordul a vágásba, majd egy darabbal odébb negyedmagával - még egy tehénnel és két borjúval - a nyiladékon át bebújik a fenyvesbe.

A bika elhallgat, és hiába kémleljük a lesállványról, valamerre meglépett. A tábla északnyugati sarka felől hallik még időnként egy-egy bőgés.

Elküldöm Tónit a Cé-nyiladékon hagyott kocsiért, közben még figyelem a bozótos, csalitos, gazos vágást. Szarvast már nem látok benne, de tőlünk 150 lépésnyire egy furcsa, világosszürke alak lép ki a nyiladékra. Megnézem a messzelátóval. Egy ritkán feketefoltos, kese disznó. Ilyen vaddisznót még nem láttam. Fialat koca. Meglőném, ha nem volnánk szarvasbőgés idején, s ha nem tartanék attól, hogy lövésemmel elzavarok egy, esetleg még a vágásban késlekedő, látatlan bikát.

Aztán megjön a kocsi. Lemászunk a lesállványról, végighajtatunk a Céckettő vágásban és még két tehenet érünk benne, a tábla északnyugati sarkán túl, a bazaltbánya peremén pedig egy igen derék, nyolcas bikában gyönyörködünk vagy 200 lépésről. Selejtesnek tartom, mert nem fiatal, még sincs koronája, sem jégága és terpesztése is kevés. Egyébként jókora agancsának hosszúak az ágai, és igen szép kép, amint a gödör meredek partja fölött szabadon áll és süti a Nap.

Kődfátylak lebegnek, úsznak a vágás fölött, kékes homály birkózik a napsugarakkal, tarka az erdő képe, a bikák hallgatnak, és hiába cserkelünk és barkácsolunk még reggel ½ 8-ig, már csak egy őzsutával találkozunk.

Ma reggel tehát összesen tíz szarvast, egy disznót és egy őzet látunk.

Délután megint a Kabhegy nyugati és déli oldalán járunk.

A Bécsi-rétnél kezdjük és lassan barkácsolva átmegyünk az Éhárom, Efhárom, Géhárom, Génég, Hánég táblákon, rudasokon és főképpen szálásokon, majd a Há-nyiladékon a sűrű, magas vágások és fiatalosok között eldöcögünk a Háhat északnyugati sarkáig és ott megállunk hallgatódzni. Odáig csak egy tehenet borjával és külön egy magányos borjút látunk, és egy hangot sem hallunk. Az északi szél okozza, hogy ezen a tájon most alig van szarvas és némák a bikák. A Kabhegy déli oldalán széjjel vannak a szarvasok és bőgnek a bikák.

Tóni elmegy a Géhét délnyugati sarkára figyelni, mi pedig egyet fordulunk a számomra nevezetes és emlékezetes Háhatban - kocsisunk szerint a „szerencsefertál”-ban - tavalyi és tavalyelőtti, legderejobb kabhegyi bikáim elejtése helyén, de nem látunk benne semmi vadat és bőgést sem hallunk.

A Schweizer-lapnak kerülve, a hármás-völgyi szekérúton, a Hányiladékon találkozunk megint Tónival. Azt mondja, a Géhatban, a Géhétben és a Háhétben öt bika bög, de csak szerényen, kevés hévvel. Mi a kocsi zörgése miatt nem hallhattuk őket.

6 órára jár az idő, alkonyodni kezd, sietnünk kell, ha még hozzá akarunk fogni valamihez.

Elhajtatunk a Hetes-nyiladékra, és északnak fordulva, a köves, gödrös, keservesen rossz úton felhúzzuk magunkat rajta. Tóni szerint a legjobb hangú bika valahol a nyiladék táján, az alacsony vágásban bögött. Látunk is a kocsin ágaskodva, a bokrok között egy tehenet, de bikát nem. A bika a Géhétben bög, öreges hangon.

Megkíséreljük belopását gyalog. Sikerül is a folyton bögve északeletnek, dombnak vonuló bika közelébe jutnunk, de ránk esteledik, s a sok bokor és cserje között, a magas gazban nem sikerül meglátnunk.

7 órára besötétedik, csak a Hold világítja meg valamennyire utunkat a Hármás-völgyön át a vadászház felé.

Amikor az erdész tanya fölött járunk, alatta, a nagy vágásban, a Kisházi-rét táján is bög két bika.

Szeptember 12. Hajnal előtt, 3 órakor kelünk. Mialatt öltözködünk, megered végre az eső. Reggelizünk és várjuk, hogy az eső elálljon. Várjuk virradásig, 5 óráig, s mivel egyre sűrűbben esik, ruhástul ledőlünk aludni.

½ 7-kor ébreszt az inas azzal, hogy az eső elállt, s a kocsi előjárt.

Természetesen mindjárt felkerekedünk és keletnek indulva, nagy körben, az Efhétnek, Géhétnek tartva, majd a Hányiladékon és tovább a Génégý, Géhárom, Efhárom és Éhárom táblákon, a szálasokon átvágva, a Bécsi-rétet érintve, és végül az erdész tanya alatt, a nagy vágás egy részén gyalog átcserkelve, délelőtt 10 óráig megkerüljük a Kabhegyet.

Azt hittük, hogy a nagy eső után, főképpen a vágások alacsonyabb részében, majd sok vadat látunk. Ámde csalódtunk; mindössze egy tehenet, majd még egy tehenet borjával, s végül egy nyársast, egy kis hatos bikát és, előlünk messziről megfutamodó, két őzet látnunk.

Délután már 3 órakor indulunk a kocsival a vadászháztól. A nyírtói területbe megyünk, márcsak azért is, mert ma délután már nem mehetnének másfelé. Eddig ugyanis arra mehettünk, amerre akartunk, ma délbén azonban még két vadászvendég érkezett a Kabhegyre, azért a területet hármunk között fel kellett osztani, s én a nyírtói részt választottam. Hozzá tartozik az erdész tanya alatt a nagy vágás, a Bécsi-rét és a Szíjjártó-rét környéke is.

¼ 5-kor felülünk a fenyves szélén a, kívánságomra és számomra három évvel ezelőtt készült, leszállványra. A vágásban már kint van egy gyenge bika két tehénnel, a fenyvesben bőg egy bika és a mellette levő táblában, a Déhárom szálásában két bika ordít.

Tóni biztatására mindjárt lejövünk a leszállványról - Erzsit fönt hagyjuk figyelőnek -, elmegyünk a Cé-nyiladék sarkára, integetve magunkhoz szólítjuk az ott hagyott kocsit, hogy barkácsolva megkíséreljük a Déháromban hallott bikákat megkeresni.

A közelgő kocsizörgésre a fenyves szélén egy tehén ugrik el, de a bikákat a Déháromban hiába keressük; valamerre elmentek, vagy a kocsinak térnek ki már messziről, láthatlanul.

Visszamegyünk a leszállványhoz. Erzsi már messziről integet, hogy valami van a vágásban.

Ezt a valamit a leszállványról mindjárt meg is látjuk. Amíg a Déháromban barkácsolunk, a Céháromból, a fenyvesből öt szarvas, mégpedig egy tehén nyomán egy derék bika és három nyársas jött ki a vágásba.

A derék bikának nagyterpesztésű, hosszú, fekete agancsa van, de, sajnos, nem koronás, sőt alighanem csak nyolcas. Körülbelül 400 lépésre van tőlünk, ágszámát ilyen messziről pontosan megállapítani nem tudom, illetve nem látom, van-e jégága vagy nincs. Egyébként nagyon szép, köralakú agancsa nekem kívánatos trófea lenne, ha elejtése után még egy-két bikát lőhetnék, de mivel ez idén csak egyet lőhetek, mégis kevesellem a nyolc ágat.

Előkerítjük megint a kocsit - Erzsi ezúttal is a leszállványon marad-, és barkácsolva kíséreljük meg a nagy bika megközelítését, hogy jobban megnézhesük. Ámde a tehén már messziről kereket old, s a bika utánamenekülve, valamerre úgy eltűnik, hogy nem sikerül ráakadnunk.

A vágás északnyugati sarkában láttuk tegnapelőtt délután azt a bizonyos rövid-, de vastag agancsú, koronás bikát. Remélve, hogy megint ott érjük, gyalog cserkelünk a vágás kétoldalt - már sötétes - rudaserdő határolta sarkába.

Amikor a magas cserjék közül kibújva, a lejtős, gödrös terepen belátunk az ott alacsonyabb, gazos csepőtébe, a szarvasok éppen az erdőszélen akartak kijönni. Három tehén visszaugrik, s a bika néhány lépésnyire bent, a rudasban áll. Megnézem a messzelátóval koronás, de csak középszerű agancsát, és nem tudom magamat rászánni elejtésére. Addig nézem és habozok, amíg el nem indul és lassan ballagva, a már sötétes rudasban el nem tűnik.

Amikor a lövés alkalmá elmúlt, sajnálom, hogy nem lőttem, és elküldöm Tónit a kocsiért, hogy barkácsolva igyekezzünk vele ismét találkozni.

A kocsi hamar előkerül, felszállunk és a bazaltbányás sarokban, a szálásban egydarabig keressük a bikát, de bizony hiába.

Fönt, a Dékettőben, a Torma-rét táján bög egy bika. Amennyire a rossz úton kocogni lehet, sietünk odajutni. Sajnos, már javában alkoynodik.

A Déhárom északnyugati sarkában, közel a fenyveshez és a vágáshoz, a szálásban bömböl két bika. Biztosan hiszem, hogy a fenyvesi nagy bika kontárbikái. Szomszédságukban, a Dékettő északkeleti sarkában, a vágás bokrai között két tehen álldogál. Lehet, sőt valószínű, hogy a nagy bika valahol, a bokroktól takarva, mellettünk van, de nem látjuk. Egy-kettőre besötétedik és végére értünk tudományunknak.

Elmegyünk a kocsival a lesállványon hagyott Erzsziért. Mialatt messze körülötte barkácsoltunk, ő is látott szép számmal szarvasokat a Hármás-nyiladékon és a Cékettő vágásában, de csak gyenge bikákat és teheneket.

A vadászház felé tartva halljuk, hogy alatta, a fiatalosban két bika bög. Sok ám a vad a nagyvázsonyi erdőben, csak bajos dolog éppen az állománynak egy-két vagy talán három kiváló bikája közül akárcsak eggyel találkozni.

Az egyik vadászvendég, Heinrich József, ma este, első cserkészeten, a Kabhegy délkeleti oldala alatt megsebzett egy bikát. A másik vendég, Mészáros Károly is látott állítólag derék bikát, de nem lőtt.

Szeptember 13. Ma még egy negyedórával korábban kelünk, mint eddig, és $\frac{1}{2}$ 4-kor, holdnyugta táján már a kocsin, majd $\frac{1}{4}$ 5-kor a nyírtói vágás szélén, a lesállványon ülünk. A szél délkeletről fúj, ez pedig a területnek ezen a részén nem előnyös.

A fenyvesben megint egy bika bög, mellette a Déháromban, a rudasban szüntelenül óbégat ugyanaz a két bika, amely tegnap délután és este is ugyanott kornyikált. Megint azt mondom, hogy ezek a valahol közelükben hallgató, fenyvesi nagy bika kontárai.

5 órára megvirrad és egyre erősebben fúj a szél. A vágásban csak egy magányos tehenet sikerül felfedeznem, majd amikor a Cé-nyiladékra megyek az ott leselkedő Tónihoz, még két őzet is látok benne.

A Dékettő sűrűségének délkeleti sarkában - vagy talán még a Dényiladékon túl, a szálásban - bömböl, ordítóz a hangjukról már ismert

két kontárbika, tehát valahol ott kell lennie az öregnek is. Megkíséreljük gyalog megkeresni. A vágásban az ide-oda kanyargó ösvényeken cserkelve egy tehenet és borjút látunk, aztán feljutunk abba a magas, sűrű fiatalosba, amelyben már annyit kísérleteztem és bajlódtam a bikákkal. A Dé-nyiladékon túl, a szálásban ordítóz a két kontár, a nyiladékon innen, a sűrűségben rejtőzik a nagy bika. Nem szól egy mukkot sem; jelenlétét csak időnként egy kis zörgés és agancskoppánás árulja el. Mi pedig hárman - már Erzsi, Tóni és én - 30-40 lépésnyire állunk tőle a zöld lombfalak közé rejtett, keskeny ösvényen tehetetlenül.

Sok türelem, kísérletezés és szerencse kellene ahhoz, hogy ezt az öreg bikát egyszer puskavégre kapjam. Magamban elhatározom, hogy a következő napon főképpen ezzel a bikával foglalkozom, noha számításom szerint itt már csak három vadásznapi van, hiszen idejekorán akarok eljutni a Rusájába, és előbb még Budapesten is van vagy két napra való dolgom.

Miután sokáig hiába lestük és reméltük, hogy az öreg bika kilép a sűrűségből az ösvényre, kimegyünk a Dé-nyiladékba, előkerítjük a Hármas-nyiladékon várakozó kocsit és barkácsolni indulunk.

Meleg, száraz nyárvégi reggel. A Nap időnként a felhők mögül kisüt és sugarai beszűrődnek a magas szálfák közé, de még korán van, s az erdőben több az árnyék, mint a fény. A kocsitól eltépett pókhálók tapadnak ránk és pókok mászkálnak rajtunk. S a kocsit a régi szekércsapákon dőcög, inog, hol egyik, hol másik oldalára dül; meg kell kapaszkodnunk rajta, hogy le ne forduljunk róla.

Messziről halljuk, hogy az Efketőben bőg két bika, hát feljűk tartunk. Aztán olyan helyre jutunk, ahol kocsival nem mehetünk tovább.

½ 8-ra jár az idő, s a két bika még egyre bőg. Azt mondom, mégis jó volna őket megnézni. Tóni véleménye szerint ezt csak gyalogszerrel lehet megkísérelni.

Erzsit a kocsin hagyom, és Tónitól kíserve megyek az egymástól nem messze bőgő két bika felé, közben a tölökkel ingerlem őket.

A Vaskapu-árokban, a szálásban járva, egyszerre csak egész közel harsog egy nagyot az egyik bika. Előttünk 150 lépésnyire hirtelen emelkedik a terep, és fűnt, a hosszú dombélen, a köves talajon, az erdő sínylűdű, alacsonyabb, de sűrűbb és bokrosabb részében vöröslük néhány tehen. Majd meglátom a csaknem egészen takart bikát is. Amint nyakát kinyűjtva bőg, a sok lombos gally és ág között megvilan az agancsa. Derék bikának kell lennie, de hogy milyen és mekkora, azt látunk nem lehet.

A földön, az árokban kuporogva lessük, hogy a helyzet számunkra megjavuljon, ehelyett az egyik tehén egyszerre csak mereven felénk néz, majd az egész csapat a dombélen lassan elballag. Nyolc tehenet olvasok meg, a bikából azonban semmit sem látok.

Erre velünk párhuzamosan, az árokban lejjebb húzódunk, egyre a szarvasok vonulásának irányában kémelve, de nem látjuk őket, a bika pedig elhallgatott.

Régen 8 óra van. Utolsó kísérletképpen előresietünk, és, feltevé-sünk szerint a szarvasok elé kerülve, felkapaszkodunk a dombhátra és visszafelé, részben fölfelé cserkelünk rajta, időnként a tülökkel böge. Szögestalpú cipőmmel a sűrűen mohás kövek, zörgős haraszt és ropogó fahulladék borította terepen zajtalanul járva, csak lassan jutok tovább.

Egyszerre csak közel előttünk bög egy nagyot a bika. Nem lehet tőlünk messzebb 40-50 lépésnél, de a sok erdei gaz, kökény, csipke- és galagonyabokor és töpörödött fácska takarja. Semmit sem látunk belőle. Majd megint bög, zörög, ropog és egyenest felénk tartva, alig 30 lépésnyire jelenik meg előttünk. Meglátom a nem valami nagy agancsának háromágú koronáját, és azt is látom, hogy öreg bika. Velünk szembefordulva megáll, szeme rajtunk van, de rigyetési mámorában nem ismer fel, és megint lassan lépkedve, morogva közeledik. Gyorsan határoznom kell, de egy-két másodpercig még habozva megfordulok és a mögöttem álló Tóni arcát nézem. Bólogat és int, hogy löjek. Erre felkapom a puskámat és a *bikát* magasan lapockán lövöm. Természetesen helyben elvágódik.

Az élmény szép volt, a bika belopása élvezetes vadászat volt, a siker rátermettségünk, ügyességünk bizonyítéka, a trófea azonban, sajnos, silány. Öreg bika koronás tízes, nem szép agancsa. Jobb középagából egy darab letört, a bal középag pedig felhajlik. Szébb, nagyobb trófeát reméltem innen hazavinni, dehát így is jól van.

Mivel ez idén itt csak egy bikát kaptam, vadászatomat nem folytathatom. A bika fényképezése, a vadászházhoz szállíttatása, agancsának, illetve koponyájának kifőzése ennek a kirándulásomnak szokásos befejezése.

Délután és este, mialatt odakint bögnek a bikák és a két vadászvendég valahol cserkel, a vadászház körül unatkozunk; ez már nem kedvünkre való időtöltés.

Holnap hazautazunk.

Heinrich tegnap megsebzett bikáját a két vérebbel fél napig keresték, de nem találták meg.

RADNALAJOSFALVA (Beszterce-Naszód megye)

Szeptember 18. Ötévi szünet után megint a Kárpátokba jöttem szarvasbögésre! Ez is nevezetes dolog számomra.

A tegnapi péntek azzal telt el, hogy tizenöt órát utazva, hazulról eljöttem Óradnáig. Reggel 5 órakor indultam otthonunkból, és este 8 órakor szálltam meg Óradnán az erdészeti tisztai szállóban.

A keservesen hosszadalmas, unalmas és - főképpen Bethlentől Óradnáig - botránnyosan kényelmetlen és piszkos utazás alatt azon tűnődtem, érdemes-e tennem azt, amit teszek. Megéri-e a kárpáti szarvasbögés a vele járó sok fáradságot, nélkülözést, gyötrődést és ... költiséget. A nagyvázsonyi élvezetes, derűs, szép vadásznapok után már ott tartok, hogy nem tudom, megéri-e.

Bethlentől Óradnáig szakadt az eső, és aggódva gondoltam a mai hatórás szekérútra. Utálatos dolog lett volna hat órát a szekéren ülve ázni. Szerencsémre már tegnap éjjél tájt kiderült, és ma reggel 7 órakor ragyogó szép időben indulok a lajosfalvi erdőőr, Musinszky értem küldött szekeren a hosszú útnak.

A „ragyogó” jelző ebben az esetben nem közhely. Itt fönt, a magas hegyek között, tisztább a levegő, közelebb van a Nap a Földhöz, és valóban minden ragyog a reggeli napsütésben. Az idefönt a csak patakisélességű Szamos sebesfolyású vize vakítóan csillog, és a fény és árnyék ellentéte olyan nagy, mintha valami mesterséges világítás okozná.

Tűz a Nap, meleg van, ahová süt, de hideg az árnyék. A Szamos mentén, magas, meredek hegyoldalak, bükkösök, majd ősfenyvesek között kanyargó utat csak szakaszonként sűti a Nap, többnyire árnyék borul rá, és kabát, illetve köpenyeg nélkül fáznek.

Négy óra múltán, délelőtt 11 órakor, elhagyjuk a Szamost és felkanyarodunk a Pareu-Preluc nevű mellékvölgybe. Attól kezdve a táj egyre szebb, egyre vadabb, a fenyőóriások egyre vastagabbak és magasabbak, és köztük a háttérben kopasz havastetőkön akadnak fenn a napsütötte felhők.

Hat óra hosszat húzzák a lovak a szekeret az egyre emelkedő úton hegynek, míg végre délután 1 órára felérünk a Radnai-hágóra, ahol a katonai őrszem - a háborús helyzetre való tekintettel - igazoltat, aztán fél óra alatt, ½ 2-re legördül a szekér az Aranyos-Besztercéhez, a Rotunda-híd mellé. Ott kellene várnia rám Musinszkynek, hogy rögtön felköltözzem vele a Rusája-völgybe, a kalibához. Ámde Musinszky nem vár. Tehát nekem kell őt várnom.

Egy kis várakozás nem a világ, különösen a Kárpátokban nem, ahol az embert csaknem naponta éri csalódás és bosszúság, ahol az idő, az ígéret, a tapintat és a többi efféle fogalom nem számít, és inkább az „aki bírja, marja” jelszóhoz igazodnak az emberek.

Az első bántó benyomás már Óradnán ért. Fehér Jenő erdőgondnok közölte velem, hogy nem számíthatok e kirándulásom egész idejére Musinszkyra mint kísérőre. Pedig hónapok óta számítottam rá, és viszont ő is számított arra, hogy a bögés idejét velem tölti a Rusájában. Azért dolgozott a nyáron két napszámossal hetekig a területen, cserkészösvényt takarított, három leszállványt épített, a kalibát a patak bal partjáról jobb partjára helyezte át és rendesebben megépítette. Természetesen szeretné most munkájának gyümölcsét élvezni, illetve a két bikáért és egy medvéért a jutalompénzt megkeresni. Ámde hivatali főnöke néhány nap múlva elrendeli vezetőnek mások mellé, mégpedig az erdőigazgatóság egyik tisztviselője és saját maga mellé. Ezt az előre bejelentett intézkedését az erdőgondnok azzal indokolja, hogy Musinszky a környéken a legjobb vezető. Megjegyzendő, hogy ők a házigazdák, én pedig vendég vagyok. Eljárásuk erkölcsi megítélése szempontjából nem változtat a dolgon - sőt talán súlyosbítja -, hogy fizető vendég, illetve bérlőjük vagyok. Azzal a közmondással vigasztalódom, hogy „a levest nem eszik olyan forrón, ahogyan főzik”.

Tehát sok málhámmal az Aranyos-Beszterce partján várom Musinszkyt. Egy óra múltán megjön, majd a kaliba őrző legényen felül még két málhacipelő ifjút kerít, aztán 3 órakor ötödmagammal a Rusája-patak mentén, a magas fenyők borította, meredek hegyoldalak közé ékelt szűk völgyben két óra alatt felballagok a Butka-Rusája nevű hegy tövében épült kis kalibához. A málhacipelő ifjakat hazaküldjük, és hárman - ki-ki a maga módja szerint - berendezkedünk füstös szállásunkon.

Egy órával később, 6 órakor este van.

Musinszky véleménye szerint korán jöttem ide, bögés még nincs, és „egyáltalán még semmi sincs”. Egyébként nem lehet tudni, hogy mi van, mert a dicső bérlőtársaságnak - 30.000 holdon! - nincsen vadőre, tehát nincs, aki a vadat figyelje, óvja, gondozza és a vadászó uraknak jelentse, hogy „mi van”.

Szeptember 19. Ébresztőórám éjfél után 3 órakor berreg. Örülök a változatosságnak. Sok füstöt nyeltem és szívtam magamba az éjjel, és elfárasztott a lóca kevés széna enyhítette keménysége.

Az éjjeli sötétségben a völgyet megtöltő sűrű ködön csak gyengén szűrődik át a félhold kevés fénye.

Amíg nem látunk, nem akarunk a területen járkalni és esetleg valami vadat elzavarni, azért csak $\frac{1}{2}$ 5-kor megyünk el a kalibától.

Közlekedésünk megkönnyítésére lábszár vastagságú - vagy -vékonyságú - három fenyőtörzset fektettek a patak fölé, ezen a hevenyészett hídon megyünk át a túlsó partra, és jobbra felmászunk a vágásba.

Kárpáti szokás szerint itt is „vágás”-nak mondják azt a területet a patak bal partja fölött, amelyen a java fákat levágták és az irtás helyén sok megmaradt, hitványabb élő fa, sok tuskó, korhadó rönk és egyéb hulladék fa között tenyészik a málna és feljebb a fekete- és vörösfánya. Az irtás területének dereka táján pedig egy alulról fölfelé nyúló erdősávot is megkímélt a fejsze.

Ebben a sávban van a tavaly ilyenkor itt tanyázott vadászifjú kalibája, a legjobb böghely közelében. A kaliba lakójának ezen a helyen ötödmagával - hölgyekkel és kísérő személyzettel való tanyázásával sikerült a szarvasokat annyira megszelídítenie, hogy - bár bögest bőven hallott - két hét alatt egy szörszálat sem látott.

Musinszky a tőlem még a nyáron, a helyszínen kapott utasításra a vágás három pontján egy-egy lesállványt, illetve fenyőkre szerelt magasulást készített. Az egyik az említett kalibás erdősáv felső részében, tehát körülbelül a vágás közepe táján, a másik a vágás északi, a harmadik a vágás déli szélén van. Természetesen mind a három magasan főtt, a hegyoldalon, messze a paktól.

$\frac{1}{2}$ 6-kor már fent ülünk az általam „kettes”-nek elnevezett, középső lesfán. A völgyekben még gomolyog, védekezik a napsugarak ellen a köd, de főtt, a hegyoldalon már ragyogóan süt a Nap. A Radnai-havasok vidékén, a Bakonytól vagy ötszáz kilométernyire keletre, félórával előbb van reggel - és félórával korábban van este is -, mint a Kabhegyen.

Alighogy a hosszú létrán felmáztunk a fára és az ügyesen megszerkesztett ülésen elhelyezkedtünk, messze főtt, a vágásban egy őzbakot fedezek fel. Természetesen eszemben sincs bántani, hiszen bikát vagy medvét, avagy farkast vagy hiúzt akarok löni.

A bak tőlünk 300 lépésnyire nyugodtan áll és a hegyoldalon fölfelé figyel.

- Medve! - szól Musinszky. - Nagy medve, az őzbak fölött száz méternyire!

Keresem a messzelátóval és nagysokára én is meglátom a medvét, illetve csak egy keskeny fekete sávot látok a hátából. Majd eltűnik

fekete hátsörénye és felbukkan a feje. Jókora fekete medve. Áfonyát legelve mászkál a szürke tuskók és rönkök között. A sokféle torlaszon olyan fürgén tornászik, akár a mókus. Folyton izeg-mozog és mindig háromnegyed részt takarva. Az őzbak pedig csak áll és figyel. Úgy látszik, nem fél tőle.

A távolság köztünk és a medve között 400 lépés, és a medvét egy pillanatig sem látom szabadon, tehát lönöm nem lehet.

A medve egyszerre csak valamitől megijed, és - felőlünk nézve - balra rézsút lefelé fut, az őzbakkal egymagasságban, tőle 50 lépésnyire, néhány másodpercre megáll, de ott is sok a takarása.

A bak csak fejét fordította utána és még egyre nézi.

A medve két mellső mancsával egy nyalábra való málnahajtást magához ölel, sietve habzsolja gyümölcsét, aztán megint megugrik - talán csak játékos jókedvében - továbbfut, a hegyoldal élén, tőlünk elfordulva, szabadon megáll - a távolságot már csak 300 lépésre becsülöm -, ráfogom a puskát, meghúzom a rögtönzöt, megkeresem a célzótávcsővel és ... a medve egy ugrással az élen túl eltűnik.

- Nem baj - mondja az erdőőr -, ennek erre van a járása, még találkozunk vele; már két héttel ezelőtt is találtam friss ürülékét ezen a tájon.

Megint az őzbakot nézem. Csuhája foltos, vörös- és szürketerka. Még ott áll előbbi helyén, és abba az irányba figyel, amerről a medve sietett elinalni. Lehet, hogy ott fönt egy másik, nála nagyobb medve mászkál, vagy pedig szarvasok zörögnek arrafelé; más zavaró körülményre nem gondolhatok.

A bak még félóráig mozdulatlanul néz vagy hallgat valamit, aztán megnyugszik, elballag és mindjárt eltűnik.

¾ 8-kor lemászunk a létrán és félóra alatt lejövünk a kalibához. Tisztára kiderült égről melegen tűz a Nap.

Első reggeli lesem tehát igen jól sikerült, és emlékeztet első cserkészetemre az Isában, találkozásomra a kis medvével. Csak a bikák bőgése hiányzik. Egész reggel a Rusája terjedelmes völgyében egy hang sincsen. Nincsen errefelé szarvas, vagy még nem bőgnek a bikák, vagy ... a farkasok nyugtalanítják őket. De mindenképpen kiderült ma reggel - amiben útközben idejövet már kételkedtem -, hogy egy kárpáti vadászkirándulásért mégiscsak érdemes sok egyébről lemondani, esetleg megszenvedni is.

Musinszkyknak - vasárnap lévén - dolga van a faluban, hát délelőtt eltávozott azzal, hogy estére visszajön a kalibához. Megkértem, ha lehet, szerezzen nekem valami olcsó lovat, hogy kitegyük a medvének.

Ezért ma délután egyedül megyek kifelé. Felkapaszkodom a kegyetlenül meredek ösvényen, illetve az egykori facsúsztatón, a vágás déli szélére, és megkeresem ott az erdőőr „hármás”-nak elnevezett magasülését. A ma reggel látott medve is arra tartott, hátha szerencsém lesz alkonyattal - vagy akár előbb is - onnan meglátni.

2 órakor indulok a kalibától és $\frac{1}{4}$ 4-kor érek a lesfa alá. Útközben az ösvény mellől egy siketfajdkakast, majd egy tyúkot röptetek fel, és néhány marékra való málnát legelek. Van belőle bőven, jut nekem is, és marad a medvének is, noha már fonnyad és szárad, nem sokáig élvezzük.

A magasülésen meglehetősen szellős helyem van. A Napot felhők takarják, és igen hűvösen fúj a szél délnyugat felől. Suhog a fenyőerdő, a völgy aljából felhallatszik a patak zúgása, egyébként semmi hang, semmi mozgás.

$\frac{1}{2}$ 5-kor száz lépésnyire fölöttem, az irtásból ezen a helyen sűrűbben megmaradt fák között, felfedezek egy őzbakot. Derék bak. Más alkalommal örülnék elejtésének, de ilyenkor nem számít, hiszen medvét vagy bikát akarok löni. Sokáig nézegetem. Kis helyen keveset mozog, csak legel és hosszú időközökben lép egyet-kettőt.

5 órakor egy császármadár rebben fel fölöttem a hegyoldalra, és sebesen száll lefelé a völgybe.

6 órakor sötét van. Lemászom a létrán és a gyalázatosan meredek ösvényen 50 perc alatt lebotorkálok a kalibához.

Szarvasnak hangja, nyoma, szaga errefelé nincsen.

Musinszky estére jó hírt hoz. A faluban van egy eladó ló. Ára megnyúzva 180 Pengő. Elhatározom, hogy megveszem. Hiszen medvét akarok löni - talán az utolsót életemben -, hát megéri az anyagi áldozatot!

De rossz hírt is hozott az erdőőr. Friss farkasnyomot talált a völgyben. Egy igen nagy farkas az én cipőm nyomába lépett. Aggódok, hogy a farkas megzavarja a szarvasokat. Egy farkas akár az egész bögést elronthatja.

Szeptember 20. Ma hajnalban félórával korábban indulok Musinszkyval a kalibától, és 5 órakor már fönt ülünk a középső magasülésen. Útközben a tavalyi kaliba szomszédságában egy siketfajdkakast röptettünk fel és közelünkben császármadarak csipogtak.

$\frac{1}{4}$ 6-kor kezdi a Nap sütni messze fölöttünk a magas hegytetőt. A vágás üresnek látszik, de félóra múltán ugyanott, ahol tegnap mászkált, meglátjuk az őzbakot. Azzal szórakozom, hogy meg-megcélzom

és 300 lépésről - elméletben - agyonlövöm. Ezt egyébként szívesen meg is tenném - bár agancsa nem valami ékes -, húsból a kalibában szeleteket sütni nem lenne megvetendő dolog. De a medveadászatot nem lehet azzal kezdeni, hogy az ember a helyszínen özbakokra lödöz.

7 órakor az erdőőr lemászik a létrán, a magasüléstől száz lépésnyire - tőlem irányítva - megkeresi és kijelöli a lődögnek való helyet, aztán eltávozik, egyenest le a faluba, hogy még ma felhozza, egyelőre csak a kalibáig, a medvének való lovat.

Én még maradok a lesfán és élvezem a ragyogóan derült időt a kárpáti vadonban.

8 órakor aztán én is lejövök a fáról és, útközben fényképezve és málnát legelve, lemegyek a kalibához.

Musinszky a faluból hozza - remélem, hogy hozza - a lovat, hát délután megint egyedül megyek fel a vágásba, mégpedig északi szélére, az erdőőr „egyes”-nek elnevezett lesfájához. Bár az öreg - három évvel fiatalabb nálam - erdőőr előre jelezte, hogy az ösvény, illetve ebben az esetben is az egykori facsúztató nyoma, amelyen ehhez a lesfához fel lehet jutni, fene meredeken vezet hegynek, tehát tudtam, hogy nagyot kell kapaszkodnom, mégsem gondoltam olyan gyalázatosan kegyetlen meredekségre, amelyet le kellett küzdenem, mire egy óra húsz perc alatt felértem a lesfa alá.

A keletnek néző hegyoldalt $\frac{1}{4}$ 4-kor már árnyék hűsíti, a Nap mögötte már letűnt. A völgy túlsó oldalán a havastetők sorát süti a Nap, mígcsak - később - a völgyből a fenyőerdő borította hegyoldalakon felkúszó árnyék oda is fel nem ér.

Néhány lépésnyire az ősfenyves szélétől, a csak málnabozót és benne korhadó szürke tuskók és rönkök tarkította meredek hegyoldalon, magában áll az a csonka fenyő, amelyre az erdőőr magasülést szerelt. Ott ülök $\frac{1}{2}$ 4-től kezdve, és várom a jószerencsét.

$\frac{1}{4}$ 5-kor úgy rémlik, hogy messze bent, az öreg fenyvesben morgott egyet a bika. De lehet, hogy tévedtem; talán csak a gyomrom korgott. Hidegen fúj a nyugati szél, felveszem a hátizsákban elhozott pamut mellényt és a kabátom zsebében hordott kis kalapomat.

Olyan ígéretes, szép helyen töltöm az időt késő alkonyatig, hogy kellene már valami nagyvadat látnom, de bizony nem mutatkozik semmi, és hallani sem hallok mást, csak az esteledéssel felgallyazó siketfajdok hangos szárnycapásait. Eszembe jut, amit júliusi rövid látogatásom alkalmával itt láttam; a vágás tele volt legelő marhával. Úgy látszik, a legeltetéssel a területnek erről a részéről, - vagy talán az egész Rusájából - elzavarták a szarvasokat.

6 óraker lejövök a fáról, és a komisz meredeekségen 40 perc alatt lemegyek a kalibához.

Az estére várt erdőőr nem jött meg.

Szeptember 21. A negyedhold képe fátyolos, amikor tíz perccel 4 óra előtt, halványan kezdődő derengéssel - kísérő híján egyedül indulok neki a hegynek.

Nagyon lassan kapaszkodom fel a vágásba, úgyhogy csak 5 órára érek a középső lesfa alá. Közben beborult az ég, és alighogy a magasü-lésen elhelyezkedtem, megered az eső.

Aztán egyre komorabbá válik az idő. A hegytetőket elborítja a köd, az eső hol eláll, hol megered és néhány percig szítál, s a szél hidegen fúj.

Mégis fellátok a hegyoldalon állandóan 200, sőt időnként 300 lépésnyire is, keresem a tegnapelőtt látott medvét és a már két ízben látott őzbakot, de hiába. Olyan üres, kihalt a vágás, mintha semmi vadja sem volna.

7 óra tájt már nem esik az eső, de a köd egyszerre annyira leeresz-kedik, hogy már 50 lépésre is alig lehet látni. Ugyanakkor tömegesen jelennek meg és röpködnek körülöttem az örvös rigók, mintha csak a köd hozta volna meg őket valahonnan. Majd havasi szajkók neszeznek közelemben és egy fekete harkály szállna lesfámra, de észrevesz és ijedten surran el mellettem. A rigók egyre sűrűbben röpködnek, sü-rögnek-forognak, cserregnek a lesfán, alattam, fölöttem, előttem, mö-göttem, csaknem hozzám érve.

½ 8-ra a köd kissé ritkulni kezd, a sok madár egyszerre mind eltű-nik, és megint szemeregni kezd az eső.

Lejövök a fáról, hogy lemenjek kalibámhoz, de az eső egyszerre olyan gorombán esik, hogy bemenekülök előle a tavalyi vadász közeli kalyibájába. Tetejét úgy veri az eső, hogy csak úgy ropog. Elüldögélek benne, pipázom, naplót írok és várom, hogy javuljon az idő.

Várom délelőtt 10 óráig, aztán - bár még szemereg - lemegyek a kalibához. Útközben rátalálok a rigókra; seregestül robbannak ki előt-tem berregve-cserregve a málnából.

A kalibában találok az erdőört. Meghozta a lovat, majd déltájt fel-vezeti vesztőhelyére. Ott meg is kell nyúznia, mert bőrét vissza kell adnia a gebe eladójának.

Ebben a lódögben van most minden reménységem. Lőhetek mellet-te - ha szerencsém lesz - medvét, farkast, sőt hiúzt is. Musinszky olyan előrelátó, hogy fényszórót is hozott magával az esetleges éjjeli les céljából.

Musinszky a kalibás gyereket segítségül magával vitte, ezért ma délután már nem megyek semerre. Egyrészt alig érdemes a cudar hegyoldalakon vaktában mászkálni, másrészt a kalibát illetve a holmit benne - őriznem kell.

Az idő ma mindvégig ködös, szemergős, hideg, komor marad.

Jellemző erre a területre, hogy érdemes feljegyezni az erdőőr jelenését, mely szerint a kaliba alatt 200 lépésnyire, a patakparton friss szarvasnyomokat lelt.

Szeptember 22. Hideg, csillagos éjjel bújunk ki a kalibából 4 óra-kor, és 5 órára - éppenhogy megvirradt - felülünk a középső lesfára. A magasülestől száz lépésnyire, a zöld hegyoldalon szinte pirosan virít a ló nyüzött teteme.

Pompás őszi reggel virrad ránk. Sötétkéék az ég, előttünk a hegytetőt $\frac{1}{4}$ 6-kor érik a Nap első sugarai, majd a sárga fénylés a hegyoldalon gyorsan terjed felülről lefelé és szorítja maga előtt le a völgybe a hideg árnyékot. Messze mögöttünk, a Rusája keleti peremén, az Omului csúcsa és a Stanisora teteje között, a nyereg fölött megjelenik a Nap, és a ködös párák tömegével homályosítja el maga alatt a völgy keleti oldalát.

Szebb bögési reggelt kívánni sem lehet. A hideg ellen védekezve köpenyegembe burkolódzom, várok és fülelek, de nem látok vadat és bögést sem hallok. Mintha egyáltalán nem volna szarvas a Rusájában. Nagy a gyanúm, hogy csakugyan nincs.

Egy fekete harkály kopogtatja meg mögöttünk a fenyők törzsét, egyéb állati életjelt nem észlelünk. Mégjcsak disznóság, hogy vadnak való ilyen szép helyen, szeptember 22-én, derült, hideg reggel az ember nem hall bögést, de egy mukkot sem!

$\frac{1}{2}$ 8-kor lejövünk a fáról. Musinszky felmászik a lódöghöz, felvágja hasát, és a zsiger egy részét felcipeli a hegyoldalon jó magasra, majd a dög felé vonszolva véres csapát készít a medvének, hogy rátaláljon a neki szánt lakomára. Én pedig lemegyek a kalibába reggelizni és melegezni.

A nap hátralévő részét a kalibában töltöm. Nincsen hová mennem. A Rusájának az a része, amelyben tanyázom, nem cserkelésre való terület. Cserkelni odafönt, az Omului alatt, a gyalogfenyők és havasi legelők övében lehetne, de nem idelentről, a völgy aljából elindulva. Fel kellene költöznöm a Butka tetejére, de az eszténában odafönt - Musinszky bevallása szerint - sok a bolha. Egyébként is most csak az a

dolgom, hogy megvárjam a medve lakmározását a lódögéből. Ha ugyan még él az én medvéim.

A Pepák névre hallgató szomszédom ugyanis tegnap a Magurában - ahol nyolc évvel ezelőtt vadásztam - egy, állítólag nagy, medvét lőtt. Aggódom, hogy az én medvémmel hozta össze marha szerencséje. Ebben az esetben alighanem hiába költöttem vagyonom utolsó roncsait a lódögre. Ezt a jó hírt a kalibámat őrző gyerek hozta a faluból; le kellett ugyanis cipelnie a nyúzott lótetem bőrét a ló volt tulajdonosának.

Szeptember 23. Amilyen szép volt a tegnapi reggel, olyan piszok a mai.

Éjfél után 2 óraker még csillagos az ég, de 4 óraker már szemergő esőben mászom fel egyedül a vágásba. Nagy a csend, bögés nincs, csak egy szalonka motyogását hallok a sötétben fejem fölött.

Musinszky a Butkára indult, hogy kissé tájékozódjék odafele a lehetőségek iránt.

5 óraker a lódögös, vagyis a kettes lesfán ülök és 7 óráig győzőm türelemmel.

Az eső egyre szemereg, a szél hidegen fúj és jön-megy a köd. Hol fellátok a még érintetlen lódöghöz, hol 30-40 lépésen túl mindent eltakar, elfüggönyöz a sűrű köd.

Egyszer erős szárnyuhogást hallok, és egy siketfajdkakas száll el mellettem, alulról, az erdőből jövet, kifelé, a szabad vágásba. Később, hogy a köd néhány percig megritkul, meglátom a pompás madarat a lódög szomszédságában, tőle 30-40 lépésnyire, az áfonyában valamit csipegetni.

7 óraker meguntam az ázást-fázást, a ködöt s a reménytelenséget, lemászom a magasulésról és lemegyek a kalibához. Útközben még egy nagykakast röptetek fel. Úgy látszik, ebből a vadfajból van itt legtöbb. Mind odaadnám egy rendes bikáért.

A helyzet ma, szeptember 23-án tehát az, hogy az ötödik napot töltöm itt, bögést még nem hallottam, szarvasnak nyomát sem láttam, a lótetem érintetlen, nincsen semmi, csak eső, köd, latyak, hideg szél és unalom a kalibában - egy kis füsttel keverve.

Délután megint jó idő van. Kiderült, elállt a szél, süt a Nap és hideg van. Musinszky ma egész nap fent van a Butka-Rusáján, és még feljebb, a kalibás gyerek pedig elkéredzkedett holnap délig, ezért nem mehetek el messzire a kalibától. Lemegyek ½ 4-kor 200 lépésnyire a patak mentén, és az erdőszélen lesbe ülök, ahol az erdőőr tegnapelőtt

friss szarvasnyomokat látott. Ott ülök alkonyodásig és szenvedek, mint egy hasbalótt kutya. Szörnyen fáj a gyomrom. Erős a gyanúm, hogy az ebédre elfogyasztott konzerv rossz volt és megmérgezett. A kalibában is egész este ráz a hideg, és a gyomorfájás csak azután szűnik meg, hogy alaposan kirókáztam magamat.

Estére megjön a kalibához Musinszky. Szarvasnak odafönt semmi jelét nem észlelte, ellenben az Omului csúcsa alatt, a gyalogfenyő áfonyás tisztásain négy medvét, mégpedig egy anyát két bocsával és egy magányos öreget látott.

Szeptember 24. Közérzetem a tegnapi hideglelés és rókázás után gyalázatos. Azért ma reggel nem megyek ki, és jól betakaródzva, alszom a kalibában.

Közben kimegy Musinszky a középső lesfához vizsgálni. Ott éri a lesfa alatt a már ismert őzbakot. Kénytelen végignézni, hogy két héja elfogja és megeszi az ugyancsak ismert fekete harkályunkat. A lódög érintetlen. Attól tartok, a medve nem talál rá. Amikor fölötte, az áfonyában jár - éjjelenként -, a légáramlat lefelé húz, a dög szagát lefelé viszi, s a medve nem gyanítja milyen finom peccsenye várja őt alatta, 2-300 lépésnyire ... ha ugyan még él, és szomszédom nem a mi medvének lőtte meg.

A kalibás fiú korán délután megjön, és azt mondja, a Rotundahídnál beszéltek, hogy a területnek az Aranyos-Besztercére dülő, legalsó hegyoldalain bögnék a bikák. Erre Musinszky lemegey oda, hogy ma este és holnap reggel kihallgassa az állítólagos bögest.

Jómagam ma már nem megyek semerre. Heverek és várom, hogy meggyógyuljak.

Szeptember 25. Reggel 5-től 8-ig megint a középső lesfán ülök. A lódög érintetlen. Fölöttem 300 lépésnyire két őz legel. Egy hitvány bak egy sutával. A bak már szürke, a suta még sárga. Bár szükségem lenne a bakra, hogy véres nyomot készítek vele felülről lefelé és ily módon vezessem a medvét a lódöghöz, de egyrészt nincs jogom itt bakot löni, másrészt a bak olyan silány, hogy semmi kedvem elejteni.

Hideg, derült, szeles az idő. Nagy a csend az egész Rusájában. Böges nincs.

Ezzel a területtel és kirándulással hát csúnyán becsapódtam. Pocsék egy terület. Még csak sétálni és a vidékben gyönyörködni sem lehet rajta, mert a kaliba mélyen lent van a völgy aljában, és minden kiruccanás keserves kapaszkodás, bármi élvezet, bármi élmény nélkül.

Holmi kedélyderítő, léleküdtető sétáról, járás-kelésről ennek az óriás gödörnek a fenekén álmodni sem lehet.

Estére megjön Musinszky azzal a jelentéssel, hogy a terület alsó részén bőgő bikákról szóló híresztelés csak „kacsa” volt. Egy bika a Ciganu-oldal alatt, tehát a szomszédos területen hallatta tegnap este egyszer-kétszer a hangját, ennek lett olyan nagy híre. A mi területünkön, a Rusájában szarvasnak nyoma, hangja nincs.

Szeptember 26. Reggel az erdőört és a kalibás fiút felküldöm a lódöghöz azzal az utasítással, vágják le egyik mellső lábát a lapockával, cipeljék fel magasra, a hegyoldalra és vonszolják le a gazban, málnában, áfonyában minden akadályon át a tetemig, ily módon illatos csapat készítve a medvének, hogy ha esetleg mostanában egyszer fölötte megfordul, végre már rátaláljon.

Virradással elindulnak, én pedig az egyedüllétet arra használom, hogy vizet melegíték és gumilavórban alul-felül alaposan megmosakszom.

Még nem készültem el az öltözködéssel, hát betoppan a kalibába a fiú, és lihegve mondja, hogy a medve a dögön van, lakmározik. Musinszky fönt maradt a lesfa alatt, én pedig fogjam puskámat és „rohanjak” fel.

Sebesen felöltözöm, kapom a puskát és a hátizsákot - benne esőköpenyegemet és a fényképezőgépet -, és rohanok fel, már amennyire azon a gyalázatos meredekségen fölfelé rohanni tudok. Nagyon sietek, negyedórával gyorsabban, mint máskor, csuromvizesen és lihegve érek fel, de elkésem. Ott találom Musinszkyt. Elszomorodva mondja, a medve már elment. Szép, nagy, szürke medve. Azon sopánkodik, miért nem jöttem fel vele virradással.

Én nem bánom ennek az első alkalomnak az elmulasztását. Örülök, hogy lesz mit lesnem, és előre örülök - remélem, nem hiába - a medvét a lesfáról látni, nyugodtan megnézni és biztosan megölni.

Egy órát még fönt töltünk a lesfán, aztán 8 órára lemegyünk a kalibához.

Vasárnap lévén Musinszkynek az volt a vágya és terve, hogy ma délben hazamegy a faluba és majd csak holnap délután jön vissza a kalibához. Ámde medvedadászatunk ügye annyira érdeklí és annyira bizik hozzá, hogy ma délután érdekes előadásban, a „nagy szürke” medve elejtésének végignézésében lesz része, hogy lemenetelét elhalasztja estére, és délután még felkísér a lódögös lesfához.

Délután 2 óraker már fönt ülünk a fán. Nézzük a dögöt a messzelátóval, és mind a kettőnknek úgy rémlik, hogy alakja, helyzete reggel óta megint megváltozott. Ha ebben nem tévedünk, a medve napközben is evett belőle. Ennek meg az lehet a következménye, hogy nagy jóllakottságában ma délután, illetve sötétedés előtt már nem jön vissza táplálkozni.

A messzelátóval a dögöt vizsgálva megállapítjuk, hogy a medve már jókora darabot fogyasztott el belőle, és Musinszky hangsúlyozva mondja, hogy nagy medvének kell lennie, amely ilyen gyorsan ilyen sokat tud felfalni. Nagyobb lehet, mint a ma egy hete, első cserkészettünk, illetve lesünk alkalmával látott fekete medve. Kíváncsian várjuk tehát a „nagy” medve megjelenését.

A szél hidegen fúj, de később, egy-másfél óra múltán eláll. Napsütés nincs; szétmázolt, vékony felhőréteg takarja az eget.

Mellettem az erdőőr elálmosodik és el-elbólogat. Biztatom, gyűjtson rá, hogy ébren maradjon.

Rágyújt egy cigarettára, majd 4 óraker könyökével megérint.

- Mi az? - kérdem súgva.

- A medve - felel súgva, de meg nem mozdul.

Szememmel keresem a medvét és sokára találok meg. Velünk egymagában, tőlünk - a hegyoldalra felnézve - balra száz lépésre, a lódög alatt is vagy száz lépésre, a vágás alsó szélén dugta ki fejét a málnából és mereven figyel a dög felé. Hosszúra kinyújtott nyaka és feje olyan mozdulatlanul mered ki a málnából, mint körülötte sok rönk, éppencsak sötétebb náluk, söt fekete.

- Ez nem a nagy szürke. - súgom Musinszkyknak.

- Nem! - felel.

A medve megfordul, a málnában eltűnik, néhány lépéssel lejjebb, egy kis pusztá helyen felbukkan és megáll. Közepes nagyságúnak nézem. Szép fekete a bundája. Biztosan hiszem, hogy ugyanaz a medve, amelyet ma egy hete láttunk magasan, a hegyoldalon áfonyát és málnát legelni, s amelynek tulajdonképpen a lovat felkínáltuk.

A medve megint a dög felé fordul, orrát fintorítva, szívja be a hegyoldalon lefelé áramló levegőt, majd köröskörül minden irányban szimatol, néhány másodpercig még áll, mintha habozna, mitévő legyen, aztán tőlünk és a dögötől elfordul és lassan cammogva bebújik a fenyők közé.

- Nem mert odamenni a döghöz - fél a nagy szürke medvétől -, vélekedtünk mind a ketten, és feltételezzük, hogy a nagy szürke medve vala-

hol a dög közelében, valószínűleg fölötte, a fiatalabb fenyőknek egy kis csoportjában hever, lakomáját őrzi és hamarosan megmutatkozik.

Hogy ez a feltevésünk helyes-e, bizony nagy kérdés. Ki tudja, mi van a kárpáti vadon eme őslakójának fejében? Én inkább azt hiszem, hogy csak azért jelent meg tisztas távolságban a dög alatt, hogy szimatot fogva meggyőződjek, helyén van-e még, nem lopta-e el valamelyik vetélytársa. Musinszky ellenben emlékeztet, hogy amikor egy héttel ezelőtt először láttuk, akkor is úgy viselkedett, mintha valamitől félne, menekülne.

Az ember csak okoskodik, következtet és ... ki tudja, mekkorát téved.

Eltelik félóra, majd egy óra, és az erdőőr azt mondja halkán: - Ha az a fekete medve még egyszer mutatkozik, meg kellene lőni.

Közben már nekem is az a gyanúm támadt, hogy kár volt a fekete medve elejtésének alkalmát, egy, állítólag nagyobb medve megjelenését feltételezve, elmulasztani.

- Biztos, hogy az a reggel látott szürke medve nagyobb a feketénél? - kérdem az erdőőrt.

- Nem biztos - felel.

- Nem azért látta reggel a medvét szürkének, világosabb szőrűnek, mert sütötte a Nap?

- Lehet.

- Biztos, hogy reggel más medvét látott, nem a feketét?

- Nem biztos.

- Na tessék - gondolom magamban szóltanul -, egy bizonytalan, talán csak képzelt, nem létező nagyobb medve miatt elszalasztottam azt a szép fekete medvét, amelynek a drága lovat vettem, s amelyre egy hét óta vadászom. Az egyetlen érdemes darab vadja ennek a pocskék területnek. Hát csak mutatkozzék még egyszer, majd kilyukasztom szép fekete bundáját!

Ülünk nagy csendesen a fán, várunk nagy türelmesen, és $\frac{3}{4}$ 6-kor, hogy besötétedett, a magasülésről óvatosan lemászva, nagy igyekezettel, bármi zajt elkerülve, elszomorodottan megyünk le a kalibához.

Hogy bögést ma este sem hallottunk, talán már említésre sem méltó. Ha a Rusája nagy völgyében bárhol bög a bika, hangja odahallatszik arra a hegyoldalra, amelyen a vágásban három lesfánk van. De bizony még nem hallottunk egy mukkanást sem! Biztos, hogy a Rusájában nincsen szarvas.

Szeptember 27. Az éjjel eső verte a kaliba tetejét. Még sötétben indulok neki a hegynek, és virradással, éppen, amikor már látni lehet, 5 órára, érek fel a lesfához. A medve nincs jelen, ellenben a messzelátóval nézett lódög elárulja, hogy egész éjjel lakmározott rajta, már alig van belőle valami. Még egy éjjeli lakoma, s a drága pecsenye elfogyott. Hogy az ördög bújna a feketecsuhás rablóba! Miért nem löttem meg tegnap? Ha ma délután nem lövöm meg, holnap még egy lovat vehetek neki, vagy le kell róla mondanom. Hogy a fene enne meg! De majd csak, amikor már megnyúztam.

Komor, barátságatlan az idő. Hideg van, fűj a szél, a hegyek felső részét felhők takarják, a szél és a távoli patak egybevegyülő zúgásán felül egy hang sincsen, és az élő állatvilágból csak egy mókust látok egy korhadó fenyőrönkön végigfutni.

Három órai leskelődés után, reggel 8 órakor lemászom a fáról, és a délutáni lesben bízva, lemegyek a kalibába füstölni.

Az erdőört már nem találom ott, mindjárt utánam indult el onnan és hazament. Állítólag holnap visszajön, ha hivatali főnöke nem rendeli el valahová, valaki mellé kísérornek.

Délben az eső veri a kaliba tetejét, mialatt odabent élő testemet a füst kiszáritja s a legyek beköpi.

1 órára az eső elállt, sötét felhők mögül kikandikáló Nap melegén tűz.

2 órakor - úgy, mint tegnap - felérek a lódögös lesfához, és immár tizedszer mászom fel a magasülésre.

Nagy tétlenségemben - néhány nap óta már nem is pipázom - önkénytelenül párhuzamot vonok bakonyi és itteni vadászatásom között. Nem tudom, az elpuhulás jele-e, de ma már az a véleményem, hogy a Kabhegy körül vadászni nagyobb élvezet, mint amit itt mívelek. A két dolog között a különbséget röviden úgy jellemezném, hogy:

a vadászat egy dunántúli, rendesen kezelt uradalmi területen, például a nagyvázsonyi erdőben, testi megerőltetés nélkül, főképpen szellemi elfoglaltság, érdekes feladatok keresése és megoldása; az ilyen vesződésesen járható, vadban szegény kárpáti vadonban pedig, amilyen a Rusája völgye, a vadászat nem egyéb, mint a véletlen szerencse keresése, súlyos testi megerőltetéssel.

Elméletben az előbbit választom, egyelőre azonban a Rusájában, a vágásban, a lesfán ülök és várom a medvét, akár a feketét, akár a szőkét. Az ember ne legyen még a szőrözet színében is válogató!

Borongós az idő, gyengén fúj a szél, és csaknem nyomasztó a csend, az üresség. Az állati életnek semmi nyoma, semmi hangja; egy madárka hangja vagy rebbenése sem élénkíti a nagy némaságot, csak egy cincér hosszú csápjával sétál mellettem, a fenyő lefelé hajló egyik ágán. Meg akarom fogni, de kezemtől megijed és leejti magát nyolc méternyire a földre. Neki ekkora esés semmi, nekem sok volna.

Azon tűnődöm, ha a medve ma nem jön meg sötétedés előtt, az éjjel megeszi a dög maradékát, és holnap mindenáron még egy lovat kell szereznem, különben minden eddigi fáradságom és költségem kárba veszik. Nagy pazarlás még 2-300 Pengőt erre a medvedadászatra költeni, de az is biztos, hogy a sikertelen vadászat - függetlenül a költségek számbeli összegétől - nagyobb pocskékolás a például 25 %-kal költségesebb, de sikeres vadászatnál.

- Holnap korán reggel - gondolom magamban - tehát leküldöm a kalibás fiút a faluba Musinszkyhoz azzal az üzenettel, hozzon fel nekem holnap még egy lovat, még ha száz Pengővel drágább lesz is az elsőnél.

- Medvét akarok lőni - érvelek magamban -, bizonyára az utolsót életemben. Hát csak nem nézek 2-300 Pengő költségtöbbletet, ha már annyi pénzembe került ez a terület, illetve vadászati alkalom és ez a kirándulás!

- S ha meglesz a friss lőtetem, két-három nap alatt talán csak lövök egy medvét, feketét, barnát vagy szőkét!

Ilyen gondolatok motoszkálnak agyamban, mialatt - kezdődő alkohoyodással - egy kis türelmetlenséggel és keserőséggel tapasztalom, hogy eltelt a délután, közeledik az este és megint hiába reménykedtem.

De egy csapásra megváltozik minden!

5 óra 10 perckor alattam áll a medve, a már ismert fekete mackónk. Éppen ellenkező irányból jött, mint tegnap, és mint ahonnan vártam, lestem. Jobbról jött, ugyanabból az erdősávból, amelynek szélén van a magasülés. A lesfától húsz lépésre áll és szimatol, majd fűrgén mozogva, zajtalanul és mégis szaporán haladva kimegy a kögörgöteges, vizenyős gazonba, a dögtől rézsút balra tart, tőle 30-40 lépésre megáll, kinyújtja nyakát, magasra emelt orrával megint szimatol, én pedig - bár látom, hogy nem valami nagy medve -, megelégtelve az eddig rá-szánt sok fáradságot és költséget, azt gondolom, hogy nem adok neki alkalmat úgy tenni, ahogyan tegnap tett, nem várom meg becses elhatározását, hogy uzsonnázik-e vagy vacsoráig még sétál egyet, hanem Brenneke mesternek 7/64-es Torpedo-Ideal lövedékével száz lépésről szíven lövöm.

A mackó a durranásra még egy pillanatig áll, majd hirtelen megperdül, elrohanna, de orrára esik, felállna, de bukfcencet vet, és sebes iramban - mint egy nagy fekete golyó -, egyre orrán át bukfcencezve, gurul a hegyoldalon 60-80 lépést lefelé, és egy száraz fenyőtörzs és egy vastag rönk között, a málnában eltűnik.

Azzal a jó érzéssel, hogy célhoz értem, hogy feladatomat - amennyire egyáltalán lehetett - a Rusájában megoldottam, hogy nincs több fáradság, sem költség, lemászom a létrán és odamegyek a kimúlt *medvéhez*. Közélről nézve sem nagyobb, mint messziről; csak olyan közepe nagyságú, négy-öt éves mackó, de szép fekete a bundája.

Felvágom a hasát, kihúszom beleit, hogy reggelig fel ne puffadjon és meg ne romoljon, aztán sötétetéssel leballagok a kalibához.

Szeptember 28. Az éjjel megint az eső kopogott fölöttem a faszindelyeken, és sajnáltam, hogy a medvebőr megázik, pedig de sokat ázott már életében. Főképpen azonban azért aggódtam, hogy az a bizonyos, állítólagos, nagyobb szürke medve - ha ugyan létezik - az éjjel rátalál az én fekete mackómra, eszik belőle és elcsúfítja, megtépi, megcsonkítja bőrét. Ilyen esetről már tudok.

Reggel 6 órára, jó időben, érek fel a lesfához. A kalibás fiút - egy német származású, elrománosodott, utálatos, dologkerülő pimaszt - magammal hoztam, hogy segítsen a medve megnyűzásánál.

Két holló már tud a medve haláláról; fölötte egy száraz fenyőn ülnek és kárognak. Érdekes, hogy a lódöggel nem törődtek.

Felmászom a létrán és a messzelátóval megnézem a lódög maradványait. Úgy van minden, ahogyan tegnap délután volt. Nem járt nála medve. Aztán elmegyünk elejtett mackómhoz. Úgy fekszik, sértetlenül, ahogyan tegnap este hagytam. Úgy látszik, nincsen ezen a tájon még egy medve, és elejtett medvém ugyanaz, amelyet első reggel láttam, s amely tegnapelőtt délután mutatkozott meg nekünk, s amelyből az erdőőr szemében a „nagyobb szürke” medve lett, amikor tegnapelőtt reggel rásütött a Nap.

Az Omului csúcsa körül kavargó, tolódó, gomolygó, hangulatos, szép képeket alakító felhők közül időnként néhány pillanatra kikandikáló Napot lesve, másfél óráig babrálok a medvével, amíg különféle helyzetben, több oldalról fényképezem, aztán két óra alatt megnyűzom, és délelőtt 10 órára visszatérek a kalibához.

Mialatt a medvét nyűztem, kutyaugatás és kolompolás hallatszott le hozzám, tehát a terület magasabb részein még most is legeltetik a juhokat. S amikor a nyáron itt jártam, a vágás tele volt legelő marhá-

val, minden völgyfenék juhokkal. Ez a fő oka és magyarázata annak, hogy errefelé nincsen szarvas. Ugyan hol is lehetne? Talán az öreg fenyőszálasok örök árnyékában, napsütötte legelő nélkül? A tilosban való legeltetést a m. kir. erdészet alkalmazottainak kellene megakadályozni, de - a magyar uralom dicsőségére - nem teszik.

Nagy csalódásom, hogy az idei bögést elvesztettem. Ki tudja, hány bögésem lesz még! Kárpáti bögésért, élményekért, hangulatért, kárpáti agancsokért jöttem a Radnai-havasokba; a medve számításomban csak mellékesen szerepelt. S az eredmény? Tíz nap alatt - a szarvasbögés legfőbb tíz napja alatt! - bikának hangját nem hallottam, szarvasnak nyomát nem láttam, szagát nem éreztem. Ennél pocsékabb területen a szarvasbögés idejét életemben nem töltöttem. Holnap indulok haza. Örülök elejtett medvének - írhatok róla egy cikket -, de mégjobban örülök annak, hogy ezt a tartozásomat az ördögnek leróttam, és életemben nem kell még egyszer a Rusája völgyébe jönnöm.

Musinszky tegnap hajnalban távozott el tőlem és ma késő este állít be hozzám. Elmondja, hogy odalent, a Deaca nevű alsó területrészen - idei bérlője Felső-eőri Nagy Pál - bögnek a bikák, ellenben szomszéd-ságomban, a Ciganuban éppen olyan csend van, mint nálunk. Pepák névre hallgató szomszédom már haza is ment.

Szeptember 29. Szeptember végi, gyönyörű idő! Az esztendőnek legnevezetesebb, mert, régi tapasztalatom szerint, a szarvasbögés legfőbb napját az ember utazásra fordítsa, ahelyett hogy valami jó területen boldogan vadászna! Szörnyűség!

Reggel 6 órára rendeltük a kalibához a málhacipelő ifjakat, de még 7 órára sem jönnek meg.

Az erdőőr még hamar felmegy a lódög maradványait megnézni; nagyon érdekel a kérdés, csak az én medvéim evett-e belőle, avagy más is. Jelentése úgy szól, hogy az elmúlt két éjjel nem járt medve a dög-nél. Ebből következik, hogy fekete mackóknak ebben az esetben nem volt vetélytársa.

½ 7-kor elbúcsúzom a kalibától - biztosan! - örökre, 8 órakor a Rotunda-hídnál elszámolok az erdőőrrel - elképedek igényein -, felszállok szekereére és délután 1 órára leérek Óradnára. Holnap reggel Besztercén át hazautazom.

Ilyen korán és ily módon ért véget számomra az 1943. évi szarvasbögés!

PUSZTASZABOLCS (Fejér megye)

Október 7. Mailáth-Pokorny János meghívása: a Báró Springer-féle birtokon őzeket lőjek - most bakokat és később sutákat - az állomány apasztása és a tenyésztés irányítása céljából. Feladatom tehát, a minőség javítására, főképpen a selejtezés. Ebben segítőtársam Farkas Jancsi. Tegnap estére jöttünk ide, János egyenest Babádról, én hazulról.

Már javában virrad, amikor $\frac{1}{2}$ 6-kor kihajtatunk a határba. Síkvidék, nagy mezőgazdasági táblák, helyenként kis csenderesek, a mezőn szanaszét dolgoznak, a kukoricát most szedik.

Az 5000 holdas birtokon Pokorny szerint 300, a tisztartó szerint 250, a vadőr szerint 200 őz van. Ebből a sok őzből - két órát barkácsolva - csak két sutát látunk az egyik csenderesben. Az őzek - állítólag - mind a nagy tengeritáblákban rejtőznek. Biztos, hogy az időpont bakok selejtezésére nagyon alkalmatlan.

Reggel 8 órára térünk be a tanyára.

Délután négy puskással és egy tucat hajtógyerekkel nyulászunk. Négy ráhajtásban és egy takarmánykáposztás táblát végigpásztázva tizenöt nyulat lövünk. A gamam eredménye *hat nyúl*.

Napnyugta tájt két gépkocsin a 600 holdas, híres Cikola-tóhoz sietünk kacsázás szándékával. Két puskás két csónakon megy végig a tó egy részén, közben ketten a töltésen várjuk a kacsákat. Rengeteg a kacska, de a töltés fölött elérhetetlen magasságban szállnak. A csónakos puskások három kacsát hoznak ki a partra, a töltésről azonban hiába pazarlunk el néhány töltényt. Én igen magasról *egy sirályt* szedek le szép tolláért.

Este hárman - már Pokorny, Kastner tisztartó és jómagam - Zichy-Újfalun meglátogatjuk Gróf Zichy Kázmért és fiát a szabolcsi őzállomány kezelésére és a selejtezésre vonatkozóan az egységes elveket, szempontokat és eljárást megbeszélendő.

Október 8. Kezdődő derengéssel, $\frac{1}{4}$ 6-kor, ma csak én megyek ki a vadőrrel barkácsolni. Farkas Jancsi és Pokorny János ugyanis ma reggel hazamegy.

A birtok velencei határára hajtatunk, és ott három kisebb tengeri-, egy takarmánykáposzta- és egy nagy répatáblán sokat forgolódba, vesződünk előlünk bujkáló, kitérő, messziről menekülő néhány őzzel. Egyikük derék testű, igen hitvány agancsú, korosabbnak látszó bak. Szeretném meglőni, de elügyetlenkedem a dolgot. Egyszer akaratom

ellenére, célzás előtt ér ujjam a ravaszhoz, s a puska haszontalanul elsül, majd később 200 lépésről a bakot elhibázom.

Az eset bosszantó és gyanús volt. A bak harmadmagával, egy sutával és gidájával járt együtt, és sok zavargásunk közben együtt maradt - hibázásnak vélt - lövésemig. Aztán mind a három őz bebújt egy kis tengeritáblába, s a másik sarkán csak a suta és gida vonult ki menekülve, egy távoli, másik tengeritábla felé. A bak elmaradt tőlük. Noha lövésemre egyáltalán nem jelzett és vércsapája sincsen, az egész tengerit végigpásztázva, sokáig kerestük hiába.

Ma reggel összesen tíz őzet láttam, ezekből csak kettő volt bak... a gidák nemét nem említve.

Délután is barkácsolok. $\frac{1}{2}$ 4-kor indulok és mindjárt a tanya mellett egy kis tóból felröptetek egy csapat *barátrécét*, és hogy a tó fölött keringnek, alkalmam van egyet közülük lelőni.

A nagy síkságon, a mezőgazdasági nagytáblák között még a barkácsolás is sok idővesztéssel jár. Hamar este van, $\frac{1}{2}$ 6-kor már nem lehetne a bak agancsának minőségét megállapítani. Erre egyébként, sajnos, alkalmam sincs, mert két óra alatt csak két őzet látok, amint előlünk messziről menekülve, befutnak a „nyárfás” csenderesbe.

Kellemetlenül szeles, borús, alkonyattal pedig hűvös az idő.

Október 9. Ahelyett, hogy valahol az erdőben szarvasbikákra vadásznék, sivár szántásokon, vetéseken, kukoricásokban selejtes őzbakot akarok löni. Erre azonban igen alkalmatlan az időpont. Megismételjük tegnap reggeli kísérletünket, hajnalban kihajtatok a birtok velencei határára, de nem látunk egyebet, csak fél kilométernél is messzebből, a kocsi elöl menekülő három őzet, alighanem ugyanazt a sutát gidát és bakot, amellyel tegnap reggel annyit vesződtünk.

A tanya mellett lévő kis tóból felröptetett és fölötte keringő kacsából hármat lelövök, de csak az *egyiket* sikerül egy gyerekkel a vízből kihozatni, kettő a nádban elvész.

8 órakor szállásomon csomagolok, 10-kor vonatra ülök és délben otthon vagyok.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

Október 19. Egy minden részletében és minden körülményében olyan derűs vadásznapi, amelyeneket eddig csak Babádon éltem meg. Verőfény a bájos őszi tájon és verőfény az emberek szívében.

A természet ez idén késik ősze fordulásával. A növényzet még üde zöld, a fák lombja még nem hull, csak ritkán sárgulni, vörösödni kezd, az örvös galambok még itt vannak, és csapatosan szállnak ide-oda az erdő fölött, és vadászat közben - noha a hajtásokban többet állunk, mint amennyit járunk - ingujjra kell vetkőznünk, hogy a kiskabátban meg ne izzadjunk. Lappantyúk surrannak a hajtásokban a cserjék között. Az *egyik* megtéveszt; valami kis ragadozónak vélem és sebes szálltában lelövöm.

Babád mindig szép, de talán ilyenkor a legszebb. Egész nap sajnálom, hogy nincsen nálam a fényképezőgép, mert lépten-nyomon ötlenek szemembe a filmre való, bájos tájképek.

Hárman - János, Teszár László és jómagam - tizenkét hajtóval vadászatunk délelőtt 10 órától alkonyatig, vagyis 5 óráig. A birtok délkeleti sarkában kezdjük, és kis részletekben, sorjában meghajtatjuk a ligeteket. 19 hajtásban lövünk 44 nyulat és 40 fácánkakast. János ezenfelül egy örvös galambot is lő.

Nagyon élvezem a puskázás multságát; a magam eredménye *13 nyúl és 16 kakas*.

Október 20. A tegnapi kedves, derűs, multságos vadásznapi megismétlése. A puskások és hajtók ugyanazok, mint tegnap. Ma azonban olyan helyeken járunk, ahol valamivel kevesebb a vad. A 19 rövid, kis hajtásban hárman összesen 19 nyulat és 29 kakast lövünk. Ebből a magam eredménye *11 nyúl és 10 kakas*. Ezenfelül még *egy kék galambot és egy görényt* is lőttem.

Október 27. Az egy héttel ezelőtt megtartott vadászat megismétlése azzal a különbséggel, hogy ma 25 a hajtónk és hatan vagyunk puskások, az idő pedig még melegebb és az erdő még tarkább, mint ma egy hete. A kanadai nyár sárga lombja aranyosan fénylik az október végi napsütésben, és csupa derű az egész világ ... mint mindig Babádon. Különös véletlen, hogy ma is éppen 19 kis erdei hajtásra telik az időből. Az összes eredmény 61 nyúl és 60 fácánkakas. Én ma lőttem először a Beke Jenőtől örökölt húszas puskával igen jó eredménnyel; *14 nyulat és 13 kakast*, vagyis 27 darabot lőttem.

Október 28. Ma is olyan derült, meleg időben vadászunk, mint tegnap. Ma a turján egy részét is meghajtatjuk. Megint hatan vagyunk puskások és 20 a hajtónk. A 19 hajtásban összesen 55 nyúl, 73 fácánkakas és egy tőkés kacska esik. A magam eredménye *11 nyúl és 16*

kakas, vagyis 27 darab, úgy, mint tegnap. Beke Jenő húszas puskájával igen jól lőttem, úgy érzem, jobban, mint a magam régi tizenhatosával. Ma egy szalonkát is láttunk és egy rókát. Mind a kettő megmenekült.

ÓTÁTRAFÜRED (Szepes megye)

November 3. Tegnapelőtt reggel indultam Erzsivel hazulról Pozsonyba, onnan tegnap korán délután jöttünk el, késő este értünk ide, és a „Grand Hotel”-ben szálltunk meg. Idejövetelünk fő célja természetesen a vadászat; a fürdőigazgatóság egyetértve Bohus Jenő poprádi főszolgabíróval - még a tavasszal meghívott egy zergebak elejtésére.

Egy tátrai zergebak kampója ugyan nem nagyon becses vadásztrófea, nekem a bak megkeresésének és remélt elejtésének megélése mégis igen kívánatos, mert leírása következő könyvem tartalmának tarkítására lenne alkalmas, és ezenfelül azért is, mert 27 év óta nem lőttem, nem láttam zergét és nem jártam zergés területen.

A régi jó időben bezzeg nem mentem volna el egy zergebakért sehova sem, a zergék akkor még csak többes számban szerepeltek vágyaim és sikereim sorában, de azóta nagyot változott a világ. A vadászat pénzkérdéssé vált, és egy-egy zergebak elejtésének ára nagyot emelkedett a vadásztőzsdén. Megfizetni már nem tudnám, és ajándékképpen igen soványan vagy sehogyan sem mérik.

Ma még nem vadászom, csak megbeszélem Hoepfner Félix fiatal vadásztársammal és csatlósával, Franz Berkovszkyval hoinapi kirándulásunkat; délután pedig meglátogatjuk Szontágh Miklóst.

Reményeim nem a legrózsásabbak. Az időjárás zergevadászatra nem előnyös. Hónapok óta tart itt a derűs, „szép” idő, és ennek folytán a szárazság. Ilyen hőmentesnek a Tátrát még nem láttam; igaz ugyan, hogy ezúttal még csak harmadszor látom. Amennyi belőle Ótátrafüredről látható, azon bizony egy tenyérnyi hó sincsen. A fenyőerdő sárgatarka a sok vörösfenyő megsárgult lombjától. Az erdőön felül a kevés gyepfolt is sárga az aszott avarfűtől. Csak a gyalogfenyő foltjai szép zöldek.

A zergékért - úgy mondják - magasra fel kell másznunk, és az északi oldalakon kell őket keresnünk, ahol az árnyékosabb, nedvesebb helyeken még találnak valami kevés zöld legelőt.

Nekem az üzekedő zergebakra cserkelés keretéből hiányzik a hó. A régi jó időben a Fogarasi-havasokban ilyenkor már sok hóval, nagy hideggel, köddel vesződve, úgyszólván téli keretben vadásztam az üzekedő zergebakra.

Itt mostanában éjjelenként ugyan 5-6 fok a hideg fagypont alatt, de délelőtt kiskabátban ülünk a nagyszálló előtt a kerti padon, és sütkérezünk a meleg napsütésben.

Szontághnak is az a véleménye, hogy alig remélhetek ilyen hőmentes, derús, száraz időben zergebakot löni. Hát majd megkísérlem holnap és talán még a következő napokon!

A nálam kényelemszeretőbb és inkább a tömeges puskázást kedvelő vadászok most a Hortobágyon lesgödörben kuksolva, tucattjával, sőt százával lövik a vadlibát. Talán jobban mulatnak, mint én. Többet lőnek kevesebb fáradsággal, mégsem irigyelem őket.

November 4. Két és fél hónap óta a Magas-Tátrában nem volt eső, sem köd, de még felhő sem. Ma reggel 6 órakor, amikor kinézek az ablakon, minden irányban szürke köd borult a tájra. Hogy ez az időváltozás megjavítja-e esélyeimet, majd kiderül. Hogy ma még zergét is látok, alig hiszem, hacsak később szét nem oszlik, el nem tűnik a köd.

Tehát a „Grand Hotel”-ben van a szállásom, és ez a körülmény jellemzi legjobban ezt a vadászkirándulásomat. Vadászon ilyen fényezésben, ilyen kényelemben még nem volt részem. Központilag fűtött, külön lakosztályban nagy szoba, természetesen villanyvilágítás, fürdőszoba a nap minden szakában meleg vízzel, egyéb mellékéhségek, puha ágy, mellettem, a másik ágyban szépasszony, szerencsémre, egyszemélyben feleségem is hát zergevadászon kicsit sok az embert elkényeztető jóból.

7 órakor a reggelizőteremben kávézom és várom két kísérőmet vezetőmet. Negyedóra múltán megjönnek, ők is reggeliznek, a hármunknak járó ebéd helyett megfelelő elemózsiát raknak hátizsákjukba, aztán kimegyünk a siklóhoz, és az első fölfelé induló kocsin 8 órára felvisz bennünket a „Tarajka” nevű nyerges gerincre. Ott ráállunk a Nagyszalóki-csúcsra felvezető ösvényre és mászunk-mászunk egyre feljebb.

Háromnegyed óra múltán kint vagyunk az erdőből, felérünk a „Miksa-magaslat”-ra és lenézünk a Tarpataki-völgybe. Nagy mélység tátong alattunk, meredek hegyoldalból kimeredő sziklák függőleges falai, köztük a gyalogfenyő kisebb bozótai. Mindezt azonban inkább sejtjük, mint látjuk, mert elhomályosítja, sőt nagyrészt eltakarja a köd.

Gyalogfenyőbozótan át, nagy kövek között és fölött vezet az ösvény a hegytömb déli oldalát elhatároló keleti főgerincen, kanyarulatossal vonalban, egyre feljebb. Fúj a szél és viszi a ködöt ide-oda, sajnos többnyire lefelé. Azért „sajnos”, mert mennél barátságosabb az idő, annál feljebb húzódnak a zergék és annál nagyobbat kell mászni utánuk.

Közel fölöttünk berreg egy repülőgép. Erről tudjuk, hogy nem vagyunk messze a felhők felszínétől és fölöttük derült idő van.

Délelőtt 10 óra felé egyszerre gyérül körülöttünk a köd, majd hamarosan kijutunk a felhőkből napsütésbe, és azontúl egész nap felülről látunk rá a felhők végeletlenül tömegének hullámzó, tajtékzó, viharzó fehér tengerére. Ezt a csodás képet kell egyre nézmem, és szeretnék róla jó fényképeket készíteni, de mennél feljebb jutunk, annál hidegebb és gorombább a szél, és nemcsak ujjaim gémberegednek meg, hanem a gépnek is megárt a hideg, pillanatára ismételten „csüörtörtököt mond”; amikor elhúzom, kinyílik, de fele úton megakad és nyitva marad. De egy-két felvételem talán mégis sikerül.

A Lomnici-csúcs és közeli szomszédai, valamint a Középorom a felhők tengeréből szigetszerűen elkülönülve, tisztán mered a kék égboltnak. Szédületes magasságukban is élesen látszik szaggatott, komor sziklafalainak, tornyainak, kőgörgetegeknek, kéményszerű hasadéknak szürkefoltos rajza.

½ 11-kor látjuk az első zergét. A főgerinc meredek keleti oldala alatt, a Nagytarpataki-völgy fölött mászkálva, helyenként néhány percre egy sziklára kiállva és róla szétnézve, vonul tőlünk távolodó irányban, kőgörgetegeken, meredek mellékgerinceken át északnak; 5-600 lépésről nézzük a számunkra elérhetetlen, magányos bakot.

Közben a szél időnként kikap egy darab felhőt a hullámzó tengerből, felhajtja a hegytetőkre és elborítja vele a Lomnici-csúcsot is; de csakhamar szétfoszlik, eltűnik a fehér függöny, és megint tisztán látjuk komor méltóságukban a hegycsúcsok csipkés körvonalait.

Körülbelül 1700 méternyi magasságban kiérünk a gyalogfenyő övéből is, és már csak kövek és sziklák között mászkálunk. A Nagyszalóki-csúcs déli oldala a nagy köveknek tengernyi tömege. Alig van köztünk néhány gyepfolt és itt-ott kisebb kövekből egy kis görgeteg. Kietlen, sivár, csupasz hegyi táj. A kevés fű rajta sárgára, barnára aszott. Hónak még nyoma sincs. Pedig kemény hideg van, bajuszomon jégcsapokká fagy a lehelet.

Helyenként be-benézünk a nagytarpataki oldalba. Ott, a mélységbe szakadó, meredek északi oldalakon, sziklagerincektől szegélyezett

mély árkokban valamivel több a növényzet, s a zergéknek több a lege-lőjük. Egy helyen csúszva-mászva sikerül messziről látott három zerge közül kettőt körülbelül 200 lépésnyire megközelítenünk. Fiatal bakok. Egy kis gerincen, szikladarabok között és alatt fekszenek. Észrevétel-nül visszahúzódunk és megint felkapaszkodunk a főgerincre.

Nem sokáig bírjuk az északi oldalt. A völgyből olyan keményen és olyan fagyasztóan fúj a szél, hogy sietve visszakerülünk a hegytömb lankásabb, déli oldalára. Ott is keményen fúj a szél, de a Nap is süt, és akad a sziklák között olyan széltől védett sarok is, ahol néhány percig melegedhetünk és valami keveset falatozunk.

Takarékosan kell bánnunk az idővel, hiszen rövid a novemberi nap. A hómentes időjárás folytán a zergék magasán fent vannak, hát nekünk is egyre feljebb kell másznunk.

Valamikor régen, évtizedek előtt készült ösvényen járunk. Az álta-lános felfogás szerint ennek az útiránynak vajmi kevés köze van az „ösvény” fogalmához. Odalent az erdőben, majd helyenként a gyalog-fenyő bozótjában, még valóban ösvény jellege van de fönt, az ember súlya alatt csak elvétve megbillenő, egyébként alig megmozdítható, mázsás nagy kövek, gránittömbök szörnyű tömegén át, csak a lapo-sabb oldalukkal fölfelé fordított, lépcsőzetesen egymás mellé és fölé rakott kövekről ismerhető fel. Az ember állandóan egyensúlyozva, az elcsúszás veszélyét kerülve, óvatoskodva, lép körül kőre. Életemben sem így jártam egy nap annyi kővön, mint ma.

Dél már régen elmúlt és még egyre fölfelé haladunk. Mennél fel-jebb jutunk, annál gyakrabban kerülünk le a főgerincről és nézünk le az északi szakadékokba. Közben kegyetlenül fázunk. A szél egyre keményebben és egyre hidegebben fúj.

Délután 2 óra felé, körülbelül 2400 méternyi magasságban, tehát már közel a Nagyszalóki-csúcs legmagasabb pontjához, Hoepfnerrel kissé elmaradtam fővezetőnkől, „Feri bácsi”-nak nevezett Berkovsz-kytól. Amikor néhány percnyi késéssel utólérjük, azt mondja, egy derék bak nem messze fölötte, a déli oldalról jövet, vonult át a gerin-cen, s a keleti oldalba ereszkedett le. Azt mondja, ha utánaiparkodunk, még megláthatjuk.

Hát persze, hogy iparkodunk! Ámde Hoepfner hátunk mögött megszólalva figyelmeztet egy másik bakra. Alattunk a keleti oldalból bújt elő és vonul a kőgörgeteges déli lejtőn nyugatnak. Megnézzük a fekete ördögöt. Könnyen meglóhetném, hiszen csak 120-150 lépésre van tőlünk, de csak középkorú bak, és nem valami nagy a kampója. Feri bácsi pedig siettet, menjünk a nagyobb, másik bak után.

A gerincen - mindig csak sziklák és kövek között - egy darabot feljebb kapaszkodunk, majd jobbra térve, az embert csaknem eltaszító, komisz hideg széllel birkózva, lemászunk a keleti oldalba, s a sziklák között bujkálva, kémleljük a bakot. Egyszerre meglátjuk vagy 80 lépésről. Egy kis sziklán keresztben áll és lefelé néz. Ugyancsak sziklán hasalva, készülök lőni, de előbb a messzelátóval még megnézném kampóját, hogy elejtésre való-e, de ezt, sajnos, nem várja meg, a kőpárkányról lelép és rajta túl eltűnik.

Majd' megfagyok, mégis egydarabig még helyemen maradok, remélve, hogy a bakot valahol még meglátom, de, sajnos, végképpen eltűnt. Feri bácsi azt mondja, derék bak volt. A meredek oldalon lejjebb ereszkedve még keresem, de hiába. Utólag sajnálom az elszalasztott alkalmat, de nem akartam elhamarkodva lőni, és valami silányabb darab elejtését megkockáztatni.

Társaim után felmászom a főgerincre és a déli oldalon még ott érem az előbb látott bakot. Rézsút nyugatra, alattam 200 lépésre áll egy mellékgerincen, és - zergeszokás szerint - lefelé néz. Hátere a messzeségben a fehéres felhőtenger. Úgy vélem, elejthető, ha nem is a legjavából való. Hozzákészülök a lövéshez, feltámasztott puskával megcélozom, de a hidegtől remegve, érzem, hogy nem lőnék biztosan, hát lemondok róla. A bak még néhány percig mozdulatlanul áll. Szürke talapzaton fekete szobor, fehér háttérrel. Aztán megfordul, a gerincen feljebb mászik, túlsó oldalán lelép róla és ... nem mutatkozik többé. Nem bánom, hogy nem lőttem meg.

Társaim egy darabbal lejjebb, nagy kövek között és alatt, szélvédett helyen letelepedtek ebédelni és intenek, hogy kövessem jó példájukat.

Az óra $\frac{1}{2}$ 3-at mutat, már javában lefelé kellene tartanunk, hogy a sötétség bekövetkezése előtt legalább a nagy kövek tömegéből leérjünk az erdőbe. De megéheztünk és áthűltünk, jól esik a napon sütkezve falatozni, a „termosz”-ból forró teát inni és pipára gyújtani.

$\frac{1}{4}$ 4-kor felkerekedünk és iparkodunk mennél gyorsabban lefelé haladni. Lefelé talán rosszabb, fárasztóbb és az ember lábszárcsontjaira még veszélyesebb a köveken, kövek között kőről kőre lépkedés.

Rövid ideig nyugatról vízszintesen még süt a Nap, a Nagytarpataki-völgyben már sötét az árnyék, a Lomnici-csúcsot és a vele szomszédos csúcsokat a nyugvó Nap sugarai rózsaszínűre festik, és nem győzöm nézni a kékesedő felhőtenger csodásan változatos, szagatott, vad hullámaint.

Egy helyen még bekukkantunk a gerinc keleti oldalára, és vagy 200 lépésre alattunk két derék bakot látunk. Noha a hideg szél ott szinte elviselhetetlen, és annyira könnyezik a szemem, hogy csak homályosan látok, gyorsan lehasalok egy kőtömbre, Feri bácsitól elkért kabátjára fektetem puskámat, valahogyan megcélzom az egyik fekete alakot és fagyos ujjal elhúzom a ravaszt. Hibáztam vagy találtam, bizony nem tudom. Bár érzésem szerint jól lőttem, kísérőim határozottan állítják, hogy hibáztam, mert a megcélzott bak fölött, a sziklán porzott a golyó. A két bak futva tűnt el a kis mellékgerincen túl. A keresés szóba sem jön.

Leáldozott a Nap. A felhőtenger a látóhatáron sötétkék, fölötte egy lila és vörös sávva színesedett a páratömeg. Alkonyodik, egyre homályosabban látom lábam alatt a köveket, rossz helyre lépve meg-megbicsklik, meg-megrándul a bokám, és 5 órakor - még magasan fönt, a gyalogfenyő övében - meggyújtjuk Hoepfner kézilámpását, mert nélküle alig jutnánk le a hegyről.

6 órakor - már éjjeli sötétségben - a Miksa-magaslaton húzunk egyet a borókapálinkás csutorából, leereszkedünk a meredek ösvényen az erdőbe és $\frac{3}{4}$ 7-kor a Tarajkán jól esik a sikló kocsjában leülni. Tíz óra alatt legalább nyolc órát voltunk talpon az ugyancsak nehéz terepen mászkálva, hol izzadva, hol komiszul fázva.

November 5. Kísérőim tegnap azt mondták, a hó hiánya okozza, hogy a zergék olyan magasan fönt, a gyalogfenyő övében is fölül mászkálnak, és hogy üzekedésüknek még semmi jele sincs. Hó kellene és a hegycsúcsokon köd, hogy a zergék lejjebb húzódjának.

Ma nem szándékszunk kimenni - főképpen két kísérőm hivatali elfoglaltsága miatt, no meg lábamnak is kell egy kis pihenés -, azért 8 óráig alszom. Amikor pedig kinézek az ablakon, nagy öröömre látom, hogy sikeres vadászásom feltételét az éjszaka meghozta. Egyszerre tél lett. Szürke borulás ontja, szél kavarja a hópelyheket, a hegyeket pedig a gyalogfenyő övében felül köd takarja.

A délelőtt naplóírással telik el, délután pedig Erzsivel két óra hosszát a „Sziléziai ház” felé vezető ösvényen sétálok. Élvezzük a téli hangulatot a fenyőerdőben.

November 6. Tegnap este megállapodtunk, hogy még egy napig várunk. Több havat remélünk és a zergék lejjebb húzódását várjuk. Ezenfelül társaim - igazgatósági tisztviselő létükre - holnap, vasárnap inkább tarthatnak velem, mint hétköznap.

Az időjárás kívánságunk szerint alakul. Ma reggel még sűrűbb a borulás, mint tegnap volt, a hegyekből semmit sem lehet látni és sűrűen havazik.

Erzsivel sétálok délelőtt is, délután is két-két órát.

A köd nap közben sűrűsödik, délután már csak 50-60 lépésnyire lehet látni, s a havazás eláll. A földön bokán felül ér a hó, s a fenyők ágai vastag hópárnák súlya alatt görnyednek. Élvezzük a ködös, komor, szürke téli hangulatot.

Meg kell várnunk a zergevadászatra alkalmas időt. Valamikor régen a Fogarasi-havasokban is néha napokig vártam, de nem úgy, mint itt, a „Grand Hotel”-ben, nagy kényelemben és jólétben, hanem füstös kunyhóban vagy kalibában, fenyőgallyas lócán heverve.

November 7. Tegnap este Hoepfner még felüzent szobánkba, hogy ne keljek fel korán, a légsúlymérő rossz időt jelez, aligha mehetünk fel a hegyekre. Ha mégis megjavul az idő, ébresztésről gondoskodni fog. Ennek ellenére $\frac{1}{2}$ 7-kor kelek, félrehúrom a függönyt és kinézek az ablakon. Pazar szép idő van! Tiszta kék az ég, ködnek, felhőnek nyoma sincs, éles a hegyek rajza, a csúcsok rózsaszínben tündökölnek a reggeli napsütésben. Gyorsan öltözködöm, puskámból kitörlöm az olajat és közben küldőnccel megkérdeztem Hoepfner, mi a szándéka.

- Megyünk! - szól a felelet, - 8 órakor találkozunk a reggelizőteremben.

Én már 7 órakor kávézom és várom két önkéntes kísérelmet, Hoepfner és Berkovszkyt.

$\frac{3}{4}$ 8-ra megjönnek és $\frac{1}{4}$ 9-kor indulunk.

A Nagyszálló fölött, a fenyvesben ballagunk hegynek. A Nagyszalóki-csúcs délnyugati oldala felé tartunk.

Sok havat taposunk, hóborította fenyők között és alatt, tökéletes téli keretben mászunk egyre feljebb. Gyönyörű a havas téli fenyőerdő, egyre fényképezésre csábít, de nem vesztegethetem rá az időt, mennél előbb fel akarok jutni oda, ahol zergéket látni remélhetünk, hiszen okvetlenül bakot akarok löni.

Ahol az erdőből, a magas fenyőcsúcsok között fellátunk a Nagyszalóki-csúcs csupasz, köves, sziklás oldalára, a messzelátóval kémleljük a zergéket. Látunk is - szabad szemmel nem látható - három zergét egészen fönt, ahol három nappal ezelőtt mászkáltunk. Számunkra ma elérhetetlenek.

Az erdőben több nyomot látok, mint amennyi vadat ezen, a kirándulótól sokat nyugtalanított területen gondoltam. Négy szarvas, öt-hat őz, egy-két róka és nyírfajd csapája a havon árulja el a vad jelenlétét.

Másfél óra múltán az erdőöv felső határára érünk, és napsütötte helyen egy kis pihenőre és falatozásra letelepedünk. Aztán a „Sziléziai ház” felé vezető, „Magistrála”-nak elnevezett, helyenként nagy kövekkel kirakott ösvényen további másfél óra alatt mai célunkhoz, a „Három-tó”-hoz érünk.

Közben letről egyes felhők nyomultak fel a hegyekre és rövid időre elködösítették a hegyek képét. Nagyjában azonban egész nap állandós a derült, jó idő.

A Három-tó környéke egy katlanszerű, óriás hajlatban nagy kiterjedésű gyalogfenyőbozót a Nagyszalóki délnyugati oldala alatt, körülbelül 1700 méter magasságban. Tőle nyugatra az égnek meredő Gerlachfalvi-csúcs sziklafalai, északra pedig a „Szekrényes” és a „Bibircs” sziklás csúcsai keretezik a fenséges havasi táj képét.

A középső tónál letelepedünk, ebédelünk, sütkérezünk, később, hogy a vakító napsütésben a havon mégis fájni kezdünk, a gyalogfenyő elszáradt ágaival tüzet rakunk, és közben mind a hárman messzelátónkkal vizsgáljuk a gyalogfenyő övén fölül a kőgörgeteges, sziklás, igen gyéren gyepes hegyoldalakat. Megint sikerül - elérhetetlen messzeségben - a Nagyszalóki-csúcs legfelső sziklatornyai alatt három zergét felfedeznünk. A kétnapi havazás, köd és rossz idő ellenére még fönt vannak, ahol három nappal ezelőtt értük őket. Két kísérem feltevése, hogy a hó lejjebb szorította őket, és a Három-tó környékén, a gyalogfenyő övén fölül találjuk majd őket, sajnos, nem vált be. Úgy látszik, sokkal több hónap kell esnie és nagyobb hidegnek kell lennie, hogy ez az igénytelen, kemény vad a hegycsúcsokról lejjebb vonuljon és enyhébb helyeket keressen fel. A gyalogfenyő övén alul, az erdőbe azonban a tátrai zerge - szakavatott, tapasztalt két kísérem bemondása szerint - sohasem jön le, nem úgy, mint a fogarasi zerge. A Fogarasi-havasokban bizony sok zergét láttam és néhány bakot lőttem jócskán lent, az erdőben.

Három órát töltünk figyelőhelyünkön, aztán, hogy ma már nem remélhetünk elérhető zergét látni, $\frac{1}{2}$ 3-kor felkerekedünk és $\frac{3}{4}$ 5-re leérünk szállásomra, a Grand Hotelbe.

A mai napsütés odafönt, a csupasz hegyoldalakon is, valamint lejjebb, az erdőben is, sok helyen eltüntette a havat. Csak a naptól és a szélről védett helyeken maradt meg a hó változatlanul. Hát csak fogyatkozzék meg mennél jobban, ha már fel kell megint mennem a Nagyszalóki csúcsára, a kövek és sziklák közé!

November 8. Melegen süt a Nap, olvad a hó, én pedig Erzsivel egész délelőtt sütkérezem az éttermi erkélyen és közben írogatok.

Ma nincs vadászat, két kísérőm nem hiányozhat két nap egymás után hivatalában. Különbösen is meg akarjuk várni, hogy mennél kevesebb legyen a hó odafönt, a Nagyszalóki-csúcs alatt, a köveken.

Négy nappal ezelőtt még havat és ködöt kívántunk magunknak a siker érdekében, most meg olvadást és derült időt várunk. Csalódtunk abban a feltevésünkben, hogy a zergék a hó elől hamarosan lejjebb jönnek, és úgy láttuk, hogy mindenképpen fel kell másznunk 2000-2400 méternyi magasságba, ha bakot akarok löni. Ezt pedig könnyebben győzzük, ha azt az amúgy is bajosan járható kötőmeget nem takarja a hó, s az ember látja, hová lép.

Hát csak olvadjon, csak tűnjék el a hó mennél előbb!

Délután romlik az idő, felhősödik az ég és köd borul a hegyekre. Ebéd után, sétálás céljából, Erzsivel gyalog felmegyek a Tarajkára. Hideg ködben, szélben érünk fel oda, mindjárt visszafordulunk és uzsonnaidőre megint lent vagyunk a szállodában.

Estére ropogásra fagy a még megmaradt, olvadós hó.

November 9. Tegnap este megállapodtunk, hogy ma reggel - ha csak lehet - felmegyünk a Nagyszalókira. Ezért 6 óra után felkelek és 7 órakor indulásra készen várom a reggelizőteremben társaimat.

Az idő bizony nem kedvemre való. A hegyeket ugyan látjuk, de az ég beborult és ködfoszlányok lebegnek a völgyekben és az oldalak félmagasságában.

A sikló 8 órára felvisz bennünket a Tarajkára. Az erdőben keményre fagyott havat taposva mászunk fel a Miksa-magaslatig. Ott 1550 méter magasságban, az erdőöv felső határán gorombán, jéghidegen fűj és felülről, a főgerincről, csúnyán zúg-búg a viharra erősödő szél. A felhők pedig gyors iramban jönnek alulról és időnként elborítják a Nagyszalóki déli oldalát. Két derék társam - attól tartva, hogy jóindulatukat és segítőkészségüket kétségbe vonhatnám - szinte vonakodva vallja be, hogy cserkészteünket ma reménytelennek véli; odafönt, az ormokon, gerinceken, a szélvihar ma csaknem elviselhetetlen és na-

gyobb távolságra biztosan lőni aligha lehet. Tehát 9 óraker visszafordulunk, leereszkedünk megint az erdőbe - és egy szarvasbika, néhány őz, egy róka, egy nyúl, egy nyírfajd és több mókus csapáját keresztezve - az Ötforrás felé kerülünk, útközben egyet pihelve megesszük egész napra hozott elemózsiankat, és délelőtt 11 óra után megint lent vagyunk Ótátrafüreden.

Ilyen körülményes a zergevadászat, ennyi időpazarlással jár különösen a Magas-Tátrában, ahol a zergék még ilyenkor, novemberben is, magasan fűnt, a gyalogfenyő övént jóval fölül tanyáznak, és még nem üzekednek, főképpen pedig Ótátrafüred környékén, ahol nem lehet a zergék közelében vadászaknyhóban lakni és minden cserkészet alkal-mával 1000-1500 méternyi magasságot kell megmászni. Node annál nagyobb dicsőség és érdem aztán, ha az ember végül mégis lő egy derék bakot!

A következő két nap két társam - hivatali elfoglaltságuk miatt - nem tarthat velem, ezért nekem is le kell mondanom a vadászatról.

November 10. Pihenek és várom a holnapután, következő, remélt hegymászásunk napját.

Ragyogó kék égűl tűz a Nap szállodai szobánkban reggel 8 óraker, mialatt öltözködünk. Sarokszobánk északkeleti ablakán kinézve azonban látom, hogy a Nagyszalóki-csűcsön nagy felhősűveg akadt fenn. Ilyen is marad az időjárás egész nap. Különösképpen éppen a Nagyszalóki-csűcsot takarja egész nap a felhő, tőle jobbra-balra, a Lomnici- és a Gerlachfalvi-csűcs tisztán mered a kék égnek.

Déltájt meglátogat a Nagyszállóban Bethlenfalvy Ernő, és jövő nyárra meghív két-három őzbek elejtésére Toporcra.

November 11. Ma a második napot pazarlom el vadászat nélkül, csak azzal, hogy várom a holnapot, amikor két kísérom megint ráér hivatalt mulasztani és velem tartani.

Az időjárás hasonló a tegnapihoz. A gyalogfenyő felső határáig tiszta a levegő és tűz a Nap, azonfelül azonban ma reggel minden hegycsűcs felhőbe burkolódzott.

Rosszul esik, hogy nem vadászhatok, hogy nem mászkálhatok a zergék után.

Délután Poprádon meglátogatjuk Bohus Jenőéket. Náluk találko-zunk Lipter Dezsűvel, aki éppen ma jött le a Bélai-havasokról, és azt mondja, hogy csaknem elviselhetetlen ott fűnt a szél s a hideg. Három

nap alatt vagy hatvan zergét látott, az üzekedés bármilyen jele nélkül. Közvetlenül a gyalogfenyő öve fölött találta a zergéket és egy bakot lőtt.

Este a felhők magasan járnak, s a telihold világításában tisztán látszanak a legmagasabb hegycsúcsok is.

November 12. (péntek!) A sikló megváltozott menetrendje folytán csak 9 órára érünk fel a Tarajkára.

Ma az időjárás két kísérem - vagy vezetőm - véleménye szerint zergevadászatra a lehető legalkalmasabb. Kevés széllel havazik, az ég beborult, a hegyeket időnként és részlegesen ugyan felhők lepik el, de nagyobbára - hol tisztábban, hol homályosabban - mégis látni lehet, aszerint, hogy a havazás ritkul vagy sűrűsödik.

10 óra felé a Miksa-magaslaton kiértünk az erdőből a gyalogfenyő övébe. Két társam messzelátójával már vizsgálja a kőgörgeteges lejtő onnan látható részét, de zergét nem lát.

Aztán - a már leírt ösvényen - lépkedünk, mászunk, kapaszkodunk, csúszkálunk, botladozunk és egyensúlyozva kerüljük el a lábszárcsontjaink épségét veszélyeztető elcsúszást. A kanyarulatós ösvényen egyre feljebb jutunk, és valamikor déltájt kint vagyunk a gyalogfenyőbozótokból is. Ott rövid ideig pihenve ebédelünk.

Hegymászásunk iránya természetesen a Nagyszalóki-csúcs.

Ami a gyalogfenyőn fölül van, az csak kőgörgeteg, az egymás hegyén-hátán heverő mindenféle nagyságú és különböző alakú kövek tömege, közte sziklák, komor, néma, merev magány, amelyben a csak felhőket kergető szél okoz mozgást.

Déli irányból, a sík vidék és az alacsonyabb hegyek felől, nagy felhőtömegek tódulnak-nyomulnak fel, a Magas-Tátrába. A havasi táj képe lépésről lépésre és percről percre változik. Hol semmit sem látni a hegyekből, hol kibukkan a ködből a Lomnici-csúcs és a Középorom, vagy a Szalóki-csúcs oldala a Királyorral válik szabaddá.

A velünk egymagasságban, sőt alattunk is felénk nyomuló, hullámzó, hömpölygő, gomolygó, sűrűsödő, ritkuló, alakjukat és színüket egyre változtató felhőket nézni külön gyönyörűség. Többnyire alattunk ütköznek neki a hegyoldaloknak és kúsznak rajtuk fölfelé.

Mi meg csak mászunk, egyre feljebb mászunk, zergét kémlelünk, de csak néhány darabnak már behavazott csapáját találjuk.

Helyenként a főgerincről lenézünk a félelmetesen zord tarpataki oldalba, a függőleges sziklafalak között, az ormok, párkányok, gerincek, tarajak és a meredeken leszakadó görgetegek alatt tátongó mélységbe. Ott is hol mindent eltakar a szélhajtotta köd gomolygó tömege,

hol meg néhány percre tisztul a kép és messzelátónkkal keresünk zergét. De nem találunk egyet sem! Kihalt, élettelen a hóborította kövek és sziklák világa; kezdem gyanítani, hogy - amit napokkal ezelőtt a Három-tónál járva reméltünk és gondoltunk - a zergék végre mégis lejjebb húzódtak, s a Nagyszalóki-csúcs néhány zergéje talán lent van a Három-tó környékén.

Mennél feljebb jutunk, annál több havat taposunk. A hóborította nagy köveken járni nehéz munka. A szögek között kitöltve, a cipőtalpra ragad a hó és fokozza az elcsúszás veszélyét, ezért az amúgy is csúszós köveken ugyancsak küzdelmesen jut az ember tovább. Nekinekírúgom a cipő talpát a kövek élének, hogy leverjem róla a vastagon ráragadt havat. Ezt öt-hat lépésenként kell megismételnem.

Félix egyhelyen bemászik a tarpataki oldalba, hogy egy melléggerincről szétnézzen. Onnan integet nekünk, hogy nem lát semmit. Nem várom meg visszatérését hozzánk, hanem Feri bácsival a főgerincen mászom tovább. Később, bennünket utólérve, mondja, hogy a sziklák között egyszerre csak egész közel akadt össze egy véletlenül csaknem neki szaladó fiatal zergebakkal. Üzekedő makogására lett figyelmes.

Délután $\frac{1}{2}$ 3-kor, körülbelül 2400 méternyi magasságban, céltalanul véljük a feljebb mászást, már nyomokat sem látunk, gyarapodik a hó, erősödik a szél, fokozódik a hideg, gyakran akadályozza a látást a köd, két óra múlva éjszaka van, addig pedig még csak a gyalogfenyőig sem jutunk le, hát megfordulunk és kezdődik a nagy köveken kínlódásos lefelé tornászás. Ez még keservesebb, még fárasztóbb munka a fölfelé mászásnál.

3 óra tájt az elől járó Feri bácsi a főgerinc élén megtorpan és int, hogy valamit lát. Egyszerre mellette termünk. Lemutat a tarpataki oldalba. Messze lent, a havas, meredek lejtőn három fekete kis pont mozog. Három zerge! Egy kecske a gidájával és egy náluk még jóval sötétebb, köpcösebb alak, egy bak. Az üzekedés első jele. Ebben a körülbelül 2300 méteres magasságban, a ritka levegőben, nehezebb a távolságot megbecsülni, mint lent, a síkságon. Legalább 350, ha nem 450 lépésre vannak tőlünk. Úgy érzem, meg kell kísérelnem a nehéz lövést; talán ez az utolsó alkalom - nemcsak ma és ezen a kirándulásomon, hanem életemben is - egy tátrai zergebaktól löni. A messzelátóval csak egy pillantást vetek fejére. Kampóját a tátrai viszonyokhoz képest elfogadhatónak nézem. Amúgyis derék baknak látszik, amint a kecske és gida fölött, a lejtőn állva, mellső lábával kotorja, szórja a havat, bizonyára azért, hogy hozzáférjen alatta a kevés, sárga avarfűhöz.

Lehasalok egy nagy kőlapra, elém teszem kabátomat, ráfektetem a puskát és a célzó távcsövön át nézném a bakot, de nem látom. A lencsékre pára rakódott, olyan homályosak, mint a tejüveg. Félix zsebkendőjét nyújtja nekem, azzal törülgetem a lencséket, amíg - bár nem tisztán - mégis átlátok rajtuk.

Aztán az irányzékot a 300-as távolságra állítom. Ez is vesződésesen sikerül, mert a csavar a nagy hidegben, mintha befagyott volna, nem mozdul. Két kézzel erőltetem, amíg végre sikerül megmozdítani és az irányzékot a 100-asról a 300-asra csavarnom.

Aztán a keresztben álló bakot testközépen megcélzom, és a rögtönzött ravaszt fagyos ujjammal megérintve, érzem, hogy kissé hátul és magasán kapja a bak a golyót. A köpcös fekete alak megperdül, hátulja leroskad, a lejtőn lefelé csúszva mellső két lábával kapaszkodni akar, két kinyújtott hátsó lábát maga után húzza, úgy szánkázik gyorsan lefelé, majd oldalára fordul, egyre sebesebben gurul és ... szemünk elől tűnik. Előttünk nem messze egy sziklataraj takarja.

A főgerincen nagy darabot lejjebb kerülve olyan helyre jutunk, ahonnan lelátunk a lejtő folytatására. Messziről látszik a havon a bak lecsúszásának, majd gurulásának és egy sziklafalon lezuhanásának nyoma. A fal fölött, gidája mellett, áll és lefelé néz a kecske. Alatta, még jókora darabbal lejjebb, fekszik a bak. Még él, fejét emelgeti. Nem sokáig nézhetjük, alulról köd tódul fel a hegyoldalra és eltakarja.

Arról, hogy a bakot még ma megkerítsük és lecipeljük Ótátrafüredre, szó sem lehet. Jómagam nem vállalkoznék arra, hogy lemenjek hozzá. Nem vagyok elég gyakorlott hegmászó és irtózom a mélységtől. Két társamnak is hágóvasra és kötélre lenne szüksége, hogy megközelítse, és még egy harmadik segítőtársra, hogy felhozza a bakot a főgerincre. Ezenfelül ennek a feladatnak az elhalasztására kényszerít az a körülmény is, hogy elvégzésébe legalább három-négy óra telne, márpedig másfél óra múlva ránk sötétedik. Két társam megígéri, hogy holnap egy napszámos segítségével lehozza a bakot Ótátrafüredre. Ebbe bele kell nyugodnom, annál is inkább, mert úgyis egy kis lelkiismereti furdalásom van, hogy a bakot meglőttem. Vadászerkölcsi felfogásom szerint az ember csak olyan vadat ejtsen el, amelyet saját erejéből kézre tud keríteni, és kötelessége is minden elejtett vagy halálra sebzett vadját kézre keríteni. Ilyenformán ennek a tátrai zergebakomnak elejtése nem kifogástalan vadászos cselekedet.

Egy-egy kupica boroviczka pálinkával mégis megünnepeljük a bak elejtését, aztán folytatjuk menetelésünket lefelé.

½ 5-kor, még a gyalogfenyő felső határán, ránk alkonyodik. Meszse, lent, a Tarajkán, még lejjebb Újtátrafüreden és még távolabb, Alsófüreden, valamint a sík vidéken, a községekben kigyulladnak a lámpák. Mesésen hangulatos kép!

Negyedórát pihelve falatozunk, aztán meggyújtjuk lámpásainkat, és a sötéttséggel, hóval, kövekkel birkózva, a gyalogfenyő ágaiba kapaszkodva, lebotorkálunk 6 órára a Miksa-magaslatig, majd az erdőn át 7 órára a Tarajkára. Mivel az utolsó siklóról lekéstünk, onnan is gyalog kell lemennünk Otátrafüredre. ¾ 8-kor a Grand Hotelben vagyunk.

Ezúttal tehát megint bevált a péntek!

November 13. Zergebakom lehozását holnapra, vasárnapra halasztották, mert sem Hoepfner, sem Berkovszky - főnökük rendelkezése szerint - nem mehet el hivatalából. Egész délelőtt havazik; aggodom, hogy a hóval betakart bakot majd nem találják meg.

Az időjárás itt óráról órára változik. Délután is hol sötétszürke köd borul a hegyekre és sűrűen havazik, hol tisztul, derül az idő és fellátni a Nagyszalóki-csúcsra. De a hegyerincet súrolva gyorsan vonuló felhőkből azt is látni, hogy odafönt kegyetlen szél fúj. Ma bajos lett volna zergebakomat onnan fönről lehozni.

Fene dolog az a zergevadászat!

Este 9 óra után szép holdvilágban tiszták a hegycsúcsok.

November 14. Ma van az a nagy nap, amelyen Hoepfner Félix Berkovszkyval és még egy jó hegymászó társával felmegy a Nagyszalókira zergebakoméért. Hágóvasakkal, csákányokkal és kötelekkel felszerelve vágnak neki reggel 9 órakor a nagy vállalkozásnak. Úgy festenek, mint valami mentőcsapat. Erzsivel elkísérem őket a siklón a Tarajkára, aztán amíg ők hárman felmászhatnak a Nagyszalókira, ketten - csak sétálás, fényképezés és időtöltés céljából - lemegyünk a Tarpataki-völgybe, és a nagy vízesésen túl, a Kőpataki-tó felé vezető úton ballagunk hegynek, míg csak meg nem unjuk a rossz időt és víz-sza nem fordulunk.

Reggel még úgy látszott, hogy jó idő lesz, a felhők magasan jártak, s a hegycsúcsokat sütötte a Nap. Délelőtt 11 órára azonban megint felhők tódultak fel a hegyekre és sűrűen havazott. A Tarpataki-völgy keleti oldaláról nézném a Nagyszalóki-csúcs szakadékos, sziklafalas, meredek északkeleti oldalát, ahol derék társaim mászkálnak, de abban

a magasságban, amelyben tegnapelőtt elejtett zergebakomat hagytuk, havazik és a köd takar mindent. Dél tájt azt mondom, ha eddig nem találták meg a bakot és nem cipelik fel a gerincre, sohasem kerül kézre. A köd és a havazás sűrűsödik és cudarul fúj a szél.

Hóviharban térünk vissza $\frac{3}{4}$ 1-re a Tarajkára, megvárjuk a sikló következő járatát, és $\frac{3}{4}$ 2-kor a Grand Hotelben ebédelünk.

Közben elállt a havazás és időnként - de mindig csak néhány percig - fellátunk a hegycsúcokra. Aggódva várom a három gyakorlott, derék hegymásztót, és alig bízom benne, hogy zergebakomat lehozzák. Komisz idő lehet ott fent, a Nagyszalóki csúcsa alatt, a gerincen, felhőben, ködben, hófúvásban.

Ótátrafüreden olyan enyhe az idő, hogy olvad a hó.

Lassan telik el számomra a délután.

Végre 5 óra tájt megjönnek ... zergebak nélkül. Elmondják, hogy tegnapelőtt délután óta rengeteg hó esett odafönt és mindent vastagon betakart. Hágóvással a lábukon hosszú kötélén ereszkedtek le arra a helyre, ahol a bak feküdt, elkotorták ott a havat, megtalálták a véres fekvőhelyet, és megállapították, hogy a bak - bizonyára haláltusájában vergődve - a meredek hegyoldalon tovább csúszott, gurult. Vagy 80 lépéssel lejjebb valami kőlapon még találtak vért, aztán maguk is hasig jártak a hóban, sőt nyakig süppedtek a hófúvásba, és a méternél magasabb hórétanggal takart köves, görgeteges meredekségen, rengeteg hóval borított, nagy kövek között fel kellett hagyniok a kereséssel. Abban bíznak, hogy majd tavasszal, amikor elolvad a hó, legalább a bak koponyáját menthetik meg számomra.

Cserkészetemnek a Magas-Tátrában tehát ez a befejezése és eredménye. A tavasszal esetleg megtalált koponya nekem már nem trófea és nem öröm.

Egy tátrai zergekampó nem olyan jelentős trófea, amely gazdag gyűjteményemből hiányzik. Ha meglenne, sem számítana sokat, de a sok fáradság, szívós hegymászás révén egy kitűnő lövéssel elejtett zergebak elvesztése, döggé válása, ronda dolog. Noha nem azért jöttem a Tátrába, hogy valakinek a konyhájára zergehúst szállítsak és egy kampópárt vigyek haza, mégis szörnyen elkedvetlenül érzem, amikor az öreg Feri bácsi gyászos hangon elsőnek közölte velem, hogy a bakot nem találták meg. Miért e nagy bánat? Mert az elejtett vadnak hanyagságból, kötelességmulasztásból vagy tehetetlenségből való elvesztése a vadász mesterség hitelét rontja, magas erkölcsi színvonalát szállítja le a céltalan pusztításra.

Ebben az élményemben a vadászerkölcsi hiba legfőképpen abban van, hogy a halálra sebzett, gerincen lőtt, tehát feltétlenül hamarosan kimúlt és gyakorlott hegymászók által biztosan kézre keríthető bakot a lövés után csaknem 48 óra elmúltával, rengeteg havazás és hófúvás után keresték. Ha mindjárt másnap korán reggel mentek volna fel érte, bizonyára megtalálták volna.

A másnapi keresésre utasítást úriembereknek, a fürdőigazgatóság tisztviselőinek, vendég létemre, nem adhattam. A másik hiba tehát abban van, hogy nem volt hivatásos, fizetett kísérőm, egy vadászosan érző és cselekvő, lelkiismeretes vadőr, hogy rá voltam utalva a baráti szívességre.

A harmadik hiba - igen szigorú és a legmagasabb vadászerkölcsi megítélés szerint - pedig abban van, hogy olyan vadra vadásztam és lőttem, amelyet a maga életterén követni nem tudok. Elsősorban nekem, a vad elejtőjének kellett volna másnap reggel elmennem a bakért, de erre a szédítően meredek, sziklás, kögörgeteges hegyoldalon hegymászóképességem, sajnos, nem elégséges.

Szép álom, hogy a magam erejéből egy tátrai zergebakot lövök és kampója megérdemelt trófeám lesz, ily módon semmivé vált.

Holnap csomagolunk, búcsúzunk és hazautazunk.

Noha három hét telt el azóta, hogy a Tátrától - ki tudja, mennyi időre - elbúcsúztam, és az elveszett zergebak miatt bánkódva és boszszankodva hazajöttem Budapestre, és bár azóta időbeli sorrendben más vadászkirándulások leírásának kell naplómban következniök, annak folytán, hogy naplóm utólag, rendszerint néhány hónapi késséssel diktálom drága szép Pofikámnak, közbeiktathatom Hoepfner Félix december 2-án kelt, és 6-án kezembe jutott levelét, amely folytatása és befejezése vadásznaplóm tátrai fejezetének. A fogalmazásban hibás, magyartalan levelet kijavítva idézem:

„Kedves Herbert bátyám! Noha Berkovszky barátunk véleménye szerint meg kellene Téged kímélnünk attól, hogy megtudjad a valóságot, úgy gondolom, helyesen, sőt éppen Veled szemben kötelességtudóan cselekszem, amikor Neked a következőket jelentem:

Három nappal elutazásod után - egyrészt azért, mert enyhe idő következett be a hegyeken és sok hó elolvadt, másrészt, mert nem tudtam belenyugodni abba, hogy zergebakodat egész télen kint hagyjuk a havason és trófeádat majd csak tavasszal hozzuk le - mind a hárman ismét felmászunk a Szalókira, zergebakodat megkeresni és a hóból kiásni. Hosszas kutatás után - a kellemetlenül szeles időben már azon voltunk, hogy felhagyunk a hiábavaló munkával, illetve a meddő fára-

dozással - egy valamikor leszakadt sziklatömb előrehajló fala tövében megleltük zergédet. Bizonyára vergődése közben csúszott és ékelődött be a nagy kövek közé. Éppen ott akadtunk rá, ahol a múltkor - két nappal elejtése után - olyan sokáig hiába kerestük. Ezúttal sem találtunk volna rá, ha egyikünk mászkálás közben akarata ellenére le nem csúszik a két-három méteres törmelék szikladarabok közé és ily módon véletlenül oda nem jut a zerge teteme mellé.

Következett azonban az, a bennünket nagyon elszomorító felfedezés - amely miatt Feri bácsi előtted hallgatást javasolt -, hogy zergéd nem bak, hanem egy »fantasztikus sötétszörű, erős *kecske*«. A golyó - ahogyan helyesen tudtad és bemondtad - a vesék táján, gerincét törte el. Fejét levágtam, hazahoztam, koponyáját megtisztogattam és eltettem Neked. Nagyon, nagyon bánom, hogy vadászatod nálunk ilyen rosszul sikerült...”

Hogy zergém végül mégis megkerült, nekem bizony öröm. Hogy bak helyett öreg sutát lőttem, nem bosszúságom. Félix túlozva kesereg miatta. Az öreg kecske - ha nincs gidája - éppúgy lőhető, mint a bak, sőt valami fiatal baknál többet érő vadászsákmány. Ennek a kecskének nem volt gidája. Félix még fiatal, aránylag nem sok nagyvadat lőtt, túlságosan buzgó vadász, és - ahogyan leveléből látom - a zergekecske elejtését nagy hibának gondolja. Pedig nem az !

SÁRSZENTÁGOTA (Fejér megye)

November 21. Ködös, nyirkos, szürke novemberi nap. Budapest-től Szilfamajorig a vonat ablakán peregnek le az esőcseppek. Aztán nap közben nem esik, csak este, vak sötétségben a faluból az állomásra döcögve, ázunk a vékonyan permetező esőben.

Délelőtt 11-től délután 4-ig tizennégyen puskások, negyven hajtóval, öt hosszú vonalhajtásban löjük a sok vadat. Valóban sok a vad ezen a sik területen az akácokban, a nyárfásokban és a kevés tölgyültetésben, sokat is lövünk, de a hajtók fegyelmetlenül serege sokat el is lop. A vadszállító szekérre 150 nyulat és 139 fácánt raknak fel.

Ma megint a Beke Jenőtől örökölt, kis húszas puskával igen jól lőttem. A magam eredménye *15 nyúl és 20 fácánkakas*.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

November 25. Egész nap esik az eső. Szürke, nyirkos novemberi idő. Reggel, amikor a tanyától nyugatra, a nagy síkságon vonalhajtásban löjünk a nyulakat, kellemetlenül hideg szél fúj. Estig mindnyájan alaposan megázunk. Vizes minden ember, vizesek és sárosak a lőtt nyulak és fácánkakasok. Mégis vidáman puskázunk egész nap. A szabad mezőn kezdjük, a műúttól keletre, a turjánban folytatjuk és az ócsai út alatt és fölött, az akácosokban fejezzük be.

Tizenkét puskás hetven hajtóval hét hajtásban összesen 236 nyulat, 35 fácánkakast és egy szalonkát lő. A magam eredménye *36 nyúl és 5 kakas*.

NAGYBORSA (Pozsony megye)

November 28. Körvadászat Jamniczky Ottokár vadászterületén. Szép, derűs az idő, reggel gyenge fagy, nap közben enged, délután erősödik a szél. Nagyjában kellemes időjárás körvadászatra. Mindvégig tökéletesen sík terepen, gyéren fasorok szegélyezte és egy helyen kisdarab erdő tarkította szántóföldeken négy nagy kört alakítunk. A puskások száma, sajnos, huszonhat, a hajtóké csak hetven. Az összeredmény 488 nyúl és öt fácánkakas. Ebből a magam eredménye *38 nyúl*; ezenfelül még *egy üregi nyulat* is lőttem.

Tegnap estére értem Nagyborsára, és ma estére érek haza, Budapestre.

PUSZTASZABOLCS (Fejér megye)

December 4. Itt vagyok megint - mint két hónappal ezelőtt -, hogy megbízatásomnak eleget tegyek, és ősutákat selejtezzek. Ezúttal Erzsi velem van.

Reggel a hideg vendégszobában arra ébredünk, hogy eső veri az ablakot. Már tegnap este is szemergő esőben hozott a kocsi az állomásról a tanyába.

Kastner Guidóéknál töltjük a délelőttöt, jobb időt várva.

Délután aztán Kastnerrel és a vadőrrel kihajtatok a határba; Erzsi - szerencséjére - nem tart velünk, a jó meleg kandalló mellett, a karosszékben marad.

Csúnya idő van. A földet egy-kétujjnyi vizes hó foltosan takarja. A lovak nehezen húzzák a kocsit a sárban. Hideg szél fúj és szemereg az eső. Sivár kerete a vadászatnak! Minden vad nyugtalan, bizalmatlan, talpon van és már messziről menekül előlünk. Rengeteg nyúl futkos a mezőgazdasági táblákon ide-oda.

Az ötezer holdas birtoknak csaknem felét keressük végig két óra alatt és 30 őzet olvasunk meg. Igen kevés köztük a bak. Csak 200 lépésnél messzebből lőhetnék, de semmi kedvem hozzá. A hideg szél és eső akadályoz meg abban, hogy az őzeket rendesen szemügyre vegyem. De nem is látom célját az állomány apasztásának. Határozottan selejtes darabokat nem látok köztük.

Rövid a nap, 4 óra után már erősen alkonyodik és ázottan tértünk be a tanyába.

December 5. Megenyhült az idő, elállt a szél, elolvadt a hó és gyéren ködös a levegő. Délelőtt öt óra hosszat kocsikázom Kastnerrel és a vadőrrel. Nagyjában végigkeressük az egész birtokot, és összesen csak 23 őzet olvasok meg. Ez az a híres őzállomány, amelyet Mailáth-Pokorny tavaly télen 300 darabra becsült, s amelyből száz darabot kellene kilőnöm! Kastner azt mondja, tavaly ilyenkor 200 őzet lehetett a birtokon megolvasni, és nem érti, mi módon csappant meg annyira a számuk. Mivel az őzeknek ezen az ötezer holdon úgyszólván semmi takarásuk sincsen, és a szabad mezőn, az ilyenkor valóban sivár, pusztá szántásokon, vetéseken egy kilométerről már szembetűnnek, az ember az állomány megbecsülésében alig téved. Véleményem tehát az, hogy a birtokon kevés az őz, és az állomány apasztása címén egyet sem szabadna lőni. Ennek ellenére lövök Pokorny konyhájára egy *őzsutát*, a magaméra *két nyulat* és ezenfelül egy *kóbor ebet*, amely éppen egy nyúlon lakmározik.

Délután a szobában üldögélünk és este hazautazunk.

GYULAVÁRI (Békés megye)

December 9. Házigazda és meghívóm Inkey Zsigmond. Tegnap késő este értem Solymospusztára, egy hosszas, körülményes, hideg, sötét utazás után. A vonatot mostanában nem fűtik és nem világítják.

Borongós, szürke az idő és tenger a fekete sár.

Két vonalhajtást rendeznek 136 hajtóval. A puskások száma - nagy örömmre - csak öt. A hajtás tüskén-bokron, szántáson, legelőn, réten, de legfőképpen erdőben, lécesekben és bozótos vágásokon halad át.

Délelőtt 9 órakor kezdjük, délben egy órát pihenünk és délután 3-kor fejezzük be. A sík alföldi tájon nagyjában igen kényelmes vadászat és - főképpen az erdőben - mulatságos a puskázás.

Az öt puskás összesen 333 nyulat és 76 kakast, vagyis 409 darabot lő.

A magam eredménye 73 *nyúl* és *kilenc fácánkakas*, tehát 82 darab - 174 tölténnyel.

December 10. A tegnapi vadászmultság megismétlése - természetesen a terület más részén -, csak azzal a különbséggel, hogy ma heten vagyunk puskások. A két hosszú vonalhajtás összes eredménye megint csak főképpen az erdőben, rudasokban és vágásokban - 365 nyúl és 54 fácánkakas.

Ebből én 59 *nyulat* és *nyolc kakast*, vagyis 67 darabot lőttem 153 tölténnyel.

Az idő ma is csak olyan volt, mint tegnap, szürke, borongós, sáros.

December 11. Egész délelőtt szemereg az eső. Olyan nagy és olyan ragadós a fekete sár, hogy négy-négy ló húzza a vadászokcsikat és hat-hat szilaj ökör a vadat szállító szekereket. Hangulatos, jellegzetes képek! Sajnos, elmulasztom a fényképezést. Délutánra eláll az eső. Egyébként a mai vadászat beosztása is ugyanaz, mint az előző két napé. Két hosszú vonalhajtás az erdőben 140 hajtóval. Ma csak hatan vagyunk puskások.

Sok őzet, néhány dámvadat és két szarvasbikát látok, 50 *nyulat*, 14 *fácánkakast* és *egy szajkót*, vagyis 65 darabot lövök és 142 tölténnyem fogy el. A hat puskás összes eredménye 238 nyúl és 45 kakas, tehát 283 darab.

A három vadásznap együttes mérlege a következő:

Átlag hat puskás lőtt összesen 936 nyulat és 175 kakast, vagyis 1111 darabot; ebből én 182 nyulat és 31 kakast, vagyis 213 darabot lőttem. Az egy puskára eső átlag 185 darab lenne, tehát az átlagnál 28 darabbal lőttem többet. Elfogyott 469 tölténnyem, vagyis 2.2 tölténnyembe került az elejtett, jobban mondva a felvett vad darabja, ugyanis sok jól meglőtt vadamat, főképpen kakasomat, a hajtók nem vették fel.

Holnap reggel utazom haza.

FÜZÉRRADVÁNY (Abaúj-Torna megye)

December 17. Egy régi vágyam teljesül, amikor Gróf Károlyi István meghívására a híres radványi területre megyek vadászni, hogy a nekem engedélyezett muflonkost és néhány szarvastehenet meglőjem.

Decemberben a természet hó nélkül valóban sivár. A vonat ablakából látott tájak - szántások, tarlók, rétek, fák, bokrok és a közeli dombok - komoran, csüggesztően szürkék. Szinte ellentétesen hat ma fölöttünk a derült kék ég és néhány sárga-fehér-szürke felhő.

Délután 1 órakor Sátoraljaújhelyen szállok ki a vonatból. Party István erdőmérnök, uradalmi vadászmester az állomáson vár, aztán gépkocsi visz ki bennünket kevés hótakarta mezőn át, hótól szürkéllő erdőborította dombok és alacsony hegyek közelségében, az út utolsó szakaszán pedig szép öreg erdeifenyők alkotta két hosszú fasor között a radványi Kastély-szállóhoz. Egyelőre - egy, talán két napra - itt szállok meg. Vadászembernek szörnyű fényűzés! Még az ótátrafüredi Grand Hotelnél is sokkal előkelőbb. Hazai és afrikai pompás vadásztróféakkal díszített nagy, magas termekben szép régi bútorok, nagy kandallókban égő fahasabok ... csupa kényelem és kényeztetés.

A vonaton velem jött egy fizető vadászvendég, Temessy Milán altábornagy feleségével és hadnagy fiával. Party az állomáson mutatott be egymásnak. Ő is muflonkost akar löni.

Ebéd után 3 órakor barkácsolókocsin hajtatunk ki a százhatvan holdas díszkertből a háromezer holdas vadaskertbe. Ennek vadállománya körülbelül 300 muflon, 50-60 szarvas és ugyanannyi őz.

Nagyon, nagyon szép vidék. A kertben pompás, öreg fák, tölgyek, lucfenyők, erdeifenyők, nagy tisztások és egy erdőkeretezte tó.

A vadaskertben meglehetősen magas hegyoldalakon lécesek, ritkított szálások és fiatal vágások. Errefelé már néhány ujjnyi hóréteg takarja a földet és jócskán hideg van.

Jó félóráig kocsin járjuk a szálásokat, majd végül félórát vágásban gyalogszettel mászunk egy hegyoldalon lassan fölfelé. Nem sok időnk van, $\frac{1}{4}$ 5-re besötétedik. Mégis látunk három részletben tizenegy muflont és egy csapatban ugyanannyi szarvastehenet és borjút. A muflonok között két derék kos is van, de ma még nem igyekszem löni. Party azt mondja, tud számomra egy igen derék kost, azt akarjuk holnap megkeresni.

Vacsorára, sajnos, át kell öltöznöm, kopott vadászruhámmal nem illik az előkelő környezetbe, a főúri kastély termeibe, az estélyiruhák közönség társaságába. Party azzal vigasztal, hogy holnap vagy holnapután vadászházba költözünk.

December 18. Holdvilágos, derült, hideg az éjszaka hajnal előtt 6 órakor, amikor a Kastély-szálló előtt Partyval kocsira ülök. A hőmérő 6 fokot mutat fagypontra. Lassan kidöcögünk a vadaskertbe. Félóra múltán már a szálerdőben is meg lehet látni a vadat, annyira megvilágosodott. Látunk is mindjárt egy etető mellől előlünk elbaktató négy fiatal muflonkóst.

Sokat kocsizunk, többnyire a szálásokban hegynek kanyargó szerutakon egyre feljebb, és hol itt, hol ott látunk néhány szarvast és muflont. Olyan derék kos, amelyet nekem szántak, sokáig nem látunk, pedig nagydarab területet kerestünk végig.

Hideg a reggel, deres a fű és a bokrok, cserjék minden ága. Odalent, a hegyoldalak aljában, a laposokon, völgyekben a páratömeg bizonyos magasságig eltakarja a táj képét, csak a távoli hegycsúcsok halványkékes körvonalai állnak ki a ködtengerből. Helyenként leszállok a továbbdöcögő kocsiról, és utána ballagok, hogy valamennyire megmelegedjem. Amikor vadat nézni a messzelátót egy-két percig szemem elé fogom, ujjaim meggémberednek és fájnak a hidegtől.

½ 8-kor mesésen világít be a Nap az erdőbe. Vörösrre festi a fatörzseket, sárgára a havat, s a fényfoltok között lila és kék árnyékcsíkok támadnak.

Vadat főképpen a délnek lejtő, hómentes hegyoldalakon találunk. Hol muflonokra, hol szarvasokra - tehenekre, borjakra és fiatal bikákra - akadunk. A vad alig törődik a kocsival, a szarvasok 100-150 lépésről nyugodtan nézik, figyelik, a muflonok pedig rá sem hederítenek.

½ 9-kor egy magaslaton elhagyjuk a kocsit és a szálásból kicserkelünk a vágásba. Az alacsony csalitosban ide-odabandukolva, megint látunk vadat. Egy csapat szarvastehén már messziről észrevesz, és alattunk, a lejtőn 200 lépésről kerekedik old. A muflonok nem olyan kényesek. Noha a fagyott hó és haraszt ropog cipőnk talpa alatt, négy jerke bevár vagy 50 lépésre, aztán mellettünk elbaktatva, bevonul a szálásba, ahonnan kijöttünk.

Party figyelmeztet, hogy a közelben riaszt egy muflonkos, meghalotta pisszentését. Én persze nem hallom. Aztán meglátjuk, amint alattunk száz lépésre, három jerke nyomában ugyancsak a szálás felé baktat. Party azt mondja, derék kos, lőjem. Felkínálja széles hátát

feltámasztásra. Megkísérlem a kos megcélzását, de nem vagyok biztos a dologban, nem nyugodt a kezem, hát nem lövök. A kos negyedmagával bevonul a ritka szálalba. Ott helyenként 150-180 lépésről még látjuk, de ilyen messziről szabad kézből nem akarok rálőni.

Végre sikerül egy valamikor kidőlt tuskó mögött jó fedezéket és, égnek meredő gyökerei között, jó feltámasztási alkalmat találnom. A kos tőlem 150 lépésnyire bent a szálalba, a fatörzsektől félig takartan, keresztben áll. Megcélzom lapockája mögött az oldalát, s bár látom, hogy fűszálak és valami gallyféle veszélyezteti a golyó irányát, megkockázatom a lövést. A kos, bármi jelzés nélkül, a jerkékkel együtt távozik. Nem is nagyon fut. Elhibáztam!

Party látta, milyen nyugodtan lőttem, és azt mondja, a muflon sajátsága, hogy nem jelzi a sebzést, ezért bízik lövésem sikerében, és velem együtt egy óra hosszat, 9-től 10-ig, keres, kutat, nyomoz, amíg végre belátja, hogy fáradozásunk hiábavaló. Bele kell nyugodnunk a bosszantó valóságba, hogy hibáztam, és folytatjuk a barkácsolást.

Reggel $\frac{1}{2}$ 7-től délelőtt $\frac{1}{2}$ 11-ig, vagyis négy óra alatt, 30-35 muflont, vagy 25 szarvast és három őzet látunk, természetesen sok részletben. Pontosán nem olvasom meg őket, nem is igen lehet. Annyira beleolvadnak a környezetükbe, hogy helyenként bizony bajos őket takarásuk mögött és között a haladó kocsirol felfedezni.

Aztán megmászunk egy nagy kövek borította, magas hegyoldalt. Ott meg Partyt éri nagy bosszúság. Három csapóvása közül az egyikben vadmacska volt, de kiszabadult belőle, egy másikat pedig a bizonyára lábánál fogva elcsípett, vadmacska vagy róka elcipelte. A vas-huzal, amellyel fához volt kötve, elszakadt. Sokáig keressük, haszatalan.

$\frac{1}{2}$ 12-re térünk be a Kastély-szállóba.

Délután $\frac{1}{2}$ 2-kor megint kocsin ülünk, mégpedig ezúttal hárman, mert Temessy - mint fizető vendég - is óhajt egy muflonkost lőni, s ezért velünk tart. Party a kocsis mellett, a bakon ül.

Mindjárt barkácsolásunk elején látunk hat őzet és egy magányos szarvastehenet. Aztán sokáig, alkonyatig nem látunk vadat, pedig a vadaskert nagy részét keressük végig. Már reggel tűnt fel nekem egy nagy kutya csapája. Az a gyanúnk, hogy a vadaskertbe belopódzott farkaskutya kergette meg a szarvasokat és főképpen a muflonokat, hogy ennyire elvonultak szokott helyükről és valahol elbújtak.

Jócskán hideg van. A haraszt és rajta a kevés hó ropogásra fagyott. Terjed és emelkedik a köd, már nemcsak a völgyeket tölti meg, hanem a hegyoldalakra is felkúszik és útját állja a napsütésnek. A pipával

melegítem fagyos kezemet és füstjével orromat. Órák hosszat a kocsin ülve az ember ugyancsak „kihűl”.

Késő alkonyattal két helyen látunk összesen nyolc-tíz muflont. Két derék kos van köztük, de ezekre Party azt mondja, hogy a tenyésztés érdekében kímélendők.

Korán alkonyodik. Hideg ködben érünk 5 órára a Kastély-szállóhoz.

December 19. Hideg ködben dőcög ki velünk - már Partyval és velem - a barkácsolókocsi hajnal előtt, 6 órakor a vadaskertbe. Úgy érzem, a köd ma még hidegebb, mint tegnap volt és sűrűbb is. A holdvilág alig szűrődik át rajta; éppencsak, hogy nem fekete, hanem szürke az éjszaka, amíg meg nem virrad. Az erdőt ma reggel a zúzmarra is megszurkíti. Hangulatos, festői kép a zúzmarás, ködhomályos erdő.

A tegnap is látott két derék kost, hajnali ködös homályban, az első etetőnél érjük. Aztán egyre feljebb jutva kikerülünk a ködből, sőt később és még feljebb kellemes napsütésben hol kocsizunk, hol gyalogolunk is. Bizonyos magasságon fölül zúzmarra sincsen és fölülről látunk a fehérszürke felhők tömegére, akárcsak öt hete a Nagyszalóki-csúcsról. Remek képeket látunk, de nem érek rá fényképezni, mert vadásznom, egy muflonkost lőnöm kell. Muflont azonban alig találunk és más vadat is édeskeveset. Délelőtt 10 óráig mindössze öt muflont, kilenc szarvast és egy őzet látunk, pedig sokat barkácsoltunk és cserkeltünk gyalog is.

Partynak az volt a szándéka, hogy délelőtt néhány rókahajtást rendez nekem, de a ködös, nyirkos idő miatt erről ma lemond és holnapra halasztja ezt a mulatságot; azt mondja, a rókák és vadmacskák ilyen időben a kotorékokban és a nagy kövek alatt lyukakban húzódnak meg, a hajtásnak nem lenne sikere.

Délután ½ 2-kor két barkácsolókocsi indul el a Kastély-szállótól. Az egyikben ül Temessy egy vadőrrel, a másikon jómagam Partyval.

Az erdő festői szép, csupa zúzmarra és köd - csak néhány pirók pipacspiros melle virít a kékesszürke képben -, de barkácsolásra vagy cserkelésre bizony nem alkalmas az idő. A köd délelőtt óta sűrűsödött, egyaránt mindent ellep, a hegyvidék alsó részeit éppúgy, mint a tetőket, 80-100 lépésen túl az ember semmit sem lát, ennyire is csak homályosan. Korán délután már alkonyati szürkület van az erdőben. Ezenfelül jó hideg is van, ropog és csikorog a hó a kocsikerekek alatt.

Amint a vadaskertbe értünk, mindjárt látunk két muflonkóst a bozótos vágásban. Sötét alakjuk vagy 80 lépésről homályosan tetszik át a ködön. Party mindjárt azt mondja, egyikük, a nagyobbik lőhető. Ámde a kosok - amint a kocsi megáll - elindulnak és egy-kettőre eltűnnek a ködben. Egy kis kerülővel még egyszer melléjük hajtatunk, de a bozót magasabb bokrai között ismét szemünk elől tűnnek.

Folytatjuk a barkácsolást, és a vadaskertnek eddig még nem látott részében, magas, ritka szálerdőben, egy meredek hegyoldalon fölfelé kanyargó úton, feljutunk egy tetőre. Odáig négy fiatal muflonnal találkozunk.

Aztán leszállunk a kocsiról és gyalog cserkelünk. Nem bízom hozzá, hogy a fagyott havon és harasztos zajosan járva, a ködben sikerüljön muflonokat annyira megközelíteni, hogy meg is lássuk őket. Party azonban úgy mondja, hogy ilyenkor, télen, annyi favágó munkás járkal az erdőben, hogy a muflonok alig törődnek az emberi lépések zajával. Véleménye helyességéről csakhamar meggyőződöm, mert 60 lépésre ballagunk el egy középkorú kos mellett. A radványi muflonoknak ez a bizalmassága nekem újság, mert ahol eddig muflonra vadásztam, ugyancsak éber és bizalmatlan vadnak ismertem meg.

A tetőről lekerülünk egy hajlatba, mindig a köddel vesződve. Heilyenként olyan sűrű, hogy 50-60 lépésre is csak alig-alig látunk.

Egy etető mellett és közeli környékén - tőle 150-200 lépésnyire - négy-öt csapatban vagy 30 muflonra akadunk. Van köztük két lőhető, derék kos, de megint a köd az akadálya annak, hogy rendszeren megnézzem és lövésre kapjam őket. Folyton mozognak, a köddel teli szálásban hol feltűnnek egy pillanatra, hol elvesznek és lövésre bizony nem kerül sor. Észreveszik, hogy utánuk settenkedünk és meglépnek.

Aztán késő alkonyattal - már a kocsin ülve és a vadaskertből kifelé hajtvá - még egyszer találkozunk az összeverődött, nagy bandával. Mintha az egész erdő megelevenedett volna, szinte nyüzsgő a szálásban vonuló sok jerke, egyre bégető bárány és különböző korú kos. Ahhoz, hogy egy derék kóst kiválasszak magamnak és biztosan meglőjek, már nem futja az időből, illetve a világosságból.

Zord hidegben és sötét ködben gördül ki velünk a kocsi a vadaskertből.

Temessy ma délután meglőtte a maga hitvány kosát. Nem is akart nagyot löni, mert sokallja az árát.

December 20. Hatodszor megyek ki Partyval a vadaskertbe. Szeretném már meglőni muflonkosomat. Nem mintha a barkácsolást, cserkelést, keresést a - muflonokra vonatkoztatva - szabad területnek tökéletesen beillő, háromezer holdas vadaskertben már meguntam volna. Inkább a Kastély-szállót léhűtő vendégeivel, a sok dolgozóval, a sok dolgozóval és főképpen az öltözködést untam meg. Ezenfelül múlik az idő, karácsonyra mégiscsak illik hazamenni, és addig a harmincezer holdas uradalom többi részét is szeretném legalább nagyjában látni, mert ki tudja, járok-e még erre felé valamikor.

Amikor kiérünk a vadaskertbe, már virrad, hódara esik és gyérül a köd. Kellemtelenül nyirkos, hideg az idő. De szép ám az erdő, ezüstszínű minden része a sok zúzmarától!

Mindjárt barkácsolásunk kezdetén egy nagy csapat muflon a hegyoldalról, a szalásból jövet, fut a kocsi előtt lefelé és bebújik a lécesbe. Feltűnő szokatlan bizalmatlanságuk. Vagy tizenhét van nekik, vagy tizenhét van nekik, bárányok, kosok.

Egy darabbal odébb leszállunk a kocsiról és felcserkelünk a szalásban abba a hajlatba, amelyben tegnap este az etető körül olyan sok muflont láttunk. Most is ott érünk az etetőnél, a lombtakarmányon és vadgesztenyén egy nagy csapatot. Nem olvasom meg őket, de legalább tizenöt van nekik. Van köztük derék kos is, de egyrészt nem lenne vadász dolog az etetőhelyen vadat lőni, másrészt a kos a tenyésztés irányítása szempontjából még nem elejtésre érett.

Tovább megyünk és másfél órát a köves, helyenként meredek hegyoldalakon fáradságosan mászkálva, cserkelve, keresünk muflont, de nem találunk egyet sem.

½ 10-re jár az idő, amikor megint lent vagyunk a fő szekérúton, ahonnan gyalog elindultunk. Messze előttünk megint egy nagy csapat muflont látunk. Alulról, a bozótosból jövet, vonulnak fel a szalásba. Futva utolérjük őket. Van köztük egy igen derék kos, de ez is olyan, hogy csigája ugyan jókora, mégis kár lenne meglőni, mert csak két-három év múlva lesz érett, szép trófea. Ezek is vagy tízen vannak.

Házigazdám nekem nagy csigát viselő, olyan kost szánt, amely érettnek, de egyúttal kiselejtezendőnek minősül. A jóalakú csigát növesztő kosok a tenyésztés irányítása céljából kímélendők. Bizonyos fekete kost emlegetnek, amelynek csigája - Party becslése szerint - körülbelül 70 centiméter hosszú, de vége a kos nyakára nőtt. Ezt keressük már három nap óta, de nem tudunk ráakadni. Én ugyan szeretném akár még egy hétig, de úgy veszem észre, Party már türelmetlen, mert attól tart, hogy nem jutok el az uradalmi erdőbirtok más részeibe.

Amint a vadaskertbe érünk, mindjárt látunk két muflonkóst a bozótos vágásban. Sötét alakjuk vagy 80 lépésről homályosan tetszik át a ködön. Party mindjárt azt mondja, egyikük, a nagyobbik lőhető. Ámde a kosok - amint a kocsi megáll - elindulnak és egy-kettőre eltűnnek a ködben. Egy kis kerülővel még egyszer melléjük hajtatunk, de a bozót magasabb bokrai között ismét szemünk elől tűnnek.

Folytatjuk a barkácsolást, és a vadaskertnek eddig még nem látott részében, magas, ritka szálerdőben, egy meredek hegyoldalon fölfelé kanyargó úton, feljutunk egy tetőre. Odáig négy fiatal muflonnal találkozunk.

Aztán leszállunk a kocsiról és gyalog cserkelünk. Nem bízom hozzá, hogy a fagyott havon és harasztos zajosan járva, a ködben sikerüljön muflonokat annyira megközelíteni, hogy meg is lássuk őket. Party azonban úgy mondja, hogy ilyenkor, télen, annyi favágó munkás járkal az erdőben, hogy a muflonok alig törődnek az emberi lépések zajával. Véleménye helyességéről csakhamar meggyőződöm, mert 60 lépésre ballagunk el egy középkorú kos mellett. A radványi muflonoknak ez a bizalmassága nekem újság, mert ahol eddig muflonra vadásztam, ugyancsak éber és bizalmatlan vadnak ismertem meg.

A tetőről lekerülünk egy hajlatba, mindig a köddel vesződve. Heilyenként olyan sűrű, hogy 50-60 lépésre is csak alig-alig látunk.

Egy etető mellett és közeli környékén - tőle 150-200 lépésnyire - négy-öt csapatban vagy 30 muflonra akadunk. Van köztük két lőhető, derék kos, de megint a köd az akadálya annak, hogy rendszeren megnézzem és lövésre kapjam őket. Folyton mozognak, a köddel teli szálásban hol feltűnnek egy pillanatra, hol elvesznek és lövésre bizony nem kerül sor. Észreveszik, hogy utánuk settenkedünk és meglépnek.

Aztán késő alkonyattal - már a kocsin ülve és a vadaskertből kifelé hajtván - még egyszer találkozunk az összeverődött, nagy bandával. Mintha az egész erdő megelevenedett volna, szinte nyüzsgő a szálásban vonuló sok jerke, egyre bégető bárány és különböző korú kos. Ahhoz, hogy egy derék kóst kiválasszak magamnak és biztosan meglőjek, már nem futja az időből, illetve a világosságból.

Zord hidegben és sötét ködben gördül ki velünk a kocsi a vadaskertből.

Temessy ma délután meglőtte a maga hitvány kosát. Nem is akart nagyot löni, mert sokallja az árát.

December 20. Hatodszor megyek ki Partyval a vadaskertbe. Szeretném már meglőni muflonkosomat. Nem mintha a barkácsolást, cserkelést, keresést a - muflonokra vonatkoztatva - szabad területnek tökéletesen beillő, hármezer holdas vadaskertben már meguntam volna. Inkább a Kastély-szállót léhűtő vendégeivel, a sok szolgaszemélyzetet és főképpen az öltözködést untam meg. Ezenfelül múlik az idő, karácsonyra mégiscsak illik hazamenni, és addig a harmincezer holdas uradalom többi részét is szeretném legalább nagyjában látni, mert ki tudja, járok-e még errefelé valamikor.

Amikor kiérünk a vadaskertbe, már virrad, hódara esik és gyérül a köd. Kellemtelenül nyirkos, hideg az idő. De szép ám az erdő, ezüstszínű minden része a sok zúzmarától!

Mindjárt barkácsolásunk kezdetén egy nagy csapat muflon a hegyoldalról, a szalásból jövet, fut a kocsi előtt lefelé és bebújik a lécesbe. Feltűnő szokatlan bizalmatlanságuk. Vagy tizennyolcan vannak, vegyesen jérék, bárányok, kosok.

Egy darabbal odébb leszállunk a kocsiról és felcserkelünk a szalásban abba a hajlatba, amelyben tegnap este az etető körül olyan sok muflont láttunk. Most is ott érünk az etetőnél, a lombtakarmányon és vadgesztenyén egy nagy csapatot. Nem olvasom meg őket, de legalább tizenötön vannak. Van köztük derék kos is, de egyrészt nem lenne vadász dolog az etetőhelyen vadat löni, másrészt a kos a tenyésztés irányítása szempontjából még nem elejtésre érett.

Tovább megyünk és másfél órát a köves, helyenként meredek hegyoldalakon fáradságosan mászkálva, cserkelve, keresünk muflont, de nem találtunk egyet sem.

½ 10-re jár az idő, amikor megint lent vagyunk a fő szekérúton, ahonnan gyalog elindultunk. Messze előttünk megint egy nagy csapat muflont látunk. Alulról, a bozótosból jövet, vonulnak fel a szalásba. Futva utolérjük őket. Van köztük egy igen derék kos, de ez is olyan, hogy csigája ugyan jókora, mégis kár lenne meglőni, mert csak két-három év múlva lesz érett, szép trófea. Ezek is vagy tízen vannak.

Házigazdám nekem nagy csigát viselő, olyan kost szánt, amely éretnek, de egyúttal kiselejtezendőnek minősül. A jóalakú csigát növesztő kosok a tenyésztés irányítása céljából kímélendők. Bizonyos fekete kost emlegetnek, amelynek csigája - Party becslése szerint - körülbelül 70 centiméter hosszú, de vége a kos nyakára nőtt. Ezt keressük már három nap óta, de nem tudunk ráakadni. Én ugyan keresném akár még egy hétig, de úgy veszem észre, Party már türelmetlen, mert attól tart, hogy nem jutok el az uradalmi erdőbirtok más részeibe.

Nap közben nem megyünk le a Kastély-szállóba, ehelyett Party, a változatosság kedvéért, néhány rókát akar velem lövetni. Erre a célra öt hajtót rendelt ki a vadaskertbe. Délelőtt 10 órától délután 1 óráig a vadaskertnek olyan részeit hajtátja meg, amelyekben biztosan számít néhány rókára.

Party húszas serétes puskájával várom három hajtásban a biztosra ígért rókákat.

Az első hajtás elején - mint az ilyen téli erdei hajtásokban rendszeren - megjelennek előttem a cinkék. Aztán három fiatal szarvasbika jön egyenest nekem, mellettem tíz lépésnyire megáll, és sajnálom, hogy puská helyett nem fényképezőgép van a kezemben. Róka persze nem mutatkozik.

A második hosszú hajtásban is csak cinkék, főképpen őszapók mekkülnek felém a hajtók elől.

Közben vidáman havazik.

A harmadik hajtásban sokáig helyemen állva és a sűrű havazást nézve, eszembe jut az a bizonyos, emlékezetes novemberi nap a Fogaras megyei, kopaceli erdőben, első medvém esete. Akkor is így havazott, és olyan türelmesen, s a hangtalan magány hangulatát élvezve vártam a terelés eredményét, akárcsak ma. Régi szép emlék! Ebben a hajtásban azonban még cinkék sem jönnek felém, pedig tavaly télen egy hajtás alkalmával Party mai helyemen hat rókát lött.

Felhagyunk ezzel a meddő kísérletezéssel, lemondunk a rókákról, elbocsátjuk a hajtókat, megkeressük a kocsit - útközben, a hegytetőn, ritka szálasban hét muflonnal találkozunk, de nincsen köztük érdemes kos -, a tűz mellett üldögélve falatozunk, aztán rövid pihenő után megint barkácsolni indulunk.

A meredek hegyoldalon lefelé kanyargó szekérúton döcög a kocsit az erősen megritkított szálasban völgynek. A második kanyarról le-nézve, messze alattunk, a harmadik kanyar alatt, megint látunk muflonokat. Lassan döcögve lekanyarodunk hozzájuk vagy 150 lépésre, megállítjuk a kocsit, messzelátónkkal megnézzük a nyolctagú csapat két fekete kosát, és Party azt mondja, hogy a derekabbik lőhető, sőt biztat, hogy iparkodjam a lövéssel.

Jól látom, hogy a kos fiatal, csigája pedig a közepes minőségben alul van, vendég létemre azonban nem válogathatok, nem ellenkezhetek, és a vadászmeister felszólítására lőnöm kell, pedig jobb szeretnék még akár barkácsolva, akár cserkelve, érdemesebb, öregebb, nagyobb kosat keresni.

Leszálok a kocsiról, odakuporodom egy fa töve mellé, hozzátámaszkodva megcélzom a keresztben álló kost, durran a puska, a kos pedig jelzés nélkül elugrik, de néhány lépéssel odébb megáll és felénk néz. Party azt mondja, föléje löttem és siettet, hogy lőjek még egyszer. Ismételek, egy másik fa tövéhez csúszom, megint hozzátámaszkodva ismét megcélzom a fekete alakot és lövök. A kos hátulja egy pillanatra lerogy, de rögtön lábra áll, csetlik-botlik, és úgy tesz, mintha elmenne. Party unszol, hogy lőjek még, mert a kos elmegey. Nem lövök! Biztosan tudom, hogy a kos mindjárt elesik. Még néhány lépéssel tovább tántorog és elvágódik.

Odamegyünk hozzá és ... nem vagyok elragadtatva tőle. Ennél dekabbar reméltem löni. Party is nagyon szórtlan. Úgy látszik, már bánja, hogy hitvány *kost* lövetett velem. Később - délután - kérlel is, hogy ne haragudjak érte.

Nincsen miért haragudnom. Mint rendesen, ezúttal megint nem volt szerencsém. Party azt mondja, igazán nem nagy szerencse kellett volna hozzá, hogy hat cserkészeten legalább egyszer lövésre kapjam azt a legderekabbar selejtes kost, amelyet nekem szánt.

Hogy csak selejtes, vagyis az örökítés szempontjából nemkívánatos alakú csigát növesztett kost szántak nekem, egyáltalán nem kifogásolom. A muflonállomány minőségét javítani akarják, a jóalakú csigát növesztő, még nem érett kosokat feltétlenül kímélik, és csak a hibásakat lövetik mind a fizető, mind a meghívott vendégekkel. Sajnos itt is, mint már a legtöbb helyen, a vadászat üzletté, komoly jövedelmi forrássá süllyedt. Van a vadaskertben egy „tenyészkos”-nak elnevezett kiváló példány. Csigája - Party becslése szerint - legalább 90 centiméter hosszú. Jellemző a mai viszonyokra általában, hogy ennek a kosnak elejtési jogáért már három vevő ajánlott 12.000 Pengőt. Érthető, hogy a gazdája érdekében működő vadászmaster azokat a kosokat, amelyekről ekkora csiga növesztése várható, nem löveti meg sem velem, sem mással.

A vadaskertben tehát végeztem. Zsigerelés és fényképezés után lehajtattunk a Kastély-szállóhoz. Ott sietve csomagolok, majd délután - sűrű havazásban - kocsián levisz a vadászmaster három kilométernyire, Pálházára. Otthonában töltöm az időt este ½ 9-ig. Vacsora után pedig kocsija déli irányban; a Kemence-patak völgyében elvisz hét kilométernyire, a híres Kőkapura.

A hótól kissé enyhített éjjeli sötétségben nem sokat látok a vidékből, csak azt látom, hogy erdőszegélyezte, széles völgyben, két oldalt mérsékeltén magas hegyoldalak között vezet az út legújabb - nekem még ismeretlen - célom felé.

A kocsitól balra magas sziklatömb és rajta valami épület mered sötéten, meseszerűen a sötét égnek. A vadászkastély!

Mellette, jobban mondva, alatta, egy melléképületben, a számomra jól befűtött vendégszobában szállok meg. Party elkísért, de a mindjárt visszaforduló kocsiján hazamegy.

A Kőkapunak nevezett vadásztanyához tartozó nagykiterjedésű hegyes-völgyes erdőben cserkelhetek, amíg jólesik, és löhetek akárhány selejtes tehenet, borjút és egy bizonyos, ismert selejtes, „gyilkos”-agancsú, koros bikát is, ha szerencsém lesz vele találkozni. Dehogyan lesz!

Ily módon igen mozgalmas napom volt ma. Sokat kocsiztam, sokat mászkáltam gyalog is és vagy hatvan muflont és négy őzet láttam a vadaskertben.

December 21. Az esztendő legrövidebb nappala. Amint megvirradt, reggel 7 órakor indulok egy vadőrrel cserkelni.

Szép téli reggel! Derült az idő és hideg van. Mesés kép a fák zúzmarás, egyébként csupasz, ezüstfehér koronája a kék égbolt adta háttérrel. Később, hogy süt a Nap, leolvad, leperog a fákról a zúzmará.

Sokat járunk, sokat mászkálunk a Kemence-patak völgyétől keletre, a magas hegyoldalakon, gerinceken, hajlatokban, lécesekben, rudasokban, főképpen nagyon gyérített öreg szálásokban, egyre tölgyerdőben.

Az idő cserkelésre igen alkalmatlan. A hó nem elég puha és nem elég sok ahhoz, hogy az ember csendesen járjon rajta.

Noha kínos óvatosan cserkelünk, a ropogós havon olyan zajosan járunk, hogy a vad 2-300 lépésről már meghallaná közeledésünket, ha volna előttünk vad. De nem sok van! Reggel 7 órától déli 12 óráig, tehát öt óra hosszat járjuk a hegyeket, s a vadőr két helyen tereléssel is hiába kísérletezik, és mindössze négy suta szarvast, három csapatban tizenhét muflont és végül egy rókát látok.

Délben érünk vissza Kőkapura. A félszázaddal ezelőtt mesésen szép helyen épült vadászkastélyról fényképeket készíték, megcsodálom benne a szarvasagancsok, mufloncsigák és vadkanagyarak gazdag gyűjteményét és izlées berendezését, szállásomon, a jó meleg szobában ebédelek, aztán $\frac{1}{4}$ 2-kor megint cserkelni indulok. A vadőr a fővölgy nyugati oldalára vezet. Megint sokat mászkálunk magas hegyoldalakra fel és rajtuk végig, egyre csak gyérített öreg szálásokban, és besötétedésig, vagyis $\frac{1}{4}$ 5-ig csak öt muflont és két suta szarvast látok. Semmi egyebet.

A szarvasokat, egy kistestű, öreg tehenet a borjával, délután 3 órakor egy széles hajlatban, ritka, öreg szálerdőben, magasan fölöttem pillantom meg. A fagyott hó áruló ropogása ellenére sikerül őket 100-120 lépésnyire belopnom, és előbb a *borjút*, utána a *tehenet* két-két golyóval elejtenem.

Három kilométernyire a vadásztanya fölött már sötéttel érünk le megint a fővölgybe, és egy iparvasúti kis kocsin gördülünk le néhány perc alatt Kőkapura.

Ma tehát összesen nyolc órát cserkeltem és csak hat szarvas, 22 muflont és egy rókát láttam. Nem sok!

Kőkapu onnan kapta nevét, hogy a nagy sziklába - a vadászkastély alatt - az iparvasútnak alagutat vájtak ki. Ezen az iparvasúton költözöm le holnap jóval hajnal előtt Pálházára, az „ipartelep”-re, Party Pista lakása elé, hogy virradással - barkácsolva vagy cserkelve - felmenjek a radványi erdőuradalomnak egy másik nevezetes vadásztanyájára, Lászlótanyára. Ott is lőhetek teheneket és egy bizonyos, ismert, „sánta” bikát, ha sikerül vele találkoznom. Dehogy sikerül! Az ilyesmi nekem nem szokott sikerülni.

December 22. Az estére jól befűtött szoba ½ 5-re, amikor ébresztő zsebórámmal berreg, kihűlt. Sebtiben mosakszom meg a mosdótálban ugyancsak hidegre hűlt vízzel, öltözködöm, bőven reggelizem - hideg hús, májashurka, tojásrántotta, rumos tea és burgundi vörösbors -, csomagolok és ½ 6-kor, hideg, sötét téli éjjel felülök az iparvasút kis kocsijára és lerobogok Pálháza-ipartelepre. Ott kocsijával már vár Party, és azt mondja, Lászlótanyára majd csak délután költöztünk fel, reggeli cserkészetre az uradalom másik két pagonyába, Koplalóba és Senyőre látogatunk el.

Északnyugati irányban, Nagybozsva községen át visz a kocsi vagy hat kilométernyire egy vadór tanyájáig. Ott leszállunk, átvágunk a fővölgy bal oldalára, és kezdődő virradással a Senyő nevű pagonyban sietve gyalogolunk fel egy kanyarulatós völgyben, bal oldalt alacsony vágás, jobb oldalt sűrű fiatalos között.

Az idő, sajnos, megint elromlott, szitál a köd; nagyobb távolságra csak igen homályosan lehet látni.

A vágásban 250-300 lépésről négy-öt suta szarvas sötétes alakja tűnik szemünkbe. Lőni készülök, egy tuskó mögé kuporodom, de a szarvasok nem állnak meg, szaporán baktatnak a hegyoldalon feljebb, és mielőtt egyiküket megcélozhatnám, a vágás magasabb bokrai között eltűnnek.

Party a völgyben még néhány száz lépéssel feljebb megy, és hamarosan hallom puskája durranását. Később megtudom, hogy 200 lépésről elhibázott egy tehenet.

Aztán alulról egy csapat favágó jön fel a völgyben, hogy folytassa munkáját, a vágásban meghagyott öreg magfák ledöntését és feldarabolását. A ledöntött bükkfák rügeire járnak most éjjelenként a szarvasok csapatosan, ezért jöttünk ki ide virradással tehenet löni.

Hogy ez a kísérletünk nem sikerült, visszafordulunk, lemegyünk a vadóri tanyára, Party kocsira száll és hazahajtat, én pedig reggel ½ 9-kor - két vadórtól kísérve - a fővölgy másik oldalán, a Koplaló nevű pagonyba megyek cserkelni. Ámde a cserkelés ma hiábavaló dolog; a ködös levegőben nem lehet olyan messzire látni, amennyire lépteink zaja elhallatszik. Ezért inkább egy kis tereléssel kísérletezünk.

A vadőrök elvezetnek egy oszlopokkal és vashuzalokkal körülkerített, nagydarab vágásba. A cseres-tölgyes vágás ritkás részein kis luc-és erdeifenyőket ültettek, s ezeket védik a kerítéssel a szarvasok ellen. Mégis mindig van a kerítésen belül néhány szarvas, mert találnak rajta olyan hézagot - néhány kidült oszlopon a földön heverő huzalokat - ahol ki-be járhatnak a vágáson.

A vadőrök kijelölik helyemet és elmennek terelni. Elöttem egydarab egészen alacsony csepőtés, körülötte nyíres bozót. Sajnos, nem vagyok figyelemmel takarásomra, csaknem szabadon állok két csupasz kis nyírfá mögött.

Egyszerre egyenest nekem ront libasorban hat téhen, 50 lépésről a vezértehen észrevesz, nagyot ugrik oldalt, és az egész csapat eszevesztetten ugrálva ront el mellettem. Én pedig a vezértehenet „röptében” elhibázom, ismételek, meghúzom a rögtönzöt, egy másik tehenre kapom a puskát, ujjam előbb ér a ravaszhoz, mint akarom, és a második lövésem is kárba vész. Régen löttem már golyóval rohanó, ugráló, hajtott vadra, gyakorlatlan módon elügyetlenkedtem a dolgot.

A vadőrök - ismét a kerítésen belül - más helyet jelölnek ki nekem, és a szarvasokat nyomonkövetve terelik felém. A második kísérlet is majdnem sikerül, a tehenek a sűrűségben felém jönnek, előbb csak hallom a ropogós havon csörtetésüket, majd 20-30 lépésről meglátom a barna tölgylomb alatt, a kis fatörzsek között a szarvaslábak sorát, aztán egyszerre szörnyű kavarodás, zörgés, törés, ropogás támad előttem, a tehenek észrevettek, elugrottak, nekirontottak a közeli kerítésnek és kitörtek rajta. Miért és hogyan vettek észre, nem tudom; takartan álltam egy lombos cserje mögött és a légáramlat iránya is nekem kedvező volt.

Felmászunk egy széles domboldalra, a két vadór a szálerdőben ismét elállít, és még egy terelést kísérel meg. Ebben a hajtásban azonban nem találunk vadat.

½ 12-re leballagok a vadóri tanyára, felülök az értem küldött kocsi-
ra és félóra múltán lent vagyok az ipartelepen, Party portáján.

Délután 2 óraker a „hegyközi vasút” motoros kocsiján indulok Partyval útnak. Félóra múltán Füzérkomlóra érünk. Ott egy barkács-
lókocsi már vár bennünket és a falun át felvisz Lászlótanyára.

Sajnos, nem sokat látok a szép vidékből, mert ködös, sűrű a leve-
gő. A falun túl egydarabig földek között haladunk, aztán az erdő alatt
egy erdőri tanyán vesztegelünk rövid ideig, majd rátérünk az erdőben
fokozatosan, hosszú szakaszokban fölfelé kanyargó útra. Az erdőből
sem látok sokat, mert 100-150 lépésen túl a táj képe belevész a ködbe.

Bal oldalt alattunk mély árok, rajta túl ritka, öreg bükkös szálás.
Jobb oldalt alacsony, hézagos, bozótos vágás.

Egyszerre észreveszünk az út fölött, a vágásban egy tehenet.
Alakjának sötétes körvonalai a ködben száz lépésről éppencsak, hogy
homályosan látszanak. Szabadszeggel jobban látom, mint a
célzótávcsővön át. A kocsin ülve, a puskát a mellettem ülő Party vállá-
ra támasztva, megcélzom az alig-alig látott *tehenet* és lövök. Helyben
elvágodik. Ugyanakkor egydarabbal feljebb is mozog a vágás bokrai
között néhány tehén. Megkísérlek még egy darabot megcélolni, de
belevesznek a ködbe.

Felküldjük a kocsist a meredek oldalra, hogy az elejtett tehenet le-
húzza az útra. Erre fölötte a vágásban szinte nyüzsgő az alig-alig lát-
szó sok szarvas. Csak azokat sikerül egy-egy pillanatra meglátnom,
amelyek felkerülnek a hegyoldal élére, a ködös levegő alkotta háttérbe
és rajta túl eltűnnek. A hegyoldalon, a sötétes bozóttban hiába keresem
őket a célzótávcsővel, pedig sokan, legalább tízen vannak, és egyre
tart menekülő vonulásuk fel, az élre és rajta át, tovább.

Végre egy nagy *tehen* kiáll a gerincre. Ezt 150 lépésről sikerül
megcélznom és oldalba lőnöm. Nagyot ugorva, jól jelzi a sebést, és
ugyancsak eltűnik társaival és közöttük.

A kocsi az első lövéssel elejtett fiatal tehenet lehúzza az útra, s
mialatt ezt Party kizsigereli, felmegy a másikért, de azt nem találja
meg. Aztán felmászik Party is és beletelik egy óra, mire lehozza ne-
kem annak is a szemfogát. Vagy 200 lépést ment el csapáján, mire
meglelte. Nagydarab, öreg tehén volt.

Ezzel el is telt a decemberi, igen rövid délután. Felülünk megint a kocsira és folytatjuk a dőcögést fölfelé, Lászlótanya irányában.

Mennél feljebb jutunk, annál több a hó, a zúzmara, a köd, annál zordabb a tél a magas, sudár bükkfák között. Éjjeli sötétségben értünk fel Lászlótanyára. Sajnos, ebből is alig-alig látok valamit. A vadregényes hely, a főúri vadászkastély szépségét csak sejtem.

Itt is egy melléképületben szállok meg, s mivel holnap virradással már barkácsolva távozom innen, hamarjában csak lámpás világításánál nézem meg a kastély berendezését és pompás agancsgyűjteményét. Ez is olyan mesés szépségű, tündéri alkotás, amilyen a vadászkastély Kőkapun.

Kedélyes, nyugalmas, hangulatos az este a kényelemre berendezett, jól befűtött vendégszobában.

December 23. Utolsó vadásznapiom ezúttal a radványi erdőben. Estére Budapesten akarok lenni, utóvégre holnap karácsony estéjéig mégiscsak illik otthon, drága Pofikámnál tölteni.

A virradás legkezdetén, $\frac{3}{4}$ 7-kor ülünk bele a szánba, hogy barkácsolva, nagy kerülőkkel lemenjünk Füzérre.

Az idő megint megváltozott. A részben derült égbolton csillagokat látni, s a Hold sarlója fénylik. A tegnapi sűrű köd és zúzmara eltűnt. Sajnálom, hogy nem látom Lászlótanyát, a pazar vadászkastélyt nap-pali világításnál.

Néhány száz lépésnyire a tanya alatt ugrik át az úton, a szán előtt, öt-hat suta szarvas.

A kanyarulatós úton lassan lefelé tartva, először egy etetőhelyre hajtatunk, mert Party ott néhány ismert, kiváló bikát akar nekem megmutatni. Zord téli idő van itt fönt, 650-700 méternyi magasságban, és fagyosan fúj a szél a nyergeken.

Az etetőhelyen hat bikát érünk. Van köztük egy nagyterpesztésű, derék páratlan tizennégyes, de az ismert, „legnagyobb” bikák nincsenek köztük.

Onnan visszafordulunk, jókora darabon vissza, felkocogunk, amerőről lejöttünk, aztán a már megjárt útról letérve, visz bennünket a szán a magas, meredek, kőgörgeteges hegyoldalakon ide-oda fordul, kanyargó szekérúton nagy kerülőkkel lefelé, Füzér felé.

Vagy két óra hosszat a fagyott hóréteg borította, siváran üres, ritka, bükkös szálasokban nem látunk más vadat, csak egy magányos fiatal muflonkóst és két kis őzbakot.

Végül a füzéri várrom szomszédságában, az Órhegyet hajtja meg nekem a vadőr. A már említett sánta bikát akarják nekem puskavégre keríteni. A sánta bikát azonban - ahogyan az előre látható volt - a sors nem nekem szánta. A vadőr néhány lépésről látja, kiáltozva jelzi nekünk, merre tart a bükkös fiatalosban, nagyot rohanva igyekszünk - már Party és én - eléje kerülni, de csak négy egészséges, illetve ép bikát, két tehenet és egy borjút látunk előttünk 150 lépésnyire a fiatalosból kibújni és a ritka szálásban hegynek menekülni. Amikor a kisebbik *tehén* a hegyoldal élén keresztbe fordulva megáll, puskámat Party vállára támasztva, oldalba lövöm. Jól jelzi a sebzést és a golyó becsapódását is jól hallom, aztán az élen túl eltűnik. Mindjárt utánamegyünk. Csapáján bőven van vér. A rálövés helyétől 40-50 lépésnyire, sebágyából előttünk feltápászkodik, mire Party - engem megelőzve - a megváltó golyóval eldönti. Erre szükség ugyan nem volt, mert golyóm lapockája mögött, szíve mellett ütötte át, de kísérőm lövése megrövidítette munkánkat.

Ezzel befejezem ezt, a számomra nagyon élvezetes, tanulságos öt napos vadászkirándulásomat.

11 órára jár az idő, s a Sátoraljaujhelyről $\frac{1}{2}$ 4-kor induló gyorsvonalattal akarok hazautazni. Hamar lemegyünk Füzér községbe, ott már vár Party kocsija, egy óra alatt lerobogunk Pálházára, Partyéknál csomagolok, ebédelek, a Kastély-szálló gépkocsija $\frac{1}{2}$ 3-kor értem jön és rendben elérem Újhelyen a vonatot.

FELSŐBABÁD (Pest megye)

December 28. Derús téli nap hó és fagy nélkül. Reggel még deres a gyengén fagyott földkéreg, de később sárpapucs tapad cipőnkre, és a hajtók az erdőben nem győzik kerülgetni a tocsogókat, és bennük a féllábszárig érő vizet. Süt a Nap, kiskabátban járunk délelőtt 10-től délután 4-ig.

Az utolsó vadászat az idén Babádon, és számomra az utolsó vadásznapi 1943-ban. Nekem olyan gyengén sikerült, amilyen gyengén sikerült ez az egész esztendő. Éppencsak, hogy valamit lőttem, illetve meglőttem az egésznapis eredményből egy puskásra eső átlagot. Ennél pedig sokkal többet szoktam löni. Dehát rossz napom volt.

Az erdőben vadászva, 25 hajtóval, 15 hajtásban, hét puskás összesen 58 fácánkakast és 50 nyulat, vagyis 108 darabot lő. A magam eredménye *nyolc fácánkakas és hét nyúl*. Engem ma egész nap került a vad, ezenfelül - kutya híján - négy lelőtt kakasom elveszett.

Az 1943-ban elejtett vad:

Medve	1
Szarvasbika	1
Szarvastehén	5
Zerge	1
Muflonkos	1
Ózbak	8
Ózsuta	1
Vadmacska	1
Róka	1
Görény	1
Nyírfajdkakas	2
Erdei szalonka	3
Sárszalonka	1
Vadkacsa	11
Fácán	125
Nyúl	487
Üregi nyúl	1
Vadgalamb	1
Szajkó	1
Sirály	1
Lappantyú	1
Kóbor eb	1
Összesen:	656 drb

1943-ban az alábbi területeken vadásztam:

Bucsa (Békés m.);	I/11-12.
Felső-Jattó (Nyitra-Pozsony m.);	I/15.
Felsőbabád (Pest m.);	III/11, 27-28, VII/6-7, VIII/7-8, X/19-20, 27-28, XI/25, XII/28; 13 nap
Jászó (Abaúj-Torna m.);	IV/3-6.
Ótátrafüred (Szepes m.);	IV/20-21, XI/3-14.
Poprád-Virág völgy (Szepes m.);	IV/21-22.
Szászrégen (Maros-Torda m.);	VI/6-8.
Hétkükk és Petele (Maros-Torda m.);	VI/8-10.
Magyarrégen (Maros-Torda m.);	VI/11.
Galonya (Maros-Torda m.);	VI/12-13.
Mária-völgy-Rusája (Beszterce-Naszód m.);	VII/11-16.
Lajosmizse (Pest m.);	VIII/21.
Nagyvázsony (Veszprém m.);	IX/9-13.
Radnalajosfalva (Beszterce-Naszód m.);	IX/18-29.
Pusztaszabolcs (Fejér m.);	X/7-9, XII/4-5.
Sárszentágota (Fejér m.);	XI/21.
Nagyborsa (Pozsony m.);	XI/28.
Gyulavári (Békés m.);	XII/9-11.
Füzérradvány (Abaúj-Torna m.);	XII/17-23.

19 vadászterületen összesen 84 nap.

Vadászati költségek 1943-ban:

Bucsa, I. 11-12.	(114 nyúl, 6 fácán)	150 Pengő
Felső-Jattó, I. 15.	(38 nyúl)	86 Pengő
Felsőbabád, III. 11.		6 Pengő
Felsőbabád, III. 27-28.	(1 vadkacsa)	20 Pengő
Jászó, IV 3-6.	(3 szalonka, 1 róka)	108 Pengő
Ótátrafüred és Poprád-Virág völgy IV. 20-27.	(2 nyírfajdkakas)	916 Pengő
Szászrégen, Héttükk, Petele, Magyarrégén; Galonya, VI. 6-13.	(3 őzbak, 1 vadmacska)	435 Pengő
Felsőbabád, VII. 6-7.	(1 őzbak)	24 Pengő
Mária-völgy-Rusája, VII. 11-16.	(3 őzbak)	846 Pengő
Felsőbabád, VIII. 7-8.	(1 őzbak)	77 Pengő
Lajosmizse, VIII. 21.	(8 vadkacsa, 1 sárszalonka)	64 Pengő
Nagyvázsony, IX. 9-13.	(1 szarvasbika)	1039 Pengő
Radnalajosfalva, IX. 18-29.	(1 medve)	2277 Pengő
Pusztaszabolcs, X. 7-9.	(6 nyúl, 1 sirály, 2 vadkacsa)	92 Pengő
Felsőbabád, X. 19-20.	(24 nyúl, 26 fácán, 1 lappantyú, 1 vadgalamb, 1 görény)	72 Pengő
Felsőbabád, X. 27-28.	(25 nyúl, 29 fácán)	85 Pengő
Ótátrafüred, XI. 3-15.	(1 zerge)	1060 Pengő
Sárszentágota, XI. 21.	(15 nyúl, 20 fácán)	57 Pengő
Felsőbabád, XI. 25.	(36 nyúl, 5 fácán)	56 Pengő
Nagyborsa, XI. 28.	(38 nyúl, 1 üregi nyúl)	140 Pengő
Pusztaszabolcs, XII. 4-5.	(1 őzsuta, 2 nyúl, 1 kóbor eb)	91 Pengő
Gyulavári, XII. 9-11.	(182 nyúl, 31 fácán, 1 szajkó)	407 Pengő
Füzéradvány, XII. 17-23.	(1 muflonkos, 5 szarvastehén)	240 Pengő
Felsőbabád, XII. 28.	(7 nyúl, 8 fácán)	68 Pengő
Szászrégeni vadásztagsági díj		200 Pengő
Évi vadászjegy ára		160 Pengő
Összesen:		8776 Pengő

**Az Erdészettörténeti Közlemények
XXXI-XL. számaiban megjelent tanulmányok
bibliográfiája**

- André Béla:* Sopron 1956 - Vancouver 1957. XXXVII. 105-113.
- Bácskai Erzsébet:* A Magyar erdészeti oklevéltár ismertetése. XXXII. 25-50.
- Balogh Ferencné:* Lakatos Károly-bibliográfia. XXXIII. 49-63.
- Csapody István:* Kiegészítések a Gerlai-féle bibliográfiához. XXXIII. 9-48.
- Dobay Pál:* Sopron 1956 - Sopron 1996. XXXVII. 181-186.
- Gál István:* Erdei utakon Csíksomlyótól az Alpokig és vissza. XXXV. 117-168.
- Geleta Ferenc:* Cigányok a somogyi erdőkben. XXXV. 57-72.
- Göndöcs József:* Rendhagyó vadásztörténetek. XXXV. 73-115.
- Hahn Fülöp:* Egyetemünk két országban. XXXVII. 5-104.
- Hódi István:* Gemenc. XXXVIII. 45-106.
- Jeney László-
Krassay László:* A Gödöllői Erzsébet-park története és leírása. XXXII. 85-168.
- Kádár Zsombor:* Székelyföldi erdészeti arcképcsarnok. XXXIX. teljes szám.
- Kollwenz Ödön:* Pécs szabad királyi város erdeinek és az ott folytatott erdőgazdálkodásnak a története. XXXVI. teljes szám.
- Kollwenz Ödön:* Az erdőgazdálkodás 100 éve Baranyában. 1896-1995. XXXII. 51-83.
- Köveskúti György:* Emlékek 1956-ról. XXXVII. 164-179.
- Magyar Eszter:* Az erdész szakemberek képzése a hivatalos szakoktatási intézmények megjelenése előtt. XXXII. 3-24.

- Marjai Zoltán:* A magyar erdészeti maggazdálkodás első 50 évéről, tapasztalati szemmel. XXXVIII. 107-149.
- Mészáros Gyula:* Előszó v. Molnár István írásához. XXXVII. 144-147.
- Molnár István:* A soproni események 1956. november 1-jétől november 4-ig. A történelem meghamisítása. XXXVII. 148-163.
- Nadler Herbert:* Vadásznapló, 1938. XXXI. teljes szám.
- Nadler Herbert:* Vadásznapló, 1942. XXXXIV. teljes szám.
- Nadler Herbert:* Vadásznapló, 1943. XL. teljes szám.
- Oroszi Sándor:* Az Erzsébet-királyné-emlékerdők, -ligetek összeírása és bejelentése Nyitra vármegyében. XXXVIII. 5-44.
- Reményfy László:* Amikor én még kis srác voltam. XXXV. 39-56.
- Salamon Ferenc:* Közbirtokosságok Futásfalván. XXXV. 27-38.
- Surminski, Arnold:* Idegen föld. XXXVII. 114-143.
- Sződi István:* Egy hosszú élet rövid pillanatai. XXXV. 5-26.
- Tóth János:* Lóháton, kerékpáron és gyalog hagytam el az országot Jugoszlávia felé. XXXVII. 187-194.

